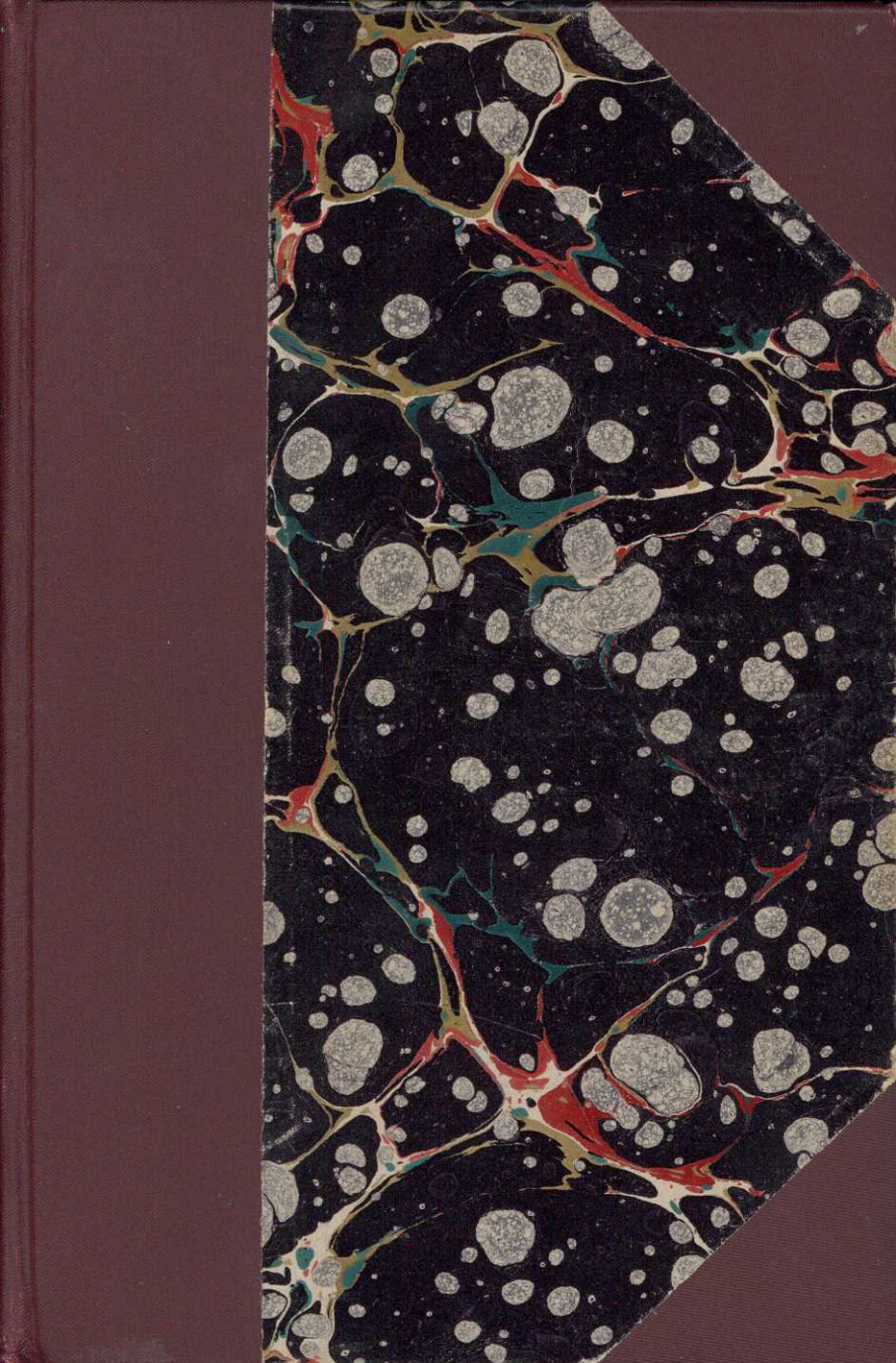

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

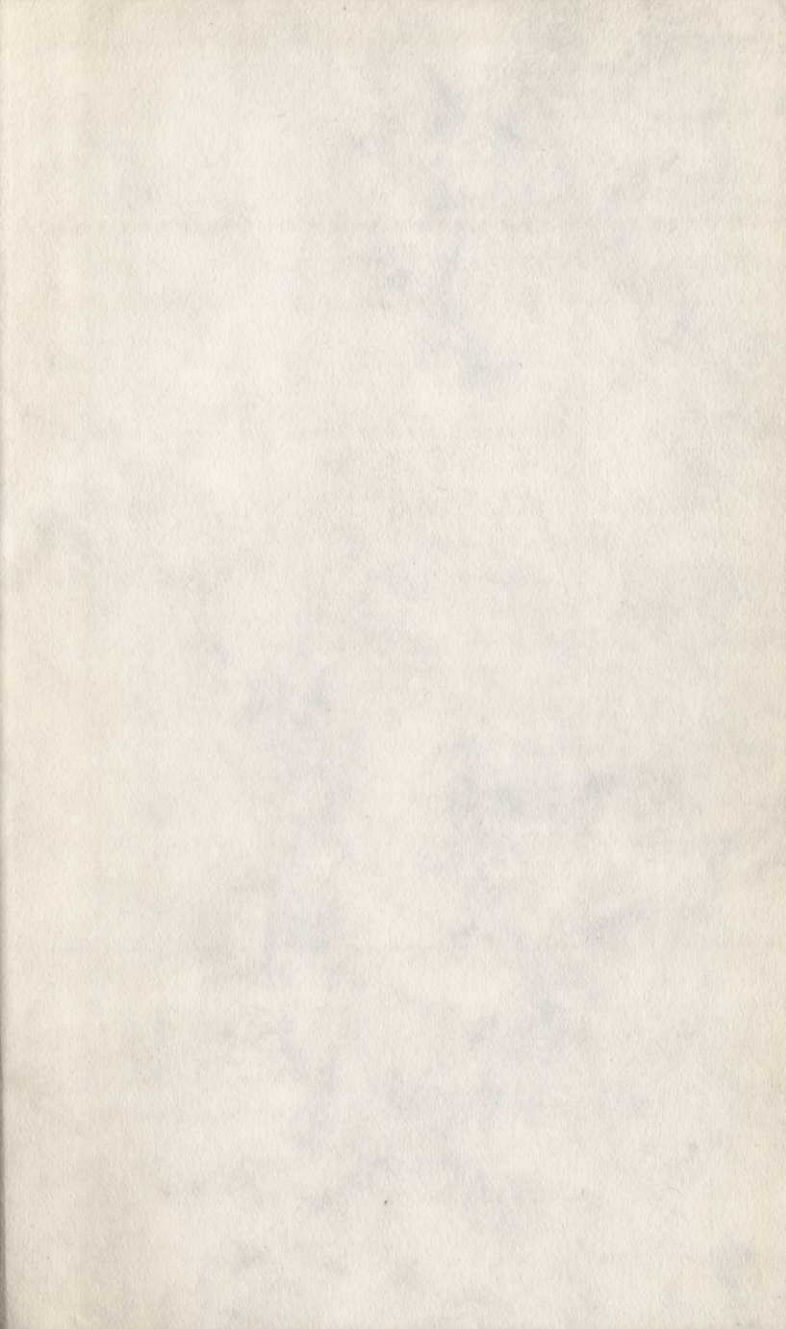

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

24. B
mm

Maria Gyllenhaag
31 Mars 1888.

Et. B. Lit.
So.

ERNST AHLGREN.

FOLKLIF

OCH

SMÅBERÄTTELSE.

STOCKHOLM

Z. HAEGGSTRÖMS FÖRLAGSEXPEITION

IVAR HAEGGSTRÖMS BOKTRYCKERI

1887.

Pris: 2 kr. 75 öre.

SV. 322
718

Be. B.

ERNST AHLGREN.

(= Victoria Benedictsson)

FOLKLIF

OCH

SMÅBERÄTTELSE.

—*—

STOCKHOLM

Z HÆGGSTRÖMS FÖRLAGSEXPEDITION.

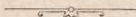
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI

1887.

Innehåll:

Vid sotsängen.....	sid.	5.
Medan kaffet kokar	»	18.
Förbrytarblod	»	33.
Hans Landos praktiska teologi	»	49.
Mor Malenas höna	»	58.
Storhandel	»	69.
Om en hökass	»	78.
Kamrater	»	87.
Jul	»	109.
Den gamla Sèvresgruppen	»	120.
Tvist	»	139.
Frunttimmer	»	152.
Djurstudie	»	165.
Herr Tobiasson	»	172.

Vid sotsängen.

Pastorn stod i förstugan och drog öfverrocken på. Det var så onaturligt kallt, detta unga ansigte med sina gamla drag kring munvinklarna; den var så böjd och platt, denna smalaxlade figur med sitt insjunkna bröst, att den ovilkorligen måst inge medlidande, om icke hela uttrycket af hård sjelftillräcklighet varit en enda protest mot hvarje sådan känsla.

»Jag behöfver inte lägga pastorn på minnet, att det här mer än annars är nödvändigt att låta lagens stränghet gå före evangelium», sade kyrkoherden, som med ena handen höll på dörrlåset till sitt rum och med den andra satte pipan till sina läppar för att få draga ett bloss medan pastorn svarade.

»Jag skall göra hvad mitt samvete bjuder», genmälte denne, afvisande alla förmaningar.

»Jaja, javisst», svarade den gamle godmodigt i det han liksom tuggade på orden, »jag bara ville påminna pastorn om, att det här föreligger en af dessa fria förbindelser, hvilka vi — kyrkans tjernare — aldrig kunna vara nog ifriga i att utrota.»

»Det är blott något sent att börja detta utrotningsarbete på sotsängen», svarade pastorn med en sarkasm, hvilken just icke vittnade om att han bar någon respekt för sin förman.

»Jaja, visst det», svarade denne småmuttrande, »men jag har aldrig kunnat få bugt med de der menniskorna.»

»Jag hatar detta lösaktighetens lif!» utropade den unge, »och jag skall förfölja det ända in i dess doldaste nästen. Jag ämnar icke lägga fingrarne emellan.»

»Jaja — med mildhet dock», sade den gamle, »man uträttar mycket med mildhet.»

»Vi ha sett hur långt man kommer med det! Ogräset växer på alla kanter. Hvad som nu behöfs, det är kraft.»

»Jaja, . . . hvar och en med den gåfva han hafver fått. Per Krabb har i alla fall varit en beskedlig karl.»

»Beskedlig? . . . Med en frilla, som är barnamörderska!»

»Ja, det är svårt, det är svårt», sladdrade den gamle kring pipmunstycket och stultade in till sig.

Pastorn hängde den stora läderväskan, hvori allt som erfordrades till utdelandet af nattvarden låg, öfver axeln och begaf sig på väg.

Det var ungefär en fjerdedels mil han hade att gå. Han följde först en temligen obanad markväg, sedan en liten gångstig, som lopp utmed åkerrenarne.

Himlen stod hvitaktigt blå öfver de afmejade rågfälten och den vajande vårsäden, det fans icke en sky att se; endast lågt nere vid horisonten stod en bomullsaktig molnvägg med svafvelgula, lätta förtoningar. Det var varmt, och icke en vindfläkt rörde sig.

Pastorn gick raskt, framåtböjd och med hastiga, korta steg, sådana som vanan vid stadsgator gör dem. Efter att ha passerat en dvergaktig, förkrympt liten björkskog var han framme.

Det var ett lågt hus, med röda gaflar och mossbevuxet halmtak; på hvardera sidan af dörren fans det ett litet fönster, och det hela — innefattande en välskött kålhage och en uthuslänga — omslöts af ett staket.

Pastorn öppnade halfdörrarne och steg in. Förstugan var fejad, och nyströdd sand knastrade under hans fötter. Han kände sig främmande nu, när han för första gången under sitt embetes utöfning skulle träda i direkt beröring med denna landtbefolkning, hvilken han icke kände genom annat än hvad han sett på stadens salutorg eller här ute i bykyrkan, de två gånger han predikat. Han lyfte upp klinkan på nästa dörr och stod så i sjelfva stugan.

Han visste, innan han gaf sig på väg, att det var en brottets boning han skulle gå till, och han hade klart för sig hur allt skulle se ut, hurudana människor han skulle finna och hvad han hade att säga åt dem. Han hade stålsatt sig på förhand

mot hvarje känsla af obehag; han ville icke rygga tillbaka för detta smutsiga näste, för denna nedriga qvinsperson i trasor och — der borta i sängen — detta utlevade, råa ansigte, stämpladt af döden.

Han stod stilla på tröskeln och såg.

Det kom en underlig stämning öfver honom, då hans blick öfverfor detta torftiga rum, der allt gaf intrycket af fattigmanshelg: — enriset på lergolfvet, det omålade, nyskurade bohaget; ja till och med solskenet, som genom grönskiftande, tvättade fönsterrutor föll in på den kalkade väggen i långa, sneda strålar, med en aftonglans i gull.

Han tog hatten af.

Var det denna qvinna, han sökte?

Hon satt vid det med en grof duk till altare klädda bordet, som stod vid sängen, och hon hade — tycktes det — läst högt ur den uppslagna bibeln, men tystnat när pastorn trädde in. Nu reste hon sig och lade glasögonen i den öppna boken, med en viss omständlighet, liksom för att vinna tid.

Det var en vanlig bondfysionomi, och den tydde på att hon måste ha passerat femtiotalet. Hon var undersätsig till växten, med breda höfter och breda axlar, tung och böjd i hållningen, så att ryggen nästan gaf intrycket af en puckel. Ansigtet var skrofligt och brunt likt skalet på en mogen valnöt, men i detta ansigte fans det ett par ögon, hvilkas blick pastorn sent skulle glömma. De voro så öfverskuggadt bruna, så spörjande hårda, så ransakande

uppmärksamma som en misstrogen pudels, då han vädrar en fiende. Hand

Hon räckte icke handen, som allmogen plägar; hon stod stilla och väntade. Först när pastorn nickade god dag, svarade också hon med en nick, utan att ett ögonblick ha tagit sina ögon från hans ansigte.

»Sofver han?» sade pastorn och såg åt sängen.

»Nej.»

Hon gick omkring bordet fram till den sjuke.

»Pastorn är här», sade hon och böjde sig ned öfver bädden. En rosslig stämman hördes svara ett par ord, hvarpå kvinnan reste upp den sjuke i sittande ställning, omsorgsfullt stoppande bolstren omkring hans rygg.

Den unge presten blef nu varse en annan figur, som han icke gifvit akt på förut. Det var en långskranglig pojke, som vanskapt och utmerglad half-låg i en groft tilltimrad rullstol. Det onaturligt gråbleka ansigtet såg gammalt och utlevadt ut; det var omöjligt att bestämma hans ålder: han kunde vara femton år, men också tjugu. Och han var blind.

Den gamle i sängen räckte fram sin hand.

»Det var beskedligt att pastorn gjorde sig besvär», framstapplade han med ansträngning, i det han sökte hålla hostan tillbaka.

Pastorn tog hans hand.

»Naturligtvis skulle jag komma», sade han, »hur är det?»

»Hå . . . hå . . . helsoten!» svarade den gamle och bröt ut i en krasslande hosta.

»Han har fått *sitt*», mumlade qvinnan från andra sidan bordet, dit hon dragit sig tillbaka.

»Mor — jag är så trött», sade en klagande röst borta från rullstolen.

Qvinnan svarade icke. Hon vek upp täcket från den smala bänk, som stod mellan kakelugnen och dörren, så gick hon fram till ynglingen, stack sin ena arm under hans knän, den andra bakom hans rygg, lyfte upp honom och bar honom med tunga, fasta steg öfver golftet, så att sanden knastrade under träskorna, som hon likväl satte ned med så | så stor försigtighet som möjligt, för att icke göra buller. När hon lagt den blinde i kakelungsbänken, återvände hon till sin förra plats, från hvilken hon kunde se både den sjuke och hans själasörjare.

»Är det er son?» sade denne.

»Nej. Men han vill inte säga annat än mor.»

Hon hade en sträf röst, utan en skiftning, bara ovänligt afvisande. Den tycktes säga: bry dig inte om *mig*.

Det inträdde en paus; man väntade att pastorn skulle tala.

»Har, Krabb tänkt öfver, hvad det vill säga att skiljas hädan och ställas inför Gud den allvetandes domstol?» sade han.

»En tänker | inte alltid det en skulle», svarade gubben tveksamt.

»Till exempel det förhållande, i hvilket ni två lefvat.» — Han såg från den gamle bort till qvinnan.

Ingen svarade. De visste inte rätt hvad han mente. Ett »förhållande», det ordet var inte något, som de kände till.

»Hvarför han I icke gift er?» återtog han.

Ännu intet svar.

Hvarför skulle det göras affär af en sak, som i deras klass är så vanlig? Det kunde de icke förstå.

»Kyrkoherden har åtskilliga gånger sagt åt er, att ni skulle låta viga er», vidblef pastorn strängt.

Den sjuke började se orolig ut.

»Det var hon, som inte ville.» Han gjorde en rörelse med hufvudet åt qvinnan.

»Hvarför ville ni inte?» Pastorn mötte hennes skuggiga bruna ögon.

»Vet pastorn inte det... med *mig*?»

»Att du mördat ditt barn?»

Han ansåg sig — talande till en brottsling — ha rätt att säga du.

»Ja.»

Icke en ton af tvekan, icke en skynt af ånger, endast samma ovänlighet.

»När ni ändå lefde tillhopa, hade väl ett giftermål varit bättre än att — som nu — samka brott till brott.»

Ingen svarade mer, men det trängde svettperlor genom porerna på den gamles panna. Det skar den unge mannen i själen, men han ansåg sig ha skyldighet att vara sträng.

»Kan jag inte få nattvarden då?» sade gubben i det han för en sekund mötte prestens förebrående blick, och öfver de hvitnade dragen kröp det som ett uttryck af hemlig förfäran.

För denne gamle man stälde sig frågan om hans själs salighet som ett enkelt »antingen — eller», beroende af prestens pröfning, nästan godtycke. Antingen få Herrans nattvard eller bli nekad den, ingenting annat. Deraf berodde allt.

Skulle detta kallas vidskepelse eller tro?

Pastorn började tala som hans embete ålade honom. Han framstälde nådens ordning, han dröjde vid omvändelsen på sotsängen, vid Guds barmhertighet och den saliggörande tron. Den sjuke hade lagt sig ned och knäppte samman sina händer, men följde synbarligen icke med. För hans enfaldiga tanke stod frågan fortfarande lika enkel: antingen skulle pastorn ge honom nattvarden, och allt skulle bli godt, eller pastorn skulle draga ut på tiden tills det var för sent, och då blef han fördömd. Allt berodde af presten.

Denna föreställning verkade ohyggligt på den unge mannen. Det var en okunnighet så djup och en tankegång så främmande för hans egen, att allt hvad han inhemtat under sina studieår lemnade honom utan medel deremot. Med hvilka ord skulle han göra sig begriplig för dessa menniskor? Det var som om han icke kände deras språk och de icke hans. Han tystnade blott.

Den döende låg fortfarande stilla med hopknäppta

händer. Fastän pastorn teg, och hans egna andetag voro så smärtande svåra, visade han ingen otålighet, gjorde intet för att påskynda afgörandet. I själasörjarens hand hade Gud lagt makten att frälsa och makten att fälla. Han böjde sig för denna makt med samma tunga resignation, hvarmed hans likar bära alla de bördor, som påläggas dem i världen.

Pastorns strupe snördes samman. Bar icke denna stumma undergifvenhet vittnesbörd om ett helt lif i tunga umbäranden, uppgifna fordringar, glädjelös sträfvan? Och som en förebråelse kände han qvinnans bruna, mistrogna ögon riktade på sig; hon gaf icke intrycket af gemen elakhet, men för honom nästan af en obekant naturmakt, hvilken imponerade.

Här återstod intet annat, än att göra hvad man fordrade af honom.

Han böjde sig ned, tog upp de heliga kärnen ur läderväskan och band prestkappan på sig.

»Är det eljest något, som Per Krabb önskar säga mig?» frågade han sakta, nästan mildt.

»Nej.»

Den gamle såg på honom med en oviss blick, som förrådde att det ändå fans något, hvilket han icke vågade sig fram med.

»Säg ut. Jag är bunden att tiga.»

»Det var ingenting sådant», svarade den gamle.

»Säg ut i alla fall.»

»Jag tänkte bara...»

»Ja, fortsätt.»

»Att kanske hon, der...»

»Hvad?»

»Hon har inte trott sig till att gå till altars på så många år. Jag tänkte... Men det går väl inte?»

»Att hon kunde gå nu?»

Pastorn såg pröfvande på den gamla qvinnan. Hon spratt till vid frågan.

»Jag vill inte», sade hon hastigt, innan pastorn hunnit uttala sig.

»Hvarför?»

Det arbetade så underligt i dessa gamla valnötsbruna drag, men så betvang hon rörelsen och upprepade torrt:

»Jag vill inte.»

Den gamle såg nedslagen ut. Det föreföll pastorn som syntes det tårar i hans ögon.

»Med *mig* gör det detsamma», tillade hon hastigt och sträft; hennes ögon fingo ett uttryck som när en hund drager sig morrande tillbaka.

Pastorn förrättade handlingen utan att vidare sysselsätta sig med henne. Hon knäppte samman sina händer, neg vid Jesu namn och tycktes andäktigt följa med bönerna. Pastorn lade märke till det.

Sedan allt var slut sjönk gubben uttröttad tillbaka på kuddarne. Den hemliga oron hade vikit undan, han var lugn nu.

Genom ena fönstret, invid hvilket hans säng stod, kunde han ligga och se upp mot himlen.

Molnväggen hade stigit högre, och dess färg började fördjupa sig till svartaktigt blåvioletta skiftningar.

»Marna!» ropade gubben häftigt i det han helt och hållet tycktes ha glömt prestmannens närvaro, »hur i Jesu namn ska' patron få in sin råg, om det blir en så spjellsam höst!»

»Krabb skulle inte ligga och tänka på sådana världsliga saker nu», sade pastorn ogillande.

Den gamle spratt till och såg åt honom.

Andra, alltid andra! Och förebråelser in i det sista! Var inte detta fattigmans lif? — Den unge mannens ansigte fördrog sig. Hvilka aggende lärdomar låg det icke i den kritiklösa vördnad, man visade honom!

»Han har tjent på gården i fem och trettio år», sade qvinnan med en butter, liksom ursäktande dragning på munnen, »det gamla sitter kvar i honom alltid, och när det gäller patronens, då glömmmer han allt annat.»

Pastorn vände sig bort; han blygdes inför denna ursäkt.

»Sof bara», tillade hon mildt i det hon vände den gamle mot väggen och stoppade ofvandynan kring hans rygg.

Pastorn stod och såg på henne igen. Han kunde icke återhålla sin fråga:

»Hur länge har ni bott hos honom?»

»Alltse'n jag blef fri.»

»Är det länge se'n?»

»Ett och tjugu år.»

»Hur gammal var ni när det . . . det andra skedde?»

»Aderton.»

Hon hade vändt ryggen till hela tiden medan hon svarat, endast i tankarne stod hon och förde dynan längre och längre ned innanför sängkanten.

»Hur kunde ni genast komma till Per Krabb?»

Hon vände sig om — vredgadt.

»De lågo i kopporna allihop, och någon skulle väl passa dem!»

»Hvarför skulle just ni . . .?»

»Hå, — *mig* biter väl ingenting på, kan jag tro.»

»Var han inte gift då?»

»Qvinnan var död dagen innan jag kom. Hon stod lik.»

»Fans det många barn?»

»Fem. *Han* var den minste.» Hon pekade bortåt kakelugnsbänken.

»Hurudana äro barnen emot er?»

»Hm!»

Hon skrattade till. Den frågan var för dum. Det var ju *styf barn!*

»Men *han?*»

Pastorn menade den blinde.

»Han blef förderfvad af kopporna och miste synen. Han har aldrig haft någon annan än mig att ty sig till.»

»Och Krabb sjelf?»

Hon stod och stred emot tårarne, som gång på gång ville öfverskölja dessa bruna ögon.

»Han? Åh, han har varit...»

Hon kunde icke fortsätta. Hon vände sig bort.

»Höll ni då verkligen af...» Han ville sagt »hvarandra», men orden hade trängt sig fram mot hans vilja, och han tvärtystnade.

Hon svarade ej. Han visste icke ens om hon förstått hvad som menas med att »hålla af». Han kände icke hennes språk, och hon icke hans.

Men han blygdes öfver sin närgångenhet. Han lade ned prestkappan hos altarkärlden och hängde läderväskan öfver sin axel, undvikande att göra något buller. Så smög han sig sakta ut i förstugan, och genom dörröppningen kastade han en sista blick in i rummet.

Der stod qvinnan ännu kvar vid sängen, och han kunde se på hennes ställning att hon grät. Hennes bredskurna gestalt tecknade sig tungt mot de grönskiftande fönsterrutorna och den hvita väggen.

Pastorn lade ljudlöst klinkan för dörren och gick derifrån.

1887.

Medan kaffet kokar.

Det var ett snuskigt och otrefligt hål till stuga, fönstren voro tjocka af flugsmuts, taket var svart och nedrökt, och på golvet låg det kokta potatisskal och sillben, som sopats ned ifrån bordet.

Mot all denna oordning stodo de blommande balsaminerna i fönstret som välgörande ljuspunkter. Deras genomskinliga stammar, med sina bärröda strimmor, och blomsterklasarne med sin skära färg verkade som en antydning om frisk luft i denna atmosfär, som blifvit tung och tjock af gammalt instängdt matos.

»Jo, visst ska' fröken ha en kopp innan hon går, sitt nu ned bara. Kaffehurran är på i ett ögnablick, och jag kan koka godt kaffe, det vet jag då, om jag också sjelf skall tala om det», sade stugans herskarinna till en ung flicka, som på en gång villrådlig och intresserad hade stannat inom dörren.

Den talande var en medelålders qvinna af den lägre allmogeklassen, och det råa, slöa uttrycket i hennes ansigte lifvades märkbart af utsigten att få

någon att prata för, samt af den välkomna anledningen att få sig en extra eftermiddagskopp.

»Tack, men jag borde egentligen gå hem strax», sade flickan dröjande, »mor Karna bjuder mig alltid på kaffe när jag kommer något sådant här litet ärende, och det är då alldeles onödigt.»

»Säg inte det, lilla fröken», genmälte bondgumman och klappade sin gäst med klumpig förtrolighet i ryggen, »jag, som alltid sitter så ena, jag kan riktigt ha ro af att få någon att prata med ibland.»

Den unga flickan smålog på det sätt, som af gummans landtliga belevvenhet borde anses passande, men på samma gång flög det upp en skälmaktig glimt i hennes spelande ögon.

»Hvar har mor Karna gjort af sin man?» frågade hon.

»Åh, han har ränt till byn, det kräket. Der både nattas han och dagas.»

Ja hvad skulle man svara på det! — Med sjutton år på nacken och en föga nämnvärd erfarenhet af detta nedriga manliga slägte, öfver hvilket både gifta och ogifta qvinspersoner ropa ack och ve, var det icke lätt att hitta på det för tillfället lämpliga. Men det behöfdes icke något svar. Mor Karna kunde gå på af sig sjelf, om bara någon var så god att höra på, och det gjorde hennes gäst med den största beredvillighet, icke allenast med öronen, utan med ett par skrattlystna ögon till på köpet.

»Joo, fröken kan tro det är något, att vara gift

— ahahajaja! — komma i manfolka-klor, det är då inte det bästa, men det vet en inte förr än efteråt.»

Hon klarade af sumpen och satte kaffekitteln på elden.

Flickan hostade. Hennes erfarenhet räckte alltjemt icke till för ett svar.

»Jag hade minsann kunnat ha det bättre — jag, — med mina fyratusen kronor, som jag fick i arf efter min mor. Jösses! Jag kunde ju mått som blomman i ett ägg!»

Hon satte sig på bänken vid andra ändan af bordet och började mala kaffeböror.

»Men vet fröken, jag hade fått i mitt hufvud att i fall jag dö', så skulle ju mina syskon få alla pengarne, och det kunde jag inte för mitt lif tåla, att de skulle ha. Se jag hade aldrig haft någon lust te' å gifta mig, ska' fröken veta. — Fästemenner hade jag ju nock haft, — jösses, för så många fästemenner! — men gifta mig med dem, det ville jag inte.»

Hon hade redan talat sig varm, och munnen slamrade i kapp med kaffeqvarnen.

»Ja när fröken får tid en gång, så ska' fröken bara få se hur många kärlicksbref jag har. Se, läsa skrefvet, det kan jag inte, för det har jag aldrig lärt» . . .

»Hur fick Karna då reda på brefven?»

»Ah, dom lo jag nå'n annan läsa upp för mig. Om jag så fick höra dem hundrade gånger, så blef

jag inte ked af dem för det. Kan fröken tro, att den första tiden Per och jag voro gifta, så hade jag honom att läsa högt för mig nästan hvarenda-ste qväll, för se jag ska' säga att Per han kan läsa skrefvet precis som ett vatten. För se, en lärder karl, och en galant karl, det är han då — det kräket! Och en schangtil karl, se'n! Men jag vånnar jag aldrig hade sett honom!»

»Tyckte han inte det var förargligt att så der sitta och läsa upp bref ifrån alla de andra?»

»Tro det! Nej det brydde inte Per sig om mer än mina gamla skor, och jag ska' säga, att innan det här eländet kom, med konkussen och allt det dera, så var han det beskedligaste lif... Jösses ja! Och så fin och grann! Ja det är han ju för resten ännu. Fröken har ju nock sett honom?»

»Ja, han ser bra ut.»

Den mest öfverseende välvilja skulle icke haft mod att fälla ett sådant yttrande om hans äkta hälft, der hon otvättad och okammad satt och lät munnen löpa med en färdighet, hvilken icke led det ringaste afbräck genom det hvisslande ljud, som följde med för hennes tandbristers skull.

»Hur kom det sig att Karna tog Per Olsson, när hon inte velat ha någon af de andra?»

»Jo, det var ju det dera, att mina bröder kunde komma att ärfva mig, i fall jag låg och trilla' ifrån i en smal vändning. Jag hade så när blifvit galen i hufvudet bara af att tänka på det. För se när det är något som graverar mig, så kan jag inte glömma

det igen. Och jag hade svurit på, att de aldrig skulle få en styfver efter mig, om jag också skulle behöfva skaffa mig en oäkta unge, bara för att få någon till att ärfva mig.»

»Det var väl inte nödvändigt, det kunde väl gå på något annat sätt», sade flickan, rodnande af återhållet skratt vid tanken på denna förtviflade utväg att få sin qvarlåtenskap placerad.

»Jag visste inte något annat. Och jaggu ville jag icke göra't, hellre än att *de* skulle ha nå't», försäkrade mor Karna, skrattande med en godlynt-het, som visade att hon visst icke sjelf var blind för situationens komik. — »Jag sa' det också till far. — Du ä' då alltid galen, tös, sa' far. Gift dig med Per i Skärhult, i fall det inte kan bli te' nå't med Hans Massen. — Hans Massen var en gammal enkeman, som satt med ett stort hemman, men ingen menniska ville komma in der, för han hade sex de ledaste ungar, och sjelf såg han ut som Blaren i kille. — Nej, då tar jag hellre Per, sa' jag. — Ja, då kan vi ju gå hän och titta på stället om söndag, sa' far. — Ja, det tyckte jag med. Och så om söndan, så tog' vi våra bästa klä'r på, och så gick vi dit. Per han visste att vi skulle komma, förstås. Jösses, hvad han hade grant! Der var skurade golf och hvit duk på bordet, och han hade kaffe på spisen, och han bjöd på uppdukad mat, — sofvel så mycket vi ville äta! Och sen bjöd han på körsebärsvin, och supar spenderade han på far, och det ville aldrig ta slut. Jös-

ses, hva' han persvaderade! Och som han bockade och gick på! Det var värre än om han varit den finaste köpsta'karl. Det var så en visste inte på hvilket ben en skulle stå. Jag var så gloende röd i synen, så jag måtte kunnat ta eld. Och Per det var då den schangtilaste karl jag sett i alla mina lefvedar. — Jaggu kommer du bra te't, gräbba, sa' far, när Per gick ut ett tag. Och det gjorde jag också, tyckte jag. Men det var bara skuld och djefvelskap. — Inte kunde en nosa sig till det! Det såg så välmående ut allting, så far började rent dra öronen åt sig. — Jösses, karl, det var fasligt så fint du har! sa' han, Karna hon är inte nå'n så rik tös, så hon kan tänka på att komma in i ett så'nt hemman, om det är så, att du inte har skuld. — Jag ser inte på riedomar, sa' Per och slo' ut me' näfven precis som en komediantare. Får jag bara den jag vill ha, så bryr jag mig skitt om riedomen . . . Jo gu' ja! För det var bara de usla styfrarna, han ville ha! Han hade friat till alla de rikaste gåratöserna i sin egen socken, men der var ingen som ville in i *det* hemmanet, för der hade de reda på hur intecknadit det var. Men det kunde en ju inte lukta sig till, och far han var godtrogen och tog inte reda på nå't, och jag — mitt fä! — jag bara tyckte att präktigare karl än Per, det kunde jag aldrig få i verlden. Sex och tjuge år var han, inte en krigskar! kan se rantare ut än han; och ställa sig, det kan han då! Ja, kan han inte något annat, så kan han då det!»

Hon afbröt sin berättelse för att blåsa på elden, och hennes gäst hade tillfälle att en stund beundra en bred, bräddlik rygg, der bristen på turnyr gjorde sig särdeles känbar.

»Nå, hur gick det så?»

»Jo, kan tänka, han frågade om han kunde få bjuda oss på dansbanan nästa söndag i Färtofta skog. Vi skulle ha hans hästar, och han skulle bestå allting. Jag var som i mitt tjugufjerde år, så glad var jag. Och om söndagen kom Per med sina feta hästar och sina nyblankade don. Han har min lif alltid varit den, som kunnat hålla sitt i ordning. Och på köpst' skall det vara! — Per, han slo' kuskasmällar med piskan, och det var ett stahej så en kunde bli yr i skallen. Jag trodde jag skulle fara te' himla rent. Och far han va' måtro inte ledsen heller. Han var så viktig, så en kunde tro att han blifvit nämndeman minst. En kunde knappt la' va' att grina, bara en såg på honom. — Det sier ja' dig, tös, sa' han innan vi tog' åstad, det sier ja' dig: *la'* ble o' trö me' mer än *en*, för det är det ledaste en kan se, när di trör än med en och än med en annan. — För se jag ska' säga, i fars ungdom så bruka' di dansa med den samme hela qvällen, när det var bra med dem, och det kallade de *trö*, likasom vi säger dansa. För se far var lite gammaldags i sitt tal, ska' jag säga; han hör te' gamla stammen och håller på *sitt*, och det ha väl de gamla gjort i alla tider. — Men inte brydde jag mig om det! När vi kom te' danse-

banan och jag först hade ta't valsen med Per, så kom Hans Kristens' Henrik och ville dansa polka, och så kom der en, och så kom der en annan och ville dansa med mig, och Per han var li'a gla'; han fick fatt i andra töser och svängde om med hvem det kunde bära till. Men så kom far. — Sa' jag dig inte, tös! att du inte skulle trö med mer än *en*? — Och så dro' han Per i armen och såg så gudsförjemmerlig ut, som om det hade händt en stor olycka. — Per, sa' han, Per, du får inte tycka illa vara . . . Men Per han bara slo' med näfven och sa: skitt i det! la' tösen dansa med h'em hon vill.

Matpåse hade han med sig; ost och bröd och smör och rullepölsa och stickelbärsgröt och allt det en kan tänka. Och jösses! vi hade så roligt. Och när vi reste hem, sa' Per, att han tyckte vi hade inte nå't att vänta på, utan vi kunde gerna ta ut lysning till söndag fjorton-dar, och det kunde vi så godt, för jag var ju trettitre år, och ända sedan jag var en liten tös hade mor och jag gjort ihop till mig, både dynor och linne och gångkläder och allt som kan tänkas. Och om det inte var mer än en sked eller en gryta, så hade jag det i ordning, men mor hon var död för flera år sedan, eljest hade hon måtro nog sett upp, för hon hade ögon både för sig och far.

Och så skulle vi då ha bröllop. Fröken kan tro, att det var då också ett bröllop, som inte skämdes för sig. Per han ville att allting skulle vara så fint och så köpsta'vuret, och far han tyckte att när

hans dotter kom så bra te't, så behöfde han inte se på styfvern för en gångs skull. Jag hade både krona och krans och en hvit slöja, som räckte ända hit, och en svart helylleklädning af det allra finaste köpetyg. Och jag hade en blomsterpaket i näfven, en riktig brudpaket med krusadt papper omkring och af de grannaste silkespappersblommor. Och — vill fröken tro mig eller ej! — hela gården var full med folk, som ropade brudparet fram. Jösses! Jag skämdes så jag visste inte hvar jag skulle göra af ögonen, för i en sådan ära och härlighet hade jag aldrig varit förr och aldrig trott att jag skulle komma. Men Per han bara grina och sa': tjo! nu ska' vi fram och visa voss. — Och så tog jag honom om armen med den ena näfven, och paketen höll jag i den andra, och så gingo vi ut i förstugan, och två drängar höllo hvar sitt stearinljus framför oss. Och fröken kan tro att folket di glodde och gapa' precis som om di hade sett komediantare på ett marknad, och spelmannen spela', och det var ett lif så gamla gubbar de hoppa' rätt i vädret och sa': tjo! Och Per han var så han sken. Han är då inte bortbytt och inte född i Fjöntarp, och alltid vet han hur han ska' ställa sig. Han tänkte väl på de fyra tusen, kan jag tro. Och så folket! För han tycker om att ha ett Tivoli omkring sig.

Hvad skall du med flaskan, Per? sa' jag, för han hade en flaska i näfven. Jösses, tös! du kan väl tänka att en får bestå på dem, när de ropa

brudparet fram. Och så bestod han bränvin på dem allihop, och så hurra di och skrek: lefve brudparet! Och så titta jag te' sidan på Per för te' se hur han gjorde, för han sto' der så rant och grann och var inte det minsta generad. Och han bocka' te' alla sidor, precis som en ser komediantare göra, och så tyckte jag att jag fick väl göra som han, och så bocka' jag med, och så hurrade allesamman...

Det var fan till bränne, som inte kan ta'!»

Hon var borta vid elden igen och blåste under kaffekitteln.

»Nå men sedan?»

Hon kom och satte sig.

»Jo, den största åboqvinna kunde inte ha det bättre än jag hade det den första tiden, och jag var så glad vid Per, att om han velat plocka ögonen ur skallen på mig, så hade jag låtit honom göra det.

Men så fick jag pojken... Tvi för en sjuka! Jag var så arg så jag skälde på barnmorskan. — Ja vänta bara te' fröken blir gift, så får fröken se! — Om de ville ge mig hela världen, så ville jag inte gå igenom en sådan pers till, tyckte jag. — Är det på *det* viset, sa' jag till barnmorskan, så efter denna dagen är det Per som ligger i ugnbänken... Men det dera är det nu inte lönt att tala om. För det var inte det värsta ändå. Nää, annat blef det när far och jag fingo se hur det stod till med det skuldfria hemmanet, och när det kom utmätning på både hästar och kor och hem-

gift och grannlåt. Far fick gå i borgen så länge han trodde sig, och mina fyra tusen kronor, dem fick jag aldrig se röken af sedan Per tog emot dem. Och Per bara hiade och lånte, af Gud och hela verlden. Men alltid var han lika glad och alltid lika blankad och fin, och ovetta bet inte på honom mer än intet i verlden. När jag vardt arg och trätte, så svarade han aldrig ett ord, bara hvisslade och gick ut på gården, och om jag gick efter honom och trätte — för jag var lika arg på honom som på mina bröder — så tog han bara en annan rock på sig och gaf sig åstad till byen, och så såg jag honom inte mer den dagen.»

»Super han?»

»Kan nå'n tänka! Nej, han är den ordentligaste karl som kan gå på denna jorden. Han tar nock sina glas, men ett fyllesvin är han inte. Nää då! Han bara går och sprätter ibland fina gårasöner och bjuder töserna på karusellgungan och agerar herreman. Nej för all del! Per sypper inte. Men af alla menniskor hade han lånt pengar, och så stälde de till konkuss, och allting gick på aktion. Det var förra våren. Och tänk, det gick allting! Hästar och hemman och rubb och stubb. Och der satt jag med pojken, som alltid skrek, och med två tomma händer, och med Per, som bara gick ut och in och hvisslade och sa': skitt i det, Karna! En ska' väl inte gå och hänga sig heller! — Och mina fyra tusen kronor, hvar hade de blifvit af? Nu fans det min lif ingenting att ärfva, så *det* behöfde jag

inte haft bekymmer om. Jösses, en så'n tid! Jag var så arg, så jag kunde spricka. Jag gräla' på Per både natt och dag.»

»Nå, men blef han inte ond för det till sist och trätte igen?»

»Tro det! Nää. Jag kunde inte få'n te' svara en gång. Han bara gick så snart jag begynte. Om det så var midt om natten, så drog han kläderna på sig och gick — tvärt på minuten. Och när han kom hem var han lika glad. Och jag blef bara argare, när jag såg det... Hade jag inte kunnat låta bli att gifta mig! Jag kunde suttit der med mina fyra tusen kronor och mått som blomman i ett ägg! Ackurat! — Eller jag kunde ha gift mig med Hans Massen och kommit in i det stora hemmanet, eller jag kunde ha hållit i med Mårten, — han, som reste till Amerika. Det sade jag också till Per — alltihop. Jösses, jag tyckte att om jag bara kunnat få skälla på honom så mycket jag orkade och fått honom att svara, så skulle det varit en hugsvalelse! Och så en dag tänkte jag: nu skall jag allt lura dig ändå! Det var bakadag, jag skulle just till att älta degen, och Per satt i stugan. Jag hade inte sagt ett ord på hela den dagen, men jag tänkte: vänta mig du bara! Och Per han var god som gull, — satt och rökte en pipa borta i kakelugnsbänken. — Per, sade jag innan jag tog fast i degen, Per, du får allt hålla glytten så länge, för när han är ljus vaken, så talar han sig icke med att ligga i vaggan. — Ja,

kom du hit med honom, sa' Per. — Och så gaf jag honom pojken och började sjelf ältä degen. Men när jag väl blifvit nedklint ända upp till arm-bågarne, så att jag inte kunde ta pojken, utan han var tvungen till att hålla'n, så skulle fröken hört! Allt som jag älte, så skälde jag. Jag tyckte: nu skall du åtminstone få höra sanningen, din rackare! — Men kan fröken tänka sig hvad han gjorde?»

»Slog han?»

»Nää. Och han svarade inte ett enda ord. Han bara lade pojken ned i vaggan, fastän den började illskrika, förstås, — så tog han sin mössa och gick, och jag såg honom inte förr än nästa morgon.

Men fick jag inte skälla på Per, så tog jag då min skada igen på länsmannen.»

»Hvarför det?»

»Jo, kan fröken tänka sig? När vi skulle ha aktion, så gömde jag undan en stampad vadmalsräcka, som jag sjelf hade väft och haft med mig hemifrån, och jag tyckte att när de hundarne tagit allt annat, så behöfde de åtminstone inte taga *den*. Men hur det nu var, så hade länsmannen ändå snokat upp det, och — kan fröken tänka! — han kommer med fjerdingssmannen och vill ta räckan ifrån mig. — Men jösses, man! (jag sa' man, fast jag vet inte om karlen är gift, för det är bara en sådan der landskanslist, di kallar.) Men jösses, man, ä I rent galen! Min egen räcka, som jag sjelf har både spunnit och väft! — Och han skälde mig för tjuf, det ilska trollet, och sa'

att jag kunde kommit på slottet för det jag tagit min egen räcka. Men hade han aldrig fått ovetta förr, så jaggu fick han *då*... Räckan tog han i alla fall, men jag tror aldrig han sätter sina ben inom våra dörrar, utan om han blir nödd till det.

Seså, fröken lilla, nu är kaffet strax färdigt.»

Hon skar af ett stycke cikoria och släppte ned i kitteln.

»Tänker Karna aldrig på de andra fästmännen nu då?»

»Jo, det tror jag! En har minsann inte för roligt nu, så en kan godt behöfva tänka på hvad roligt en *har* haft.»

»Kan jag inte få läsa ett af de der kärleksbrefven?»

»Jo det kan hon visst få!»

Värdinnan gick fram till ett gammalt hörnskåp, ref om der och fick så tag i en bundt nedsmorda bref, något värre till utseende än kortleken i en krogstuga.

»Se här är ett», sade hon och räckte flickan en af lapparne, »men läs dem högt. Jag kan dem utantill allihop, men jag har likväl sådan ro af att höra dem omigen.»

Flickan tog i den smutsiga brefflappen med sina yttersta fingerspetsar, vecklade upp den och läste:

»Älskade Karna på N:o 12 och 21.

Vill du komma med mig på torget i morgon så skall jag bjuda dig på körsebärsvin och annan

rolighet och Hanna och Jeppa, så det skall bli likasom ett litet lustparti.

din i lifvet älskade
Petter.»

»Kallar Karna *det* ett kärleksbref!» utropade den unga damen indignerad. Detta var ändå en missräkning.

»Jösses ja! Det ska' det väl kallas! *När det är från en af mina fästemän!*»

Den unga damen kunde haft lust att protestera mot den uppfattningen, men nu var kaffet kokt, och hon måste skynda sig hem.

1887.

Förbrytarblod.

Sommarqvällen stod stilla och lugn, svepte ett hvitaktigt flor kring alarne i kärret, tätnade till en skymning mellan ekarnes stammar och blef nästan till mörker inibland snåren af hassel och hagtorn, men öfver skogens ödslighet sträckte sig löfhvalfvet i ljusare grönt, utan att röras af en vindflägt.

I skogsbrynet satt en man på ett kullstjelpat kalktråg; han satt som om han väntade, och hans blick vek icke från den lilla gångstig, som från gården lopp utmed gärdesgården och ett stycke från stället der han satt vek in i skogen.

Det var en jordarbetares tunga hållning och breda axlar, det var slättbons drag af liknöjdhet kring den stora munnen, men det låg skogsbons instängda lidelsefullhet i dessa ögon, som hopknipna under de tjocka, rörliga ögonbrynen stirrade framåt mot den tomma gångstigen. Den yttre lojheten dolde här något af brottets, af passionens racemärke, och de öppna men fint formade näsvingarne voro känsliga som en fullblodshästs näsborrar.

Det fans en röd, svettig rand på den låga pannan, dit solbrännan ej sträckte sig, och han hade strukit mössan tillbaka på nacken, så att det fuktiga håret stack fram under skärmen likt en pudels sammantofvade ragg. Då och då strök han med armen öfver haka och mun, som om svetten trängt fram alltjemt. När han blef trött af att stödja sig mot ena knät, bytte han blott om ställning, så att det blef den andra armbågen och det andra knät, som fick bära tyngden af hans öfverkropp. Det syntes ingen otålighet, ingen sinnesrörelse i hans ansigte, endast detta uttryck af tillbakaträngd smärta, som kom munnen att synas ännu bredare än eljest och gaf än mer skärpa åt den krökta näsan samt den allt för starkt utvecklade hakan.

Skymningen blef djupare och luften fick en kyla som af dagg, men han — som satt der — kände det icke; han strök lika ofta öfver sitt ansigte, och svetten pressade fram lika oafbrutet.

En dräng kom gående ut från gården, men vek af nedåt ängen och följde icke gångstigen. Den ensamme böjde sig åt sidan, så att han doldes af den buske, vid hvilken han satt, men det var öfverflödigt: drängen hade icke sett åt det hållet.

Natten blef kallare, och bakom den väntande hade månen börjat stiga upp, dold af skogen. Det var sent, och hvarje ljud hördes långt borta ifrån med en underlig tydlighet, — en hunds långdragna tjut inne från byn, eller skällan från någon ko i

skogen. Eljest sof allt, — allt som var vaket om dagen eller som icke gick på förbjuden väg.

Den ensamme steg tungt upp och gick fram emot byggnaden. Han gled utmed väggen och stannade under ett fönster. Han betänkte sig ett ögonblick. Det harmade honom så, hvad han nu gjorde. Hvarför kunde han inte gå till dansbanan i stället, — dricka och sjunga och hålla nojs med flickorna? Hvarför kunde han inte bry sig om dem, hellre än om henne? Det fans många nog, som han blott behöfde räcka ut sin hand efter.

Med en känsla af skam sträckte han sig upp och knackade på rutan.

Hans hjerta gaf sig till att bulta. Det var som om han tagit emot stryk och som om alla menniskor sett honom göra det utan att slå igen; men han knackade ännu en gång, starkare än den första. Skulle han göra sig till hvar mans narr, så var det väl inte värdt att blinka vid det!

Han höll just på att knacka för tredje gången, då han märkte en rörelse der inne. Han såg upp; någonting skymtade innanför rutan. Han kände genast att det icke var hon, och han ordentligt krympte sig af förödmjukelse, men hade han sagt A, måste han säga B och taga emot hvad som skulle komma.

»Är det du, Per?» sade en qvinnoröst, och fönstret öppnades på glänt.

»Ja, det är jag», svarade han tvärt och motvilligt, utan att tillägga något.

»Anna är inte hemma, och jag tror knappt att hon kommer hem förr än dager», svarade rösten i blid ton och fönstret stängdes. Han hörde ett återhållet fnissande der inifrån.

Det var som om blodet runnit ut i huden och stuckit honom med hundrade nålar, det flög upp i ansigtet med en flammande hetta, och det slog som hammare i alla ådror.

Hvarför hade han frågat? Borde han icke vetat svaret förut! Borde han icke? Och hvarför slog han icke Malena i det skadeglada ansigtet? — slog henne med knytnäfven så att blodet frustade ur näsa och mun! Det skulle varit en tröst. Hvarför hade han icke slagit!

Han såg åt fönstret; det var stängdt och jalousien för. Det var för sent. Så gjorde han alltid. Men han skulle väl nå dem alla, — alla!

Andedräkten pressade sig fram i sugande drag genom dessa rörliga näsborrar; det var som om han uthärdat en smärta, hvilken han måste bita tänderna samman om för att icke skrika.

Så började han gå framåt gångstigen; benen hittade vägen af sig sjelfva, som hästar utan körare. Han var icke med, han visste icke om han gick eller stod, hans tankar voro hos henne, som skulle komma hem när det blef dager, som skulle skratta — också hon — när hon fick veta att han varit der. Och hon var icke ensam. Han tyckte att han hörde dem hviska och skratta, skratta hvar gång de nämde hans namn. Och de kunde icke

tala om annat än honom, det föll honom aldrig in att de kunde tala om annat. I morgon skulle de endast göra sig dess mer lustiga, sedan de fått veta att han gått ända fram till gården och sökt henne förgäfvets. Och han skulle få stryka ensam omkring i skog och marker, ensam som en utestängd hund.

Men han skulle märka dem!... ge dem ett märke för listiden.

Märka? Ja. Och komma på fästning för det, och sitta der inspärrad, medan...

Nej, var han inte bunden till händer och fötter och dömd att bli hvar mans narr! Det kom en maktlöshetskänsla öfver honom; han skulle velat gråta som ett barn, — gråta och qvida.

Han ville sälja sin själs salighet för detta enda: att ha henne för sig ensam, ega henne för alltid, taga henne bort ifrån alla andra... Men inte det skrattet!... Det, som hon aldrig kunde låta bli, detta tysta skratt, liksom en fogels qvitter, och som gjorde att han aldrig kunde tro henne.

Han hade alltid väntat att det skulle gå som nu. Just *det* var det, som gjort att han fått henne så kär. Ty när hon gick ifrån honom, var det som om han aldrig skulle få se henne mer, och när de träffades igen, var det som om han sett någon uppstå från de döda; det var som ett himmelens under, det var att bli glad åt så att han icke visste till sig.

Och han tänkte på hur många qväll han gått nere vid spången i det daggiga gräset, väntat och

lyssnat — förgäfves ibland — timme efter timme; hur han nästa morgon gått tung och trött till sitt arbete i den tanken att nu var allting förbi, och hur han så kunnat möta henne på vägen, rent af en händelse, sett henne komma der så fin och lätt i sin snygga bomullsklädning och med ljus duk på hufvudet, och hur hon skrattat bort alla hans klagomål och lofvat komma en annan gång i stället. Och så samma historia om och om igen. Och denna tungsinthet, som växt och växt tills den var ett omåttligt lass att draga på! Han tyckte att hela världen var bara ett träsk, der han sjönk djupare ned för hvarje steg, medan hon på lätta fötter sprang honom förbi öfver tufvorna.

Aldrig hade han hållit så af någon menniska, icke af sin mor en gång, och ändå tyckte han att han skulle låta henne gå, om hon blott ville säga honom att hon var glad för den tiden de haft till hoppa, och att hon icke hållit honom för narr.

Men tiga och gå! Låta honom vänta och fråga och vändas och plåga sig med tomma, onyttiga tankar...

Han hörde någon komma, och gled därför hastigt bakom ett träd; det kunde vara *de*. Och gömd i skuggan såg han dem gå förbi med armarne kring hvarandras axlar. Det var hon som talade, — hviskande, lågt. Den ensamme mannen böjde sig framåt likt ett lurande djur, men han kunde icke uppfatta ett ord af hvad som sades. När de kommit längre bort, nåddes hans öra af detta låga, herr-

skapslika skratt, med hvilket hon kunde tvinga honom ned i ett råtthål. Det var således om honom de talade! Detta skratt kunde icke gälla någon annan. Det var han säker på.

Ja, ja, ja; nu var det förbi. Han kunde gråta och be; och hon kunde skratta. Han kunde säga att han ville ta lifvet af sig, och hon skulle skratta ändå.

Men om han gjorde det! Då skulle hon få känna ånger och ångest... Han var väl inte den förste som tagit lifvet af sig för kärastesorg!

Han fortsatte sin väg och tänkte på hur det skulle gå till. En tömsträng med en snara som lopp lätt, det var allt som behöfdes.

Och sedan han var borta? ... Då skulle hon känna sig dess mera fri.

Han stannade tvärt. Det rörde sig i hans blod, han visste icke hvad. Han kände det som om han varit i hafsens nöd och velat ge sin själ i Guds händer, men nu höll rodret i hand igen och styrde upp emot vind. Lika godt om allt skulle gå i kras! Hon skulle icke berömma sig af att ha lekt käresta med honom och ha slagit honom fel utan vidare. Han skulle ge bot för leken, han!

Stegen blefvo raska, och när han kom fram till gården, ville han icke gå in i den qvafva drängstugan. Han klättrade upp på höskullen, han kunde sofva der, och der var han ensam.

Han redde sig en bädd i höet och öppnade lämmen ut mot skogen för att få mera luft. Och så

lade han sig med kläderna på. Men sofva kunde han icke, han bara låg och tänkte. Allting var så underligt skarpt och klart.

Han tänkte på sin far, — den gamle med det vaxgula fängseluftansigtet och de skygga ögonen, som tycktes kunna se genom merg och ben.

Skulle han sjelf gå samma väg? Var det på det sättet man råkade i olycka, kom på fästning och blef ohederlig för lifstid?

För far hade det nog varit annorledes: han hade gjort sitt i öfvervilning, kanske i fyllan. Men man kunde i alla fall inte komma ifrån det, om man hade det i blödet; han såg det nu.

»Det är *utsedt*», sade han tyst. Det fans två viljor inom honom, och den som var starkast var inte hans.

Han låg länge och tänkte, — icke på om han skulle göra det eller ej; han bara tänkte för det han inte kunde låta bli, och för det han icke heller kunde sofva. När han tyckte att natten måste vara tilländalupen, såg han på klockan, om det var tid att stiga upp till arbetet. Hon var bara ett.

Så reste han sig och gick fram till den stora glugg, genom hvilken man stack in höet vid skörde-tid. Han stödde sig mot brädfodret vid takranden och såg ut i natten; man blef så varm af att ligga, och det bultade så stickande hett i alla ådror; det var bättre att stå der och få svalka.

Himlen var molnfri, men det var som om stjer-

norna icke haft makt att lysa. Allt var tungt, dödt, stilla.

Han hade förr haft tankar på att göra af med sig; han hade haft dem första gången när han var en femton års pojke och nämndemannens gråa häst brutit benet af sig för hans vårdslöshets skull. Ja, han tog det tungt — allting. Han kunde aldrig tala med någon menniska om hvad som tryckte honom, och hvad andra kunde slå bort i gyckel, det gnagde i honom som en frätande orm. Han var inte stursk i mun, som de fleste af medtjenarne, han var heller inte foglig och lättböjd, som några af dem. När man gjort honom orätt, tänkte han alltid på hämd. Men ännu hade han intet ondt gjort. En gång hade han tänkt att sätta eld på gården, och en annan gång hade han ämnat lägga sig i försåt för husbonden och slå honom ihjel, men det hade stannat vid tomma tankar, och han hade känt det som om han så kunde göra eller låta bli; det berodde af honom sjelf. Men så var det icke nu. Om han skulle lida helvetets pina för det, så måste det ändå bli som det var utsedt: — antingen han sjelf eller hon.

Han blef led vid att stå, och kastade sig i höet. Den som blott kunnat sofva!

En sådan natt så lång! Han hade hunnit att tänka igenom hela sitt lif på nytt, och allt hvad han nu skulle göra, och allt som skulle komma, och när han såg på klockan, hade det icke gått mer än fem minuter, och han började på nytt med det

samma igen. Till sist var det som om han legat i en myrstack, och han ville stöna af vända, men han kunde icke bli qvitt sina tankar, och de ville taga andan ifrån honom. Nej, det tjenade ingenting till att ligga. Han stälde sig åter vid gluggen.

Det hände ofta att han icke kunde sofva. Mången natt hade han — liksom nu — stält sig att se ut i rymden, ensam med sina onda tankar. Då hade himlen stått vid och hög öfver hans hufvud, öfver hans tinningar hade det strukit sval vind, och att inandas nattkyllan var som att väckas ur en elak dröm.

Icke så nu.

Han såg undrande upp emot himlen, den stod trång och grå som en tilltäppt låda. Det han andades in var icke luft: det var någonting ljumt, kvalmigt, som gaf äckel och som qväljde.

En underlig natt! Det fans ingenting som lefde. Icke ett moln, som drog öfver himlen, icke en fogels pip, icke flägten af en vind.

Och inom honom sjelf fans det något, som han icke kunde komma ifrån, något som vuxit sig pösande stort likt en oformlig svamp, något som kunde förstöras i dag och skjuta upp större i morgon.

Han hade en förnimmelse af, att något borde kunnat hjälpa honom, men han visste också att det icke skulle komma. Det var för sent nu.

Fans det då ingen hjälp?

Nej... de skulle skratta alla, eller hålla honom för narr. Ingen skulle ha rätta ordet för att lösa

det, som band hela världen i denna natt. Alla skulle de låta honom gå, — utan att säga detta ord, som han sjelf icke kände.

Hans svalg var svidande torrt, och han led all dödens ångest hundra och hundra gånger om, men han stod der så slö och loj, som om intet vore på färde. Ty allt var förgäfves.

En underlig natt! — Han strök öfver håret, som var tofvigt och vått. Skulle det vara grått i morgon? Skulle han bära märke för hela lifvet af denna natt? Skulle människorna se, att han lefvat tjugu, trettio år på dessa skridande timmar?

* * *

Men morgonen kom som om ingenting händt, och der nattvaket slöt, tog arbetet vid. Hans hår var icke grått och hans ansigte icke gult — likt den gamles der hemma, — hans kraft hade icke vissnat bort, och han var den samme som i går.

Men alla tankar voro döda, allt lif var dödt, det fans endast ett: *gerningen*. Det som skulle göras. Han sjelf eller hon. Det qvittade lika mycket hvilketdera, nu.

Han ville tala vid henne först. Kanske fans det räddning ännu, men han trodde det icke.

När qvällen kom, satt han åter på träget i brynet af skogen. Han väntade tålmodigt tills han såg henne komma, och först då hon var nära invid honom, reste han sig.

»Jösses! . . . jag blef så rädd», skrek hon till.

»Du blef inte rädd för *mig*, du blef rädd för det du går till. Du skäms!»

»Hvad skulle jag skäms för?»

»Jag har någonting att säga dig», sade han utan att bry sig om hennes fråga, — »sätt dig här och låt oss tala.» — Han visade på kalkträget, der han suttit.

Hon svarade ej.

»Du har varit tillsamman med mig så många qvällar, att det är väl ingenting att betänka sig på», sade han sträfft.

Hon blef haj. Det fans något i detta ansigte, som skrämde henne och tvingade till lydnad.

»Jag sätter mig här», svarade hon och satte sig på en sten.

Han tog åter plats på kalkträget.

»Du har inte så ondt om en fästman nu för tiden», började han efter en paus.

»Jag tänker det kan göra det samma hvad jag har eller inte har», genmälte hon med tvungen sturskhet.

»Såå? Men mig gör det inte det samma.»

Det kom intet svar.

Månen stod bakom skogen, och det kunde icke bli mörkare än det var.

Han satt och såg på henne. Hon såg ut som ett köpstadsbarn, så fin och blek. Och allt medan han såg drog sig hans ansigte samman i ett slags hotfull smärta. Hon vred sig under denna blick, som stirrade så underligt.

»Jag har väl inte tagit någon städsel på lifstiden hos dig», sade hon med ett försök att göra sig fri från skrämselfn, »jag har väl lof te' göra som jag vill.»

»Ja, du har», sade han.

»Men du hade allt kunnat komma till Höghultet i lördags ändå, som jag bad dig», återtog han efter en paus.

»Nej! För det skall vara slut nu», sade hon och såg honom i ansigtet.

Han lyfte upp sin hand och strök med afvigsidan öfver haka och mun. Det dröjde en stund innan han kom med svaret:

»Men du visste att det var allvar», sade han då.

»Det nyttar väl inte alltid, hvad en vet!»

»Nej, det nyttar inte, det.» — Han slog med sin knutna näfve på kalkträget.

»Och nu vill jag gå», sade hon och sökte resa sig.

»Nej, du stannar!» ropade han och stötte till henne så att hon satte sig.

»Jag vet inte hvad det går åt dig i qväll», sade hon osäkert.

»Det är *det*, att nu skall det bli antingen till ett eller till ett annat mellan oss.»

»Det kan inte bli mer än ett. Jag går inte med dig mer.»

»Men du kan gå med honom», han pekade uppåt hufvudbyggnaden, »du kan gå med Per Ols' Henrik, och du kan gå med andra.»

»Du ljuger!»

»Gör jag?»

Hon reste sig åter, men han kastade henne tillbaka, så att hon måste taga för sig med händerna för att icke falla.

»Jesus, hvad du bär dig åt!» ropade hon halfqväddt. Hon var nu så rädd att hon skälfdde.

Det kom en manlig skugga från hufvudbyggnaden och gled in i småskogen på andra sidan trädgården.

De hade sett den båda.

»Hvad tror du att en herre, sådan som han, vill en tös sådan som du? Men jag vill gifta mig med dig, jag!»

»Tack! — Jag tror vi dröja.»

»Och om du råkat i förtret, så skall jag gifta mig med dig ändå», fortfor han i en häftig hviskning. Den andre kunde vara så nära att han måste höra orden, om de talades för högt.

»Och få en svärfar som suttit på slottet! Det är för fin slägt.»

Om han ville slå henne nu, behöfde hon blott ropa på hjälp. Men han gjorde icke min af det. Han ryckte blott till, som om han sjelf blifvit slagen.

»Far gjorde det i fyllan och villan, det vet du», svarade han nästan ödmjukt. »Blodet kokar lätt öfver för oss, Bolsätningar, när någon gör oss för när. Det — med far — har varit drygt nog för mig, utan att *du* behöfver minna om det.»

»Men slikt tvättar en väl inte af sig ändå?»

»Det är mycket, det, som en inte tvättar af sig, sen en väl kommit in i 'et.»

»Böndagstexter få vi fyra gånger om året, och det är mer än så det räcker.»

Nu reste hon sig igen, och han lät henne stå. Men han grep ett hårdt tag om hennes handled.

»Du hade inte behöft börja, om du inte kunde li' mig! Nu skall du låta det bli vid det gamla.»

Hon vred förgäfves på sin handled för att få den loss.

»Och om du inte kan», fortfor han enträget, »så var bara i qväll emot mig som du varit förr. Jag blir så underlig i humöret, när jag tänker på hur vi två haft det tillhopa... Hur många gånger jag suttit der vid spången och väntat... Om du velat tigga hjertat ur bröstet på mig, så skulle jag ha sagt: tag det.»

»Jag är nöjd med mindre.»

»Du skulle inte tala ur den tonen! Du vet inte hvad som bor inom mig.»

»Det vore nock inte för rart att veta!»

Han hade rest sig. Han bara såg och såg på henne, men hennes blick vred sig undan för hans.

Han tyckte att hon borde känna, hur han hellre ville gå bort och dö än göra henne något ondt; om hon blott ville mjuka upp honom med ett ord. Han tyckte att hon *måste* förstå det. Derfor stod han och såg. Men det var omöjligt att säga något, hvilket hon icke skulle besvara med hån.

»Du är den enda människa jag hållit af», sade han blott, »och vi se hvarandra kanske aldrig mer.»

»Vill du inbilla mig att du går och hänger dig?» kom det spefullt, och hon log bekymmerslöst. Hon visste ju att det bara var skrämskott.

»Det, — eller kanske något annat.» Hans röst hade blifvit tjock och otydlig.

»Då vill jag ge dig ett godt råd», sade hon skrattande och spejade ut mellan buskarne efter undsättning, »tag ett rep som kan bära en stut, och laga så, att det inte fins några knutar. — Det är så ledt när en har hängt sig och blir i lifve.»

»Du är inte en människa, — satan!»

Det lät som ett doft slag, när han stötte till, och han hörde ett skri, liksom genom bruset af ett stort vatten. Han stötte och stötte, han fruktade att få höra det skrattet igen, — öfver dem, som bli vid lif.

Men det blef tyst, så underligt tyst. Det fans ingen som skrattade mer.

Någon kom springande så att grenar knastrade, och han såg någonting ligga på marken.

Der stodo två och stirrade på honom. Det var informatorn och en af gårdens drängar, nu kände han dem. Och han blef klar i hufvudet med ens.

»Tag mig till länsmannen», sade han och slängde knifven med ett uttryck af äckel, »men det skall aldrig ångras.»

Hans Landos praktiska teologi.

Det kommer ett slags kamratskap af att tröska för pundskäppa tillhopa, och i detta kamratskapsförhållande stodo Hans Lando och Micke Krytzkow till hvarandra. Men för resten voro de så omaka som tänkas kunde.

Micke var till börden jude och hade på sin tid vandrat omkring med lådan på rygg; först i äldre år hade han af någon nitisk prestman blifvit omvänd och döpt, hvarefter han från vandrande krämare hade slagit öfver till bofast daglönare.

Af alla de församlingsbor, hvilka någon gång besökte kyrkan, var han väl känd, ty aldrig försummade han någon messa, och ingen kunde undgå att lägga märke till honom, der han kutryggig och med inåtvänd blick stod eller knäböjde på kyrkogången invid klockarestolen, med händerna sammanknäppta kring sin stora psalmbok, uttryckande sin andakt genom de besynnerligaste bugningar och krumbugter.

Micke ansåg sig icke värdig att sitta i en kyrkobänk; hans plats var utanför.

Ty enligt sin nya tro hade han varit en af dem, hvilka förföljt och korsfäst den gudasände, och denna föreställning uppfylde honom med en sådan känsla af ovärdighet, att han aldrig djerfdes räkna sig i rang med födelsekristna. Och drifven af ett ingrodt begär att genom åthäfvor och ceremonier få bekänna sin tro, hade han lagat i ordning åt sig en egen ritual, enligt hvilken han skötte sin gudstjenst. Att menniskor skrattade åt de otympliga bugningar och knäfall, som till hela församlingens förlustelse utfördes solo på kyrkogången, vållade honom intet obehag, snarare en njutning. Till den pregel af förtryckthet, han som polsk jude tagit med sig då han utvandrade, hade han ytterligare lagt den ödmjukhet, hvilken kristendomen predikar, och som han accepterat i all troskyldighet, utan att fästa något afseende vid hur föga de nya trosbröderna lade sig vinn om denna sin läras kardinaldygd.

Micke hade tättklippt, gråblandadt hår, ett kort, glest skägg, som lopp samman i en liten spets på hakan; en insjunken, smalaxlad figur, hvilken stod alldeles krum, samt slutligen ett par långa fötter, eller rättare ett par stöflar, hvars nosar voro uppåtvända och tomma, medan hälarne tycktes sitta halfvägs upp i skafften.

Hans Lando — hans kamrat — hade varit soldat en gång i verlden, men fått afsked till följd af sitt fylleri och sin bottenlösa envishet.

Han gjorde allting med metod, och han var stolt deröfver. Han var öfver hufvud stolt öfver allting.

Han var stolt öfver att han varit knekt, ty en knekt kunde alltid förakta en bonde; han var stolt öfver att han fått afsked, för det hade han fått emedan han »djäklar ta mig aldrig krusade nå'n menniska», han var stolt öfver att man icke gerna ville byta ord med honom, ty det visade hans öfvertag; han var stolt öfver sina långa armar och sin lastdjurstyrka; han var slutligen stolt öfver sin förmåga att supa.

Den metod, efter hvilken han inrättat sitt lif, bestod främst i att han arbetade som en träl en månad eller några veckor — och det var rent af förvånande att se hur han då kunde slita och umbära — för att sedan få slå sig lös och endast supa och slåss under en fjorton dagar bortåt.

»En ska' väl nå'n gång känna att en lefver», brukade han säga.

I godlyntare ögonblick och fattad af ett slags bondhumor, hvilken slumrade i djupet af hans förnäma soldatsjäl, kunde han visserligen medge att han kommit en smula på bakkälken, men den som tillåtit sig att betvifla hans snille och skarpsinnighet, den skulle ofelbart ha fått att göra med hans beniga knytnäfvar, för hvilkas öfverbevisande kraft hela bygden hade respekt.

Om sin oemotståndlighet hos det täcka könet hyste denne ladugårds-skeptiker en djup och på erfarenhet grundad öfvertygelse, men de bedårande egenskaperna torde svårligen vara att söka i hans utseende, ty detta stod i lika stark opposition mot

alla skönhetslagar som någonsin Hans Lando sjelf emot all militärisk disciplin.

Han var lång till växten och dessutom uppklifven i ett par höga träskor, på hvilka han vinglade framåt med den ögonskenligaste fara för sina fortkomstledamöter. Knäna hade fått en mer än reglementerad ledighet, men till ersättning hade ryggen stelnat i en militärisk sväng bakåt, och genom sin egares vana att kråma sig tycktes nacken så småningom ha vuxit i vädret. Hufvudet satt som om det vore spetsadt på en stång och med odödligvordet förakt skådade ned på allt lefvande.

Hyn gaf intrycket af en brun fernissa, näsan var otroligt lång och ständigt prydd af refvor, — märken efter de nämnda sup- och rekreationstiderna, hvilka i regeln voro något stormiga. Till att förhöja allt detta egde Hans Lando ett par högst omedgörliga ögon, hvilka alltid pekade åt annat håll än det han åsyftade. Denna omständighet i förening med att han alltid sludrade på målet gjorde att man egentligen aldrig kunde veta när han var full eller nykter.

Micke Krytzkow och Hans Lando voro båda ett par plantor, som så att säga växte på samhällets utkant; det var väl detta som fört dem tillsamman, trots olikheterna.

Dessutom arbetade ingen gerna i kompaniskap med Micke, hvars gudliga förmaningar alltid följde med på köpet, och Hans var fruktad för sina lärda

disputationer med dessa »slående» slutargument, som ingen kunde stå för.

Det var lördagskväll och nära arbetstidens slut. De båda kamraterna hade tagit sig en rastestund. Micke stod lutad emot slagan och genomgick i hufvudet morgondagens högmessotext, Hans satt i halmen, med de långa benen utsträckta framför sig samt mumsande på ett stycke flottmat.

»Hör tu, min käre proter, hvarför går tu aldrig i Guds hus?» sade Micke plötsligt och såg på kamraten, »tet skulle tu man gere. Jak har aldrig sett dig i Guds hus.»

Hans sigtade med sina vindande ögon efter juden, men sade ingenting. Han hade synbarligen ett behof att se uppifrån och nedåt på personer och ting för att komma i rätta stämningen. Han vände handen avig och torkade sig om munnen med ärmen af sin ylletröja, så strök han knifven mot låret af sin ena byxa, der det fans en blank rand. Han såg derefter på knifven, fälde den tillhopa och stoppade den i fickan. När detta var gjordt, slog han en väldig volt med sina långa ben och kom så på fötter. Men han svarade ännu icke, utan dinglade först på sina kullriga träskor bort till ett annat hörn af logen, tog en väldig dryckeslägel, satte den till munnen i det han stjelpte den upp och ned öfver sitt ansigte och drack så ut allt det som fans kvar der.

»Hä?» sade han i det han ännu stod kvar i halmen med utspärrade ben och blott vände an-

sigtet om emot sin lille kamrat, sigtande efter honom med ögonen. »Går jag aldrig i Guds hus?»

»Jak har aldrig sett tik der, og jak är ter hvarje söndag.»

Hans Lando vände sig nu helt om. Han var i sitt allra nådigaste humör, just upplagd för att briljera en smula med sin klyftighet. Han gjorde en gest, så att det slog knix i knäna, satte hufvudet på sned för att kunna se rätt på Micke, och så sade han i sin sluga, snöflande ton:

»Det skall jag säga dig; jag vill inte sitta i kyrkan som en spottafla, det är därför jag inte går dit.»

»Käre proter, icke skulle tu plife till en spotttafle för det tu ginge i kyrkan», sade Micke, vänligt uppmuntrande. »Hvarför skulle tu plife tet?»

»Jo, ser du», — han lade på ett demonstrerande sätt högerhandens pekfinger på de af vensterhandens två fingrar, som bäst borde kunna hålla en pris snus, »jo, ser du», sade han, »när man ingen kyrkeklädning har, så blir man bara en spottafla. Och hvad skulle jag i kyrkan? Jag kan mina stycken lika bra som presten.»

»Min käre Hans, tet skall tu aldrig säga!» utbrast Micke förskräckt, »presten är Guds sändebud på jorden. Tu kan aldrig jämföras med honom. Och hvad tet andra peträffar, så är tet pare tomma undanflickter, för om tu ville spare tine penningar, så hade tu god råd att skaffe tik kyrkekläter. Jak har icke mere arbetsförtjenst än tu, och jak har *en*

kyrkeklädning för almindelige söndagar och *en* för te store pön- och helligdagar.»

»Hähähä! Hvad nytta gör det att du går i kyrkan, när du lefver tvärt emot skriften?»

»Min käre proter, jak är pare en skröpelig människa, men jak lefver efter skriften, tet gör jak.»

»Nej, du är inte en skröpelig människa, för en lögnstock är du. Du säger att du lefver efter skriften! Står der inte, att den som hafver två klädningar, han skall gifva den ena till den som ingen hafver? Om du nu vill lefva efter skriften, så skall du gifva mig den ena. Kan du säga emot på det? Du!»

Han såg triumferande på sin stukade opponent.

Micke stälde slagan ifrån sig och vaknade helt upp från sina drömmier.

»Ack, tet är en fillfarelse, en stor fillfarelse!» utropade han förtröstansfullt i det han slog ifrån sig med båda händerna, som om villfarelsen kommit seglande lik en stor spindelväf att fånga honom i, »tet är icke att förstå efter pokstafven utan efter antan. Det är en liknelse . . . tet är para en liknelse.»

Hans stoltserade visserligen med att till en del uppträda som fritänkare, och kunde tillåta sig att gyckla med ett bibelspråk, men det fans dock fundamentalsatser, hvilka han icke tillät någon att röra vid.

»Kallar du Guds heliga ord för en liknelse? Då är du ju sämre än en turk och en hedning, ditt eländiga lif!» utbröt han därför med en plötslig och varm nitälskan.

Men Mickes hela tanke var koncentrerad på de två helgdagsklädningarne och när han såg Hans Landos beslutsamma min blef han helt förskräckt.

»Ack, min käre proter!» utropade han med en vettskrämd ifver, »hela ten heliga skrift vimlar ju af liknelsar!»

»Det är lögn, du!» ropade Hans och måttade sina motsträfviga ögon bort i ett hörn, hvilket vill säga att han mente sig fixera sin trätobroder. »Det är lögn, du; för det enda vi har att lefva efter, det är den heliga skrift, och den är inte nå'n liknelse. Antingen ska' en inte göra sig grön och låtsa sig vara helig, eller också ska' en tro på skriften. Och står der inte, att när jag drifver dig en på det venstra örat, så skall du vända det högra till. Står der inte det, du? Eller är det kanske också en liknelse?»

Hans hade sträckt fram sin stora knytnäfve, men icke alls som någon hotelse, utan blott som en gest betraktadt. Micke rönte icke desto mindre en obehaglig förnimmelse vid att se på denna näfve, som mycket liknade en rundsliten slägga, fästad vid ändan af ett långt skaft. Och Micke retirerade längsmed ena väggen, medan han tyst beslöt att hellre taga emot hur mycket stryk det skulle vara, än att skilja sig vid någon af sina kyrkeklädningar.

»Nog känner *du* till hur många liknelsar tet finnes i ten heliga skrift?» sade han, med ett skickligt schackdrag vädjande till den lärdom, öfver hvilken Hans var så stolt.

Denne började verkligen dra öronen åt sig vid den tvärsäkra tonen. Det föll honom in att han möjligen kunde blamera sig genom ett allt för kategoriskt påstående, när han rörde sig på ett område, der den andre var så hemma. För hans tanke hägrade det något om »den gyllene medelvägen», som det alltid är så klokt att följa. Han antog därför en skarpsinnig min, som om han noga ransakat sitt minne.

»Ja, det *kan* hända att det fins nå'n ynka (enda) liknelse i det gamla testamentet», medgaf han tviflande. »Men näggu om det fins nå'n i det *nya*! För *det* är det rena or'et.»

Och vid han sade detta, betraktade han Mieke med den öfverseende vänlighet, som en stor hund ibland täcks visa mot en mindre.

Micke hade återlagit slagan och sysslade i halmen med en min, som borde inge den andre den lyckliga tanken, att argumentet varit bindande. Häraf drog Micke den dubbla fördelen att både slippa från att uttala en osanning och att få prygel.

Hans Lando ansåg freden slutén på hederliga villkor, och äfven han återtog sin slaga, stolt öfver att genom sin blotta klyftighet ha redt sig ur detta svåra teologiska spörsmål.

»Ja — för om vi inte hade vår-katekes och vår 'vangelibok, så ref vi hjertat åf hinandra», anmärkte han, rörd öfver sitt eget kristliga sinne.

Vid dessa ord svängde han sin slaga och tröskningen begynte.

Mor Malenas höna.

Fast mor Malena bodde på fattighuset, höll hon sig ändå med höna, och det var en faslig lyx, det var att tillskansa sig lifvets goda på andras bekostnad, det var att förhäfva sig öfver sämre lot-tade. Mor Malena var »öfverklass», på fattighuset.

Den hönan var ett ständigt trätofrö. När Pernillas ungar slogo itu något, så genast skylldes det på hönan, fast Gud skall veta att den hönan var så klok och förständig, att Pernillas ungar kunde tackat på sina bara knän, om de varit hälften så förnuftiga som hon. Och fans det något på bordet, som inte borde vara der, så strax var det hönan! Fast Malena visste på heder och tro att den hönan var det renligaste djur, som kunde trampa på marken; och var det fråga om det, så kunde man hellre taga i hönan med sina bara näfvar än i Pernillas ungar med en tång. Vid sådana utlåtelser himlade sig Pernilla likt ett helgon och sade att det visste hon visst, att det är sen död att bli uppäten af »hönsa-loppor», men det skulle väl bli hennes lott ändå. Hvarpå mor Malena hade att

replikera, med ett ondskefullt grin, att det nog ginge ännu långsammare att låta »trö» sig ihjel af gäss, men hon ämnade inte den vägen vandra, så det var inte värdt de försökte — gässen nemligen — hvilket med andra ord ville säga Pernilla med hennes afkomma samt Stina och Stinas halfvuxna tös.

Och som mor Malena var stor och stark, med näfvar som stodo i den innerligaste harmoni med hennes munreda, så blef följdén den, att hönan satt der hon satt, d. v. s. i ena hörnet af matmoderns säng, vid fotändan, der hon hade sin rede i sänghalmen. Der kunde hon sitta de dagar hon skulle värpa, nedborrad så att hon knappt syntes, blinkande med sina uppspärade ögon, då och då fixerande något föremål på dynan, sänkande näbben och plockande upp hvad hon kunde hitta; allt med det djupsinnigaste allvar, som en höna egnar och anstår. Dess emellan svassade hon omkring på stugugolfvet, nickade med hufvudet för hvart steg, kacklade sotto voce, icke utan sentimentalitet, troligen i känslan att vara ensam och oförstådd, och grep sig så an helt plötsligt och började sprätta med sina starka gråfjälliga ben, åt båda sidor och med en bredbent öfverlägsen yrkesskicklighet, som visade att hon var af god extraktion.

Men Pernilla hade en pojke, en hvithårig, okammad unge med smal hals och iklädd en frånvuxen gammal tröja, som icke nådde dit den skulle, samt ett par slubbiga mollskinnsbyxor, hvilka blifvit afklippta på längden för hans bruk, men hvilkas ofvan-

del passat åt en vuxen karl. Denne lofvande ungdom stack sällan sin näsa ut om stugans knut, emedan han osvikligt väckte folkets jubel genom sin byx-ofvandel, och han tyckte icke om offentligheten. Han var för finkänslig för den. Vare dermed icke sagdt att han saknade talang, han besatt tvärtom en alldeles eminent begåfning i sin genre — det var också det enda han egde —: han kunde härma hönan. Han stälde sig i position midt på golfvet, och hvad helst hönan tog sig till, det gjorde han efter. Särskildt hade han tillegnat sig en färdighet i att sprätta.

Han hade ett par långa skor, torra af brist på smörja och med breda, uppfläkta nosar, der tårna borde tittat fram, om de nått så långt. Och med de skorna sprätte han. Det var ett himmelens under att de blefvo på, men på blefvo de. När han så stoppade händerna i sina oformliga byxfickor, svängde med kroppen och skrapade golfvet med sina långa labbar, då kom det i sjelfva hans uppsyn och halsens sträckning någonting som på ett utmanande oförskämdt sätt liknade hönan. Ja, vid de tider, då hon fälde fjäder och ingen uppstående stjert hade, var det icke så utan, att sjelfva hans figur hade en likhet med hennes. Hur det nu var, så kunde han få de andra ungarne att ligga dubbla af skratt, kanske icke allenast åt hans prestationer, utan ännu mer åt den harm de antogos väcka hos hönans egarinna. Denna gaf honom endast sitt tysta förakt, men innerst inne med hat i sitt hjerta.

Det är dock möjligt, att hvad mor Malena tog som hån, icke var annat än hans ungdoms inneboende lifsglädje eller ett oskyldigt tidsfördrif.

Han drog emellertid nytta af alla hönans små svagheter och förlöjligade dem. Ibland kacklade hon till, högst omotiveradt, och började springa omkring i rummet på ett narraktigt sätt, som verkliga icke anstod en ärbar gammal hönsmatrona. Pojkbytingen kunde göra detta efter med utbildadt mästerskap, springande omkring som en galning på sin halfva af rummet och uppgifvande höga skrån.

Men det fins ingen fullkomlighet utan sin vank, och trots sina goda sidor egde hönan ett verkligt karakterslyte, för hvilket icke ens mor Malena kunde blunda. Det var en högst lättsinnig sällskapssjuka. När hon på soliga dagar släpptes ut — och det var nödvändigt, på det hon skulle få rulla sig i sand samt plocka mask; hennes helsa fordrade det, och eljest klagade köparne öfver att hennes ägg voro för ljusa, — då behöfdes det bara att hon inne på Nils Mattssons gård hörde hönsflockens kackel och tuppens galande, så glömde hon både pligt, tacksamhet och uppfostran, kröp genom första bästa hål på planket och var försvunnen tills man hemtade henne.

Det var icke något trefligt göra att gå in på Nils Mattssons gård och återfordra sin egendom. Nils Mattsson var en barnlös gammal enkeman, arg som en bandhund och snål som en varg. Och hvar gång mor Malena kom för att hemta sin skatt, trö-

stade han henne, högt skrikande, med att nästa gång skulle han »slå både armar och ben» af det förb—de kreaturet. Detta var hans stereotyperade hotelse mot Pernillas ungar, som ibland andra stulo äpplen ifrån honom, och han kunde icke göra någon ändring i ordalydelsen för en hönas skull. Han sade alltid kreatur, dermed viljande antyda bemälda hönas glupska och råa natur. Det var ett vidunder, som han skulle dräpa.

En dag på efterhösten, när han just stod och strödde ut korn till sina egna höns, såg han mor Malenas höna komma springande in på gården, glad och sällskaplig, blandande sig i flocken, som om hon hörde dit. Vreden steg i hans sinne med sådan våldsamhet, att det kändes som ville han qväfvas. Han tog upp en sten och kastade den ilsket efter hönan. Flocken skingrade sig skrikande, men i stället för att taga vägen hemåt sprang mor Malenas höna åt foderladan till. Det var en fräckhet utan like. Nils Mattsson slungade ännu en sten — större än den första — efter den flyende.

Och den tog.

Nu var det en egenhet med Nils Mattsson, att han kunde vara hur elak som helst emot menniskor, men emot djur var han till ytterlighet blödig. Om det så inte var mer än en tordyfvel, som fallit på rygg och låg och spelade i luften med sina makliga ben, så måste han böja sig ned och med ett långt, stönande »a-ah» hjälpa honom på fötter igen med sitt styfva pekfinger. När han nu slog

efter hönan hade han mor Malena i sina tankar, men när han träffat, fans det ingenting annat än det misshandlade djuret. Allt hade varit ett ögonblicks verk, och innan han hunnit företaga sig något hade hönan, flaxande med vingarne och med det afslagna benet dinglande vid sidan, flyktat till en stor rishög, som låg i ett hörn af gården, och hvori hon stum och utan en klagan hasade sig in. Derifrån kunde hon, om hon orkade och ville, krypa ut under planket och komma hem till sitt igen. Så långt var allt godt och väl, men Nils Mattsson mådde ordentligt illa, och med ångrens tagg i sitt hjerta gick han in i stugan.

När mor Malena senare på eftermiddagen, bort emot qvällen, kom för att fråga efter sin höna, var han emellertid morsk nog, stod på gården och rökade pipa.

Först tittade mor Malena endast in om porten, och han låtsade icke se henne, utan stod stilla på den af en qvarnsten bildade förstugutrappan, betänkande sig på hvad han skulle säga.

Mor Malena var lång och stor, men genom en ödets ironi råkade hon alltid få kjolar, som sytts till små fruntimmer, hvilket gjorde att de oftast släppte en half aln upp på benet. Och hvilka ben! Det fans hvarken vador eller smalben; de voro som timrade af godt virke, rakt upp och ned, utan onödiga grannlåter, bastanta att gå på, fast inte prydliga att se till. På afstånd såg det ut som om hon kom gående på styltor, i synnerhet som hennes

träskor hade en för dem egendomlig form, uppslitna på klackarne ända ned till marken och ännu som nya vid tårna, som deraf kommo att stå högre, så att fotbladet fick utseendet af att helt enkelt vara ett stycke af benet, tillplattadt i hast och vikt efter behof, ingenting vidare, intet onödigt fjesk med vrist eller så.

Nu kom hon in på gården.

»Jag undrar om inte min höna har kommit hit in?» sade hon genom näsan med ett snärpande ljud, likt en ankas röst. När hon kände sig brydd, snärpte hon alltid värre än eljest.

Nu först bevärdigades hon med en blick.

»Jo, det har hon. Och jag har slagit benen afna. Hon ligger der inne i risbunken, der kan I sjelf leta.»

Mor Malena såg förstummad på honom ett ögonblick, det var nästan omöjligt att tro honom.

Han stod likgiltigt qvar och rökte som förut, endast en skadeglad blick smög sig under hans halfsänkta ögonlock fram emot henne.

Nu förstod hon.

»Nej, har I ta't lifvet, så kan I ta skrået mä», svarade hon derefter med smärtans oåtkomliga majestä och lemnade gården.

* * *

Nu var tvistefröet borta, nu borde det vara fred i fattighuset, och fred var det, men det var en tung-

sinthetens ödsliga stiltje. Mor Malena talade till ingen; med bittert sinne bar hon ensam sin sorg. Pojken i de slubbiga byxorna gick rådlös omkring och visste inte hvad han skulle taga sig till; han hade mist sitt käraste sällskap. Det var som en af medlemmarne i en förr liflig familj plötsligt nedstigit i grafven. Man kan tycka att denne medlem endast är källan till onödigt bråk, och dock skall han kanske en dag lemna ett tomrum efter sig, som af ingenting kan fyllas. Så var det med hönan. Ingen hade tänkt på hvad hon varit för dem alla, förr än hon var borta. Hon hade varit den enda omvexlingen i deras dagliga lif. De ovädersutbrott hon föranledt hade rensat luften; nu stod den tung och död omkring dem. Och hur det var, så hade hon nog också framkallat solskensstunder. Man erinrade sig det först efteråt. Hur många gånger hade icke mor Malena gått bort med ett halft tjog ägg att sälja, och så hade hon kommit hem med kaffe och socker, och i godt humör. Hon hade tinat upp sjelf och hon hade bjudit. Och så hade man suttit der vid sin varma tår, druckit den skällhet ur tefatet och talat om allt som händt ute i verlden, att Jöns Jöns Kristina hade rest till Amerika, eller att Per och Karna tagit ut lysning, eller om allt sådant, som hände och som icke *borde* ske, hvilket naturligtvis var det allra intressantaste. Och så hade man glömt år och krämpor och verldens onda lefverne och haft det så hjertinnerligt godt för en stund. Men nu var det förbi. Malena gick

jemt och såg sur ut, hon teg, och kaffe kom aldrig i fråga.

I början trodde man att hon i förargelsen gått och sålt sin höna, men så småningom kröp sanningen fram. Då var det inga vackra orlofsedlar Nils Mattsson fick inne i fattighuset.

»Di rika kunna göra allt hvad de vilja», hette det med jäsande missnöje. Det mullrade i samhällets lägsta lager.

Men ödet har underliga vägar; den gången blef det ingen revolution.

En dag när Nils Mattsson stod och matade sina höns, kröp det en skepelse fram ur rishögen, — ruggig, mager, med ett bröstben som ryggen på en brödknif — det sannskyldiga spöket af en höna.

Hvad Nils Mattsson kände i det ögonblicket kan icke beskrivas: medömkan, ånger, ett innerligt begär att försona. Han var alldeles öfverväldigad, han hade tårar i ögonen, och han sade för sig sjelf med en moderlig ton:

»Jösses det kräket, det stackars kräket!»

Och en hel handfull korn regnade bort till rishögen. Liggande på sidan och kraflande sig fram med det ena benet som med en åra började hönan att plocka. Det fröjdade Nils Mattssons gamla hjerta, men han nämde för ingen hvad han hade gömdt i rishögen.

Inom kort var emellertid hönan så bra, att hon kom linkande fram till de andra hönsen, skef i benet, som fått en egendomlig svängning, men glad

och meddelsam, glad att ha lidandet öfverståndet och att få taga sin skada igen.

Detta kunde dock icke fortgå. Nils Mattssons rättskänsla uppreste sig mot att behålla hönan; dessutom for hon ju visst inte illa i fattighuset, och om hon någon gång skulle komma in på hans gård, så var det väl inte hela världen med det. Han blef väl inte utfattig på hvad den hönan åt!

Bortåt qvällen, när hönsen satt sig till ro och den halta hönan gjort sig en rede i ett hörn af hönshuset — ty hon var ännu för svag att sitta på pinne — beordrades därför Nils Mattssons pigstänta att bära hem hönan, men hon skulle hålla »nätt» på henne, annars —. Och här följde några för tillfället lämpliga ord.

Det var nästan mörkt i fattighusstugan när tösen kom in.

»Jag skall helsa från Nils Massen att här är jer höna, och så är här en påse korn te' 'na, så kanske I har lättare te' å hålla 'na hemma.»

Mor Malena blef slagen mållös af förvåning.

»Tack», fick hon slutligen fram, »helsa och säg tack.»

Så gick tösen.

Mor Malena var så upprörd, att hon måste tända tre stickor innan hon kunde få ljus. Det var många par ögon, som då fästes på hönan, ty ungarne hade vaknat ur sin skymningssömn och Pernilla satt vid fönstret och stickade i skumrasket på en strumpa för att spara på ljuset.

Hönan haltade ju, men var fet och välbehållen.

»Ha vi inte haft kaffe förr, så jaggu ska' vi icke ha't nu!» ropade mor Malena, som qvicknade till.

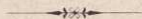
Huj så det sken öfver allas ansigten vid de orden!

»Och vi ska' ha kagor te. Spring ner och köp för sextan styfver skorpör, nej, det förslår inte, här har du ti' öre, och så får du en te' på handelen, det vet jag.»

Man hade inte på åratal sett Malena vid sådant humör. Det blef lif i stugan. Det lades torf i spiselns, det flammade och värmde, man kände sig upp-töad och pratlysten, barnen hade kommit på benen.

Och kaffet dracks, både med dopp och på bit, belåtenheten var allmän; man skulle kunnat tro att det var julafton derinne. Ja, mor Malenas försonlighet steg till en sådan höjd, att hon med sin mildaste och minst snärpiga röst sade åt pojken med de slubbiga byxorna: »Mårten, hur gör hönan?»

Och Mårten steg ut på golfvet, sträckte fram ena foten så att benet fick en viss liksom redlös sväng i den kjortelliknande byxan, linkade så bort till kakelugnen, satte sig ned på golfvet och bredde ut sig som om han rufvade något, ty hönan satt redan borta i motsatta hörnet och sof.

Storhandel.

Regnet plaskade ned strömvis, lugnt och ymnigt, letade sig in i långa ränder nedåt fönster-rutorna och gjorde dem så tjocka af bara vatten, att man knappt kunde uppfånga en skymt af gatan der ute.

Men dess vänligare föreföll det lilla rummet med sina hemväfda mattor, med sina bokhyllor och fack rundt kring väggarne, samt slutligen med sitt skrifbord, der hvarje småsak låg på sin vanliga gamla plats, med ett utseende så godmodigt bekant, som hade det varit idel små tomtar, färdiga att stå till tjänst.

Vid bordet satt ett äldre fruntimmer och skref, lugnt och jemnt, utan en raspning eller ett ljud.

I ena hörnet af den skröpliga soffan hade en ung flicka krupit ihop, med djupsinnigt intresse hängande näsan öfver en bok.

I dag var det så fult väder, i dag skulle det säkert icke komma några bokhandelskunder. Det var således att helt och hållet hängifva sig åt sin sjelfvalda sysselsättning. Och så kom det i stäm-

ningen något af detta egoistiska välbefinnande, som njuter dess mer af värmen och lugnet, därför att andra måste sträfva der ute i vind och regn.

Då afbröts tystnaden af steg i förstugan, — detta sandkornens knastrande, som tyder på träskor.

Jo vackert fick man vara i fred!

Det dröjde några ögonblick innan dörren gick upp. Den unga flickan fortfor med sin läsning, men det äldre fruntimret lyfte hufvudet och ett par uppmärksamma ögon väntade på de inträdande. Hvad kunde det vara för folk? En lång tidspillan manne? Kanske en fästman, som ville köpa psalmbok åt fästmö sin, och en half timme förgäfves kunde pruta för att få några öres afslag på de fyra kronorna, eller för att förmå henne att sälja boken tio öre billigare än den stod henne sjelf i?

Nej.

Till och med för hennes vanda blick var det omöjligt att afgöra om karlen var en tiggare eller en kund.

Lång var han och mager, tarflig och osnygg, men trasig var han ej och icke värre än mången välbergad karl kan vara, hvad det beträffar. Men det var icke en vanlig bondfysionomi med sin trygga dåsighet, icke denna min, som tycks säga att den inträdande tror sig ega större rätt än den hemma-
varande. Nej, det var en viss tvetydig civilisation, — den, som gör att stadsproletären skulle bli förnärmad af att kallas för bonde.

En »strykare» var han, men ville han sälja eller

tigga? Det var frågan. Bokhandelns egarinna fann ett nöje i att söka gissa sig till det innan han talade. Hon brukade kunna se på sitt folk hvad det skulle bli fråga om. Här fans tid tillräckligt.

Preludierna upptogo honom så helt och hållet, att han icke tycktes lägga märke till att det fans någon i rummet. Han hade hvarken tid att se sig om eller helsa, så upptagen var han.

Ansigtet var smalt, näsan lång och bugtig, kroppen lika så. Man kunde säga att det fans »stil» på karlen. Yllehalsduken var surrad kring den långa halsen, försvann under västen och slöt sig tätt åt som en militärkrage.

En käpp bar han öfver axeln, och på den käppen hängde ett blårutigt knyte, stort och knöligt. Käppen stretade på sitt håll och knytet bredde sig på sitt. Det skulle icke så liten konst till att klarera sig i den trånga passagen mellan kakelugnen och bokhyllan, ty käppen skrapade omkring, och knytet törnade emot. Men mannens lugn var orubbligt och hans allvar icke mindre.

Den unga flickan såg flyktigt upp, gjorde en försmädlig liten min och läste sedan vidare, som om ingen funnits i rummet mer än förut. Frun doppade åter pennan och började skriva, ty detta kunde vara länge ännu, och hvad den menniskan kunde vilja var det rakt omöjligt att gissa. Händelserna måste utveckla sig sjelfva.

När hon åter såg upp, hade karlen fått käppen från axeln och fångade nu sitt knyte som om det

varit en från trädet nedplockad frukt. Han stälde det varligt på golvet mellan kakelugnen och soffan.

Först då han böjde sig ned såg hon att han icke längre var ensam. Följeslagaren hade kommit in så tyst att hon icke märkt honom.

Träskorna hade han satt utanför dörren och stod der nu på sina grågula strumpsockar, orörlig som en bildstod och synbarligen genomträngd af stundens vigt. Det var tydligt att han icke sjelf hade något ärende, utan endast var med som sällskap eller vittne. Det är omöjligt att tänka sig någonting mera urblekt och färglöst än denne lille gubbe. Hår och skägg voro lurfvigt grå, ansigtet smuts-gult, och kläderna hade färg som en gammal säck. Ögonen kunde man icke se, ty han höll dem fästa på golvet, som den der i djupa tankar glömmet hvad han ser på. Den enda bestämda färg som fans att se på hela människan var den breda snus-randen mellan näsa och mun, ty den var mörkbrun.

Der stod han på sina breda ullsockar, utan att röra sig och med mössan tryckt emot bröstet, — högtidlig som en egyptisk mumie, komisk som sjelfva bondhumorn och andäktig som skulle han bevittna någon helig handling.

Hvad kunde de vilja, dessa två? Hvad i Herrans namn kunde de vilja!

Hela situationen hade blifvit till den grad skratt-retande, att det icke fans någon annan råd än att tiga och hålla sig stilla.

»Mina goa herrskaper», började den länge, tog

hatten i hand och gjorde en bugning, en långsam gnölande bugning, innan det kom något ord. Nu var det ju klart att han ville tigga! Man tänkte redan på en femöring ur kassan; det vore väl enda medlet att bli af med honom.

»Jag skulle be att få köpa två kuverter», tillade han emellertid.

Tant de bruit pour une omelette! De båda fruntimren höllo på att brista i skratt. Detta var således hela den storartade affären! Flickan reste sig för att taga fram det begärda. Frun satt stilla på sin plats och betraktade kunderna. Det var tydligt att de hade druckit; icke så att de måste ragla, men så att de framstälde den karikatyr af sitt eget skaplynne, som på fackspråket kallas ölsinne. Detta tycktes vara goda ölsinnen; det var någonting groteskt, men ingenting skrämmande.

Den länge tog ett steg framåt, försigtigt, för att ej blöta ned golfvet. Det fans en viss fredlig humor i hans små gråa ögon. Han var nyktrare än den lille gubben.

»Nu ville jag be fröken om en sak», sade han med stor omständlighet, »och det är att det ena kuvertet blir så stort, att man just kan stoppa det andra inuti. Kan det gå för sig?»

»Ja bevars.»

»Tackar.»

Han följde med ögonen hennes rörelser, medan hon stod vid bordet och provade kuverterna.

»Jag skall säga fröken, att jag har en fästemo», yttrade han i vördnadsfull, belevad ton.

»Såå, har han det», svarade flickan och såg på honom en smula skrattlystet. Hon tyckte på *sitt* sätt att han för länge sedan passerat åldern för dylika dårskaper. Han kunde väl vara närmare en femtio år.

»Ja», fortsatte han med en stolthet, som ville synas anspråkslös, »jag brukar skicka kuvert till henne och skriva min adress på, så är det lättare för henne när hon skall skriva till mig. Fruntimmer ha ju ändå svårt att reda sig med sådana saker; man får hjälpa dem en smula.»

»Javisst.»

»Ja — se *annars* behöfde jag det visst inte, för hon är rikare än jag.»

»Det var ju roligt.»

»Ja, hon står sig verkligen godt, ska' jag säga, så för den skull behöfver jag inte göra det, men — det är liksom en smula — hm — *uppmärksamhet*, ser fröken.»

»Naturligtvis.»

»För jag skall säga att jag är *resande*. — jag är ute på luffen. Om jag inte gjorde så här, så kunde hon inte veta hvar hon hade mig. Och då skulle hon bli lessen, kan fröken tro.»

»Det tror jag nog.» — Det ryckte betänkligt kring Fannys mun, men hon höll sig tappert.

»Hon tycker inte om när jag är så länge borta. Sist hade jag varit två dar öfver en vecka, och

jag fick så mycken skam, när jag kom igen, kan fröken tro.»

»Åh?»

»Ja, inte gräl eller så — förstås — utan bara så der i all beskedlighet, bara därför att hon är så glad vid mig. Och då får man ju tåla en del. Med fruntimmer får man inte räkna så noga.»

Mumien nere vid dörren mumlade något, men ingen kunde höra hvad han sade och han stod fullkomligt liflös.

»Fröken kan tro det käns godt att veta att der är någon som håller så mycket af en.»

»Tror väl det!»

Hon räckte honom paketet, och han begynte fumla i sina fickor, — plockade upp hvarjehanda derur, såsom segelgarnsändar, några spik, en näfverdosa, cigarrstumpar, en half hästsko och åtskilligt annat. Slutligen fick han rätt på en del slantar och lät så det andra falla ned i fickorna igen.

»Ack, nu glömde jag ändå en sak!» — Han torkade behändigt sina af regnet våta nypor mot byxbenet, for så med handen i bröstfickan och drog försigtigt fram ett litet väl inlindadt paket. — »Här har jag två kuverter till, det ena inuti det andra. Skulle fröken vilja vara så innerligt god att lägga dem hos de andra två, så har jag lättare att hålla reda på dem.»

Hon tog upp paketerna och gjorde som han bad. Han stod och tittade på, med en illmarig liten ryckning i ögonvrån.

»Jag skall säga fröken att jag har *en fästmö till.*»

»Åh!» — Nu höll hon på att storskratta.

»Hm — joo. Och så vore det allt bäst, om jag finge fyra frimärken med.»

Han räknade upp pengarne på bordet och hon gick efter frimärkena. Under tiden gick han bort i kakelugnsvrån och började ställa med sitt knyte.

Då hon åter kom fram till bordet, reste han sig och höll knytet i handen.

»Och så får jag be fröken om en ting till. Vill hon vara så god och sätta frimärkena på brefven», sade han ytterst höfligt, »det är nästan skam te' å begära, men jag kan inte sjelf, för — ja' har snus i mun'.»

Hon kastade hans pengar i kassan för att få tillfälle att vända sig om, så kom hon igen och klistrade fast frimärkena. Om han inte snart ville gå, skulle hon förgås af skratt.

»Men när han nu på det sättet går och har en fästmö, som den andra inte skall veta om, så kan det ju hända att hon i sin tur har en extra fästman, som *han* inte vet af.»

Den länge tvärstannade med knytet och käppen halfvägs lyfta mot axeln. Han såg på henne, slagen af det nya i denna tanke. Så gled det ett knipslugt och medgifvande leende öfver hans pergamentbruna ansigte.

»Ja, *det* kan man aldrig veta», svarade han med oförstörd beundran för det sinnrika i hennes anmärkning, »det kan man aldrig veta», — han sänkte

rösten, lade hufvudet på sned och log, — »för se fruntimmer di ä' så *rasande* illmariga.»

Med en beslutsam knyck slängde han käppen och knytet öfver axeln.

Gubben vid dörren murrade något, utan att förändra en min, men icke heller nu kunde någon höra hvad han sade. Han hade synbarligen ett horn i sidan till qvinnökönet i allmänhet. Hvem vet — kanske gick han och bar på en besviken kärlek. Hvarför skulle icke en sådan der snusig gammal fattighusgubbe få hålla sig med en smula romantik!

Fanny kastade sig på soffan och höll händerna för munnen.

Och så gingo kunderna.

»Men han glömmar ju brefven!» ropade hon just som de stängde dörren.

Den långe kom in igen. Han skakade på hufvudet, när han såg sitt paket ligga på bordet.

Så såg han på flickan, — tacksamt, slugt, humoristiskt. Och så skakade han på hufvudet igen, tog paketet och stoppade det i fickan.

»Fröken», sade han och vände sig om med handen på låset, »lilla *granna* fröken — skulle jag säga, — gift sej aldrig mä nå'n som sypper, för det försummar måtro mycket. Det har det gjort för mig.»

Och så gick han.

Om en hökass.

»Håkan, ska' vi hålla här?» ropade den främste af förbönderna i det han vände sig om på lasset och höll in hästen.

»Ja, la voss hålla imän gåulen derhänne, der ä' de' lunt», svarades från den eftersta vagnen.

Och så rasslade de tre fororna framåt gatan igen, tills de hunno den utpekade gafveln.

Det var en ruskig novemberdag, hvarken vinter eller höst. Luften var tjock och grå.

»En bler valen om nyporna», sade den, som först ropat, i det han hoppade af lasset och tog sig en dugtig åkarbrasa. Han var en medelålders man med vindpiskadt ansigte, smutsgula polisonger och likadant hår. En trög godmodighet var det förherskande draget i hans ansigte.

»Hur ä' de' me' jär, Tore? I har väl ente fröset ihjel på väjen?» återtog han, denna gång vänd till sin närmaste man, en gammal gubbe i blå vadmalskappa och med en förfrusen nästipp, hvarpå ytterst ute hängde en vattendroppe.

»Han behöfver bara en köresypp», ropade den siste i raden, en helt ung man, med rödlett ansigte och lefnadslustiga blå ögon. Han hade en elfva års pojke bredvid sig på brädan, och just som vagnen stannade, hoppade båda af, hvar ifrån sin sida. »Jag svarar inte nej te den som bjuder», svarade gubben, som ännu satt qvar på lasset och säfligt började hasa sig utför dess kant i små afsatser, tills han med ett hopp kom ned på marken, så att träskorna skrälde i stenläggningen.

»Snygga gator di håller sej me' i dennehärnade byen», anmärkte den som blifvit kallad Håkan, och såg med försmädlig min på sina nysmorda stöflar, som sjönko ned öfver sulorna i smutsen. Derefter surrade han raskt loss sin hökass, d. v. s. ett af rep knutet nät till förvaring af foder åt hästen. Han var den ende af de tre, som bestod sig med denna lyx. De andra hade sin foderknippa lös i vagnen.

Hvar och en stälde först i ordning för sin häst och tog sedan fram matpåsen.

Elfvaåringen värmdes sig genom att slå sina händer på samma sätt som nyss den ene af förbönderna, derefter stälde han sig vid vagnen för att vänta på förtäringen. Han var sin faders fullständiga afbild: samma drag, samma tvärsäkerhet och samma kläder, — grått, hemväfdt tyg, varmt som ett skinn och nyss kommet ur pressen. Snitten på den lilles kavaj skilde sig icke en hårsman från hans pappas; ja, ända till den styfva vikningen längs ryggen — talande om ordningen i »mors»

kistor — så fans den der. Hela pojken såg ut som en tokrolig parodi på den äldre; en alldeles omedveten parodi.

Sedan Håkan stält matknytet på åkebrädan, stack han handen in i halmen, och efter åtskilligt fumlande fick han fram en butelj.

Tore löste upp för sitt matknytte och låtsade af grannlagenhet ingenting se.

»Skål, Tore», sade Håkan i det han tog sig en klunk af flaskan och sedan räckte henne åt den gamle.

Denne vände sig om, snöt sig ut i luften och torkade sig om näsan med kappärmen innan han drack.

»Tack, de' gjorde godt i skråt», sade han belåtet och ville lemna flaskan tillbaka.

»I får ha en i de' andra benet, ellas blir I halt», sade Håkan gemytligt.

»De' blir ja' ändå, för ja min lif sprack icke träskoen, när ja' hoppa au vöjnen», sade den gamle och drack ännu en gång.

»Ja I larma' nock så! I trödde, så ja' trodde, I skollen trödt igenom brostenarna», sade Håkan skrattande.

Nu var turen hos den tredje i laget. Han stod och åt ost och bröd med en min som om han aldrig i verlden väntat på något att skölja ned det med.

»Var så bra», sade värden.

»Ja' sier tack», svarade den andre makligt, satte flaskan för munnen och drack ett dugtigt tag.

Till sist tog Håkan åter en klunk, och så började han äta.

Pojken hade hela tiden följt honom med ögonen, på samma gång han gjorde dugtiga angrepp på ett stycke skinka och bröd.

Det blef tyst en lång stund. Hvar stod vid sin vagn, och man hörde endast hästarnes mumsande, höets sakta prassel eller en jernlänks klang mot vagnshäcken.

Bränvinet gick åter rundt. Alla sågo varma och belåtna ut.

»Ska' ente du ha en tår å sätta värme i kroppen me'?» sade Håkan till sin pojke, då flaskan var nästan tömd.

»Ah i helsingen!» svarade ynglingen, stolt både öfver att bli bjuden och att afslå.

Håkan såg vädjande till sin närmaste man.

»Nej, tro'et aldrig», sade han beundrande, »ja' byr'nom så tidt, men han sier alltid nej, för mor har förbjudt 'nom».

Pojken tog emot berömmet med en min, som om det rört någon annan än honom.

Håkan gick bort till den med ljusa polisongerna.

»Jens», sade han och slog honom på axeln, »du å ja' vi ha då alltid va't såna goa kammerater.» — Han drog sina skånska *a* så långt och kärvänligt.

»Ja, de' ha vi alltid va't, och de' ifrå barnsben», svarade den andre bekräftande.

Gubben stod tyst borta vid sin vagn och såg belåten ut. Hans spetsiga nästipp var rödare än

förut, men med sin sedvanliga vattendroppe ytterst ute.

»Hör I, pauga, nu går vi hän på gästgifvaregården och får voss ett glas bir!» skrek Håkan med en beslutsam gest. Han tycktes ha kommit riktigt i humör nu.

»Lars, du kan väl se te ögen?» vände han sig till pojken.

»Nä jäderen i me', om ja' *de'* gör!» svarade pojken, icke mindre karlavulet, med sin gälla falsett.

»Jens, hörde du på paugen?» sade fadern med ett leende af stolthet, »tror du *de'* blir karl au *den* me' tiden! Kom nu, så går vi.»

»Ja' passar ente ögen!» ropade den förhoppningsfulle unge mannen efter dem. Men hans hotelse lemnades utan afseende. Håkan gaf endast sin granne en vänskaplig puff och skrattade så han gick krokryggig.

»Ja *kan* en ente...!» utbrast pojken halfgråtande af harm, men resten sväljde han, stälde sig bredbent i gatsmutsen med händerna i kavajfickorna, beredd på att vänta.

Och vänta fick han.

När karlarne kommo igen kunde man se, att de icke spilt bort tiden. De två yngre slingrade i gången, den gamle gick tyst och småmyste för sig sjelf, alltjemt med sin tagelsnärt i näfven. Alla tre hade cigarr i munnen och sågo viktiga ut.

»Sehär, mitt barn, här har du en peng te en

kaga», sade Håkan faderligt och gaf sin son en slant, »se'n ska' vi köra.»

Pojken betänkte sig ett ögonblick, nappade så myntet och sprang ned åt bagarens till. När han kom tillbaka, hade fadern satt hästen för och lade just tillrätta i vagnen.

»De' va markelit ded, ja' kan ente hitta min hökass», sade han.

»Han ligger väl i vöjnen», svarade pojken, utan att göra sig omak.

Håkan vände upp och ned på allt löst, som fans i vagnen.

»Ih nej men ä' der ej nå'n hökass», sade han förtretligt och kastade en misstänksam blick på de andra vagnarne.

»Paug, har här va't nå'n å stålet hökassen?» — Håkan började se arg ut.

»Ih nej men har här ej», svarade pojken liknöjdt, drog upp en hvetebulle ur fickan och började äta.

Utan att yttra ett ord gick Håkan fram till Jöns och började vända om sakerna i hans vagn.

»Men ä' du galen! Ha' ska' du i min vöjn?»

»Ja' ska' se ätter min hökass.»

»Nägggu om ja' har ta't nå'n hökass, de' sor ja' på», svarade Jöns och lade betslet i munnen på sin häst.

»Min hökass ska' ja' ha, äntan så du ulla nå'n anen har stålet han!» ropade Håkan och slog sin knutna hand i vagnshäcken, så att hästen hoppade till och spetsade öronen.

»Ja' ger f-n din hökass», svarade Jöns, som började bli förargad.

»Du ska' så i helsingen heller! Ta hid min kass!»

Håkan grep den andre i kragen med båda händerna.

»Ja' har ente ta't din kass», sade Jöns och försökte göra sig lös från Håkans grepp, »släpp me.»

»Hår har du min kass?» upprepade Håkan och ruskade honom så att han måste ta ett återtag för att ej falla.

»Ja' ger f-n din kass!»

Brottningen var med ens i full gång, och det blef icke tid till ord längre. De raglade omkring i smutsen med lunsiga rörelser, de böjde hvarandra än till den ena, än till den andra sidan och hängde fast vid hvarandra som två ilskna hundar; med tröga, envisa slättbotag.

Gubben kom fram och skulle ställa till rätta, alltjemt med sin tagelsnärt i näfven och vattendroppen på näsan.

»Pauga, pauga! Seså, pauga!» sade han mäklande och drog än den ene, än den andre i axeln. Men de hängde ihop värre än två ärtrefvar.

Pojken fick fadern i rocken.

»Far, far! La ble, far!» skrek han med sista hvetebrödsbiten i munnen. Men det var att tala till döfva öron.

Kämparne blefvo allt ifrigare, och fredsmäklarne voro beständigt i fara att komma till skada vid deras oberäkneliga rörelser.

Emellanåt stannade angriparen för att göra sin vanliga fråga: »hår har du min hökass?» — hvarpå alltid följde det oundvikliga svaret.

Och så fortsatte de igen.

Håkan blef allt häftigare i sina försök att slå den andre omkull, och det syntes, att han skulle få öfvertaget.

Vid en af de plötsliga vändningarna fick pojken sig en knuff för bröstet, så att han satte sig i gatan med en fart, så att det sade »qvack» i kroppen på honom.

Han började skrämtjuta, under det han långsamt vände sig på fyra ben för att komma upp igen. I den ställningen blef han stående ett ögonblick, med händerna utbredda i gatsmutsen.

»Far, far!» satte han i att skrika, »der ligger jär hökass!»

Slagskämparne stannade.

»Hår ä' han?» sade fadern.

»Här, unge' vöjnen.»

Pojken kröp in under vagnen och drog fram tvistefröt, som fallit ned inne vid väggen.

Kämparne släppte sina tag.

»Nägg'u om ja' har ta't din hökass», mumlade Jöns som en sista protest.

Kassens egare stod handfallen och flat.

Så lade han hufvudet på sned, med en lång sentimental blick på sin motståndare.

»Jens, — Jens», sade han med gråten i halsen, »du och jag, vi ha ju alltid va't vänner?»

»Jaggu har vi så!» ropade Jöns med känslofullt ädelmod och slog sin näfve i den andres framsträckta labb.

En omfamning följde.

»Jens, nu ska' vi ha förlikningssyppen», sade Håkan rörd. »Lars, gack ätter ett halfstop.»

»Nej min gud å själl gör ja' ej!» svarade pojken så fermt som en utanlexa.

»Så la voss gå hän på gästgifvaregården då», sade Håkan och ville taga sin försonade trätobroder om armen.

»I skullen ha pisk i stället, jära förbannade föllehonga!» skränade pojken, som nu fick syn på sina kläder. »Titta bara hur sk—tt ja' e'!»

Fadern tvärstannade, och det drog sig ett bredt leende öfver hans ansigte.

»Jens», sade han halfhögt, »sattan te paug så qveck!»

»Ja' ska' nock tala om 'et för mor», fortsatte pojken i samma skränande ton, »hun sa ad vellen I ente veda hut denne gången, så skullen I nock sleppa å köra te stan tiare.»

»Jens», upprepade Håkan och skakade på hufvudet både stolt och bekymrad, »näggu om ja' ved, ha't de' ska ble au den paugen, för han är ja min lif så qveck, så en ved ente hår han tar or'en ifrå. Du'er ente *han* te prest, så gör då ingen. Kom nu, så kör vi.»

Derpå klef han upp i vagnen; pojken satt der redan.

Kamrater.

»Ska' du ligga i ladan i natt med?» sade ryktarns käring, då mannen — sedan han omsorgsfullt aftorkat sin hornsked och lagt den på bordet — långsamt reste sig upp och tog sin slokhatt, som hängde öfver jernspisel.

Han tittade åt sidan med ögonblicklig häpenhet.

»Jaha... Hahum!»

Han harsklade sig karlavulet och låtsade som om ingen invändning kunde göras.

»Är det någon ko, som skall kalfva då?» kom det skarpt.

»Ja, jag väntar den stora hjelmiga.»

»Den hjelmiga, ja!» vrängde käringen efter honom. — »Det var fan te' kor att kalfva raskt, när en ska' behöfva ligga i kostallet fjorton dagar i sträck!»

Hon gjorde en paus, på det att mannen skulle få tid att svara, om han kunde ha lust. Men det hade han icke. Hans kupiga torskögon stirrade bara trohjertadt framför sig, medan han omständligt stoppade sin portion tobak i munnen. Det var

tydligt att han endast för att undvika att visa sig fiendtlig stannade dessa få minuter i stugan, och att han längtade ut.

Hustruns små svarta ögon bespejade honom med tillbakaträngd harmsenhet.

Hon hade ett själstorrt, slugt gammalt ansigte, som såg ut att aldrig ha blifvit uppmjukadt af ett barns smekningar, och hennes snabbtalande, grälande stämman tydde på en flink arbetstakt och ett stridt humör.

I mannens sätt att röra sig fanns det en aktningsfull försigtighet. Sara hade sina sidor, förstås — men när det är dugtiga qvinfolk, får en hålla tillgodo med munredan, tyckte Truls Jonasson.

»Nej, det lär inte vara några kor», fortsatte hon, när hon intet svar fick, »utan det är allt andra konster. Du tycker jag håller ordning på dig och din hundracka, och därför skall det vara bättre att ligga som ett kräk bland de andra kräken. För ordning har du skytt som pesten i alla dina da'r, och hade inte det varit, så behöfde du väl inte gått som en stolle till ryktare i all din tid, när du hade friska både armar och ben, och ingenting hindrade dig att bli rättare eller ladufogde. Men det är som jag säger: den som nöjer sig med att sitta på sophögen, han får sitta der också. Och hade en kunnat tänka att en skulle sluta sina da'r som ryktarekärning, så hade en väl bättre visst hvad en gjorde! Men att en skulle bli gift med ett skabillike, som inte ens kunde bö ibland folk, det kunde en väl

ändå inte gissa sig till! Jag kan slå vad att du fått det i hufvudet bara för det jag sparkar ut hundrackan. Du tycker väl att jag inte bättre kan taga mig till än sopa ut allt hvad han hinner sätta med sina fyra ben eller hålla jagt efter de loppor han lemnar efter sig Den hjälmiga koen, heter det — bevars väl! Men jag skall säga åt patronen, att han får skaffa sig en stallpojke, som kan ligga i foderladan. Det ha de på andra gårdar, och här behöfver en väl inte vara sämre. Sjelf har du väl inte mål i munnen, så att du kan säga ifrån?»

»Jag vill inte *ha* någon stallpojke!» protesterade den gamle beslutsamt. »En fick bara förargelse af'en, och för resten behöfver jag sjelf se till i alla fulla fall.»

»I alla fulla fall! En kan bli sjuk af att höra så'nt hams. — Sjelf se till? — Pytt!»

»Jaha. — Skärhusa-Petter har strukit omkring här de sista nätterna, och inte har han något godt i sinnet, se'n patronen lät vräka honom från torpét i våras, det kan en väl begripa.»

»Rör det *dig?*»

»En får väl se till att det inte sker någon olycka med värmen åtminstone.»

»Jösses — för ett manfolk du är!» utropade hustrun med oändligt förakt.

Utan brådska satte gubben hatten på och stoppade tobaksdosan i fickan. Nu tyckte han sig ha hört på så länge artigheten kunde fordra. Han tog sin kapp och gick. Naturligtvis utan att säga god

natt; sådant skulle endast ansetts som onödigt fjesk och tillgjordhet.

Det var icke så utan, att Truls Jonassons hederliga idiotansigte fick ett lättare och nöjdare uttryck, så snart dörren var stängd.

Att han hade en djäkels käring så dugtig, det visste han, det var han också redo att bekänna. Och dynor och don det kunde hon göra ihop, och aldrig tröt det på bröd eller dricka, och aldrig behöfde han titta snålt efter doppa till potatisen; det fans alltid fullt upp. Och aldrig hade han att klaga på; han fick sin passning till alla delar. Men se, främmande, det kände han sig alltid i stugan. Det var liksom att sitta der på nåder och ha det bättre än en förtjente. Och en hugnelse var det alltid att komma tillbaka till ladan igen. Det var en trygghet att slå igen båda halfdörrarne efter sig, så att det skrälde i byggnaden, och veta att man hade rättighet att göra det. Och så var der så ljumt och lugnt der inne, alldeles som i den tätaste stuga, och så luktade det så godt af nytorkadt hö och immande gödsel. Jaha — det var inte så galet att vara ryktare, tyckte han — för sin del trifdes han bättre med det än han skulle gjort med att vara ladufogde och ha till syssla att gå omkring och gråla på folk, men se, Sara hon skulle ha någonting att skälla för — förstås.

Någonting prasslade i halmen inne i foderladan. Det var Fältman — vallhunden — som rörde på sig. Och nu hördes ett ondsint men halfqväfdt morrande.

Hvad var det åt honom — Fältman, som alltid brukade hålla sig tyst!

»Hvad är det på *dig?*» sade den gamle och klampade in i foderladan. »Hvad ser du för något?»

Han talade som till ett menskligt sällskap.

Hunden såg icke åt honom, hans uppmärksamhet tycktes riktad på marken borta vid väggen, eller kanske på något som rörde sig utanför, och hans ragg reste sig längs ryggen. Och så morrade han igen elakt och bakslugt; det lät som om han hållit nosen i en tunna. Då hans herre klappade honom på hufvudet antog hans varguppsyn ett varmt och tillgifvet uttryck, i det han fälde sina öron bakåt och viftade med svansen. Men så ruggade han upp sig igen, stödde sin ena tass emot väggen, som om han velat se ut genom det lilla fönstret, till hvilket han emellertid icke kunde nå.

Ryktaren tog sin knölpåk, som han ställt ifrån sig; gick genom ladan och öppnade den öfre halvdörren, sträckte sig ut och såg åt båda sidor, men upptäckte intet.

Fältman stod vid hans ben och småmorrade.

»Nå så puss dem då!» sade hans herre och slog upp äfven den nedre halvdörren, men det brydde Fältman sig icke om. Det hörde icke till hans tjänst att tussas efter annat än korna, och de stodo lugnt i sina bås. Husbond kunde ju sjelf gå, om han hade lust.

»Är der någon?» ropade gubben med sin hostiga

röst. Men om det fans en tjuf eller ogerningsman i närheten, så svarade han åtminstone icke.

Den gamle höll ett ögonblick på att gå ut och se efter, men så tänkte han att det var väl bara en af pigornas fästmän, som strök omkring knutarne. Och det rörde ju ingen.

Han gick in och stängde båda dörrarne, hvisslade ett tag åt hunden, som ännu stod och nosade vid dörrspringan, och så gingo de båda in i foderladan för att lägga sig.

* * *

Från två olika hörn af den stora byggnadskomplexen bredde sig elden. Flammorna sträckte sig och växte, sjönko ned som om de hemtat andan, höjde sig åter, skickade snabba, hoppande små lågor längs de torra spåntaken, flöto samman till stora, fladdrande knippen, och slog så tillhopa från båda sidor, som i en länge efterlängtd förening.

I nattens stillhet intet ljud, annat än detta dämpade brus, som när stormen drager genom en skog, dertill ett sakta knaprande, som af stora råttor, och så emellanåt en liten smäll som af ett salongsgevär. Men så kom det en hunds långdragna tjut, en gång, två gånger, och så det förtviflade skriet: »eld, eld!» först af en röst, se'n af flera. Klirrandet af inslagna fönsterrutor skar genom eldens dån, och vettskrämda, halfklädda gestalter kommo springande ut i det fria.

Nere från byn hördes brandlurens sträfva lät, men ännu lyftes icke en hand till kamp emot förödelsen; hvar och en tänkte blott på sitt. Här kom en dräng med en famnfull kläder, der en stortjutande piga, med husbondfolkets minsta barn i sina armar, husbonden sjelf släpade med tillhjälp af ett par karlar ut kassakistan med gårdens papper.

Likt ett jättebål lyste elden upp i den stjernlösa natten, röken vältade i tunga massor ned åt läsidan, rullade långsamt bort, förtunnades till ljusgrå flagor och försvann till sist i högslättens mörker. Emellanåt kastade den under sig ett hvitt sken, som om marken varit täckt med ett lager af snö, och från hvarje föremål drog det sig långa, fantastiska skuggor, som aldrig stodo stilla.

En grupp gråtande barn hade samlat sig kring en tunn qvinnoskepnad, insvept i en filt; från vägen närmade sig bullret af ursinnigt hästramp och skramlandet af vattentunnor.

Framme vid gården, nästan som inne från lågorna, ljöd det ur förvirringen en vallhunds entoniga, fortsatta skall. Några kor kommo ut i galopp, skilde sig, sprungo omkring hvar åt sitt håll och störtade så — liksom på gemensam ingivelse — tillbaka in i byggnaden.

Så sprängde den första sprutan upp till platsen, och sprutföraren hoppade af.

»Mordbrand», sade han blott, såg sig omkring ett ögonblick och tillade: »Magasinet kan räddas.»

Det strömmade folk och vagnar till från de an-

gränsande byarne, alla händer voro redo och arbetet koncentrerades kring boningshuset och den stora upplagsbyggnaden.

Men borta från ladugården ljöd vallhundens skall genom eldens dån, skrikiga kommandoord och brakets af bräckta plankor och brandhakarnes tag. Det var Fältman, som jemte sin herre arbetade för att rädda den åt dem anförtrodda egendomen. Och det var hårdt arbete.

Vanvettiga af skrämnel rusade korna in i byggnaden igen så fort de kunde se sig ett tillfälle. Några karlar hade kommit till för att hjälpa, men ute på nakna slättmarken var det omöjligt att sammanhålla dessa förvildade djur, hvilka galopperade om hvarandra kors och tvärs och endast med all makt sökte komma in i elden.

»Det går inte på det viset! Skaffa hit läkter och bräder i stället, och hägna omkring dem med! Fältman och jag ska' reda oss så länge», skrek ryktaren, som hojtade åt korna eller uppmuntrade hunden och sprang omkring, klädd i kort fårskinns-pels på blotta linnen, filthatt och ett par stora trä-skor. Nedanförel pelsen fladdrade skjortan som en lössläppt segelflik, utan att ge skydd åt egarens vadlösa ben. Men ingen tänkte på att finna något besynnerligt i denna utstyrel, allraminst Truls Jonasson sjelf.

Fältman och han hade delat arbetet emellan sig. Ryktaren dref ut djuren; ett och ett förenade de sig efter hand med den slutna trupp, hvilken Fältman

höll tillhopa genom att springa rundt under ideligt gläfs, för mera eftertrycks skull gifvande ett nafs i svans eller skankor, hvar han bäst kunde komma åt. Korna — som erkände hans lagliga öfverherrs-
skap — satte sig icke till motvärn; de tryckte sig endast tillsamman, med hufvudena inåt och svan-
sarne mot sitt plågoris.

Med ett förakt för faran, som redan skulle varit prisvärd, om det gäلت människolif, lopp ryktaren alltjemt åter in i ladan för att drifva ut fler och fler af de motsträfviga kreaturen; truppen blef allt större, och Fältman måste göra sin ring allt vidare.

»Håll på — Fältman! Stick dem! Hugg dem!» ropade den gamles förskrikna röst, och »hau, hau, hau», svarades det i enformigt, pligtstroget skall.

Ute på fältet, i närheten af hjorden, hade samlat sig några qvinnor, dels af statarnes hustrur, dels af nyfikna, som kommit från byn; och medelpunkten i denna ömsom klagande, ömsom pratande grupp var egendomsherrens hustru, med de förskrämda, halfklädda barnen omkring sig.

Det hade lyckats ryktaren att, som han tyckte, få hjorden fulltalig, och han stod nu barbent i blåsten, hållande på sin filthatt med ena handen och med den andra markerande stycktalen för sig i luften, medan han räknade.

Det hade blifvit oro i qvinnogruppen, men han märkte det icke; han var så upptagen af sitt.

»Emil!» ropade en förtviflad röst. »Jag är af med Emil!... Hade jag honom inte ut med mig?

Jag tyckte han var här . . . Emil! — Jag blir tokig, hjälp mig . . . Om han inte kommit ut?»

Det blef ett mångröstadt ifrande för och emot. Somliga hade sett honom, andra inte.

Den tunna gestalten i röda sängfilten sprang fram till ryktaren; en hand lades på hans axel och skakade honom.

»Emil är borta. Sök honom! . . . Hjälp mig, Truls Jonasson! . . . I barnkammaren . . . Sök honom, säger jag! Jag tyckte han var med . . . jag har glömt honom . . . han sofver» . . .»

Meningen slöt i en skrikande gråt, som kunnat skära genom märg och ben. Men ryktaren såg blott åt sidan, frånvarande, som om han icke förstått, eller likgiltigt, som om det gällt en råttas pip, och med sitt utsträckta pekfinger fortsatte han att räkna: »trettioen, trettiotvå, trettiotre . . .»

Plötsligt afbröt han sig, fäktande i luften som en galning.

»Tjuren! Tjuren!» ropade han. »Ja, jag visste ju, att det var något som fattades! Herre Jösses — tjuren brinner inne!»

»Det är stört omöjligt att få ut honom nu», sade en af karlarne, som kom släpande med ett fång läkten.

»Håll dem tillhopa», var den gamles svar, och så gaf han sig åstad, springande, och ropande åt Fältman att följa.

»Men Truls! Men Truls, hvad tänker du på?»

ropade en gäll och uppöfvad röst ur qvinnohopen,
 »du är väl inte galen! Låt bli!»

Men Truls bara sprang, — sprang så att de tunga träskorna dånade i marken och så att det var ett under att benen icke knäcktes.

Hans maka var emellertid icke sinnad att låta honom riskera lifvet för tjuren. Hon lade i väg, också hon, så fort hon kunde orka och så att hufvudduken guppade ned på skuldrorna och hårtestarne reste sig mot vinden.

»Men är du rakt ifrån dig?» ropade hon andfådd, då hon högg tag i honom.

»Låt bli mig — käring», snäste den gamle. Det var inte tid att taga hänsyn nu.

»Truls — gör dig inte olycklig!»

Den rösten kunde ändå tigga i ångest, så skrikig och sträf den var.

»Håll käften — släpp mig!»

»Du blir der!»

»I helvete blir jag!»

Med denna förtröstansfullt oartiga försäkran åt sin äkta hälft ryckte han sig lös så att det krasade i pelsen och försvann derefter med Fältman in i ladan.

Snyttande sig på kjortelfållen och bittert gråtande återvände hustrun till de andra qvinnorna, men der var en så stor glädje öfver Emil, att ingen hade tid att bry sig om henne.

Den förhoppningsfulle unge mannen hade återfunnits, sittande i en frånspädd vagn, der han lekte

sprutförare och af yttersta makt piskade på ett par inbillade hästar.

Ryktarens hustru satte sig på marken i det hon drog kjorteln öfver hufvudet för blåsten och oafvändt betraktade den brinnande ladan medan hon vaggade fram och åter, hårdt sammanknäppande sina händer och oupphörligt mumlande syndabekännelsen för sig sjelf utan att veta hvad hon gjorde; endast med en känsla af att det var hon som hade skuld i allt detta, och att hon måste skynda sig att blidka vår Herre, så att han måtte hjälpa, — skynda sig att hjälpa . . . hjälpa innan det var för sent!

Och så — medan hon mumlade orden om och om igen och kramade sina egna händer — så fick hon se tjuren och Fältman komma utstörtande, och efter dem gamle Truls, utan hatt, och gnidande sig kring hufvudet och på pelsen, för att släcka alla gnistor. Och vid den synen brast hon i nya tårar, strida som ett stort regn, och hon mumlade syndabekännelsen ifrigare än någonsin, ty nu hade vår Herre varit så god, och nu ville hon göra något som han tyckte om. Derfor satt hon kvar med sina sammanknäppta händer och sitt — »på mångfaldigt sätt emot dig brutit hafver» — medan Truls återvände till kohjorden med tjuren och Fältman.

Det knastrade och sprakade borta i fähusbyggnaden, sparrverket störtade tillsammans och en hög eldqvast sköt upp emot himlen. Ryktaren brydde sig icke om att se dit en gång. Han visste att

han hade alla de sina i säkerhet och började hjälpa till med att slå ihop inhägnaden.

Han såg hustrun gå bort öfver fältet.

»Sara, du! — Går du efter ett par byxor åt mig?»

»Ja, det är just det jag gör!» ropades det tillbaka med vanlig snäfhhet.

I det samma kom husbonden fram till den gamle, åtföljd af några främmande herrar. Hans blick gled öfver boskapshjorden och tycktes göra en ungefärlig beräkning.

»Äro de räddade alla?» sade han med en viss tvekan, som om det varit allt för svårt att tro.

»Jaa, — alla utom kalfvarne. Jag kunde inte komma in i kätten.»

»Och det var ändå just i det hörnet, nere vid ladan, som elden tog först fart!»

»Ja, hade jag inte haft Fältman till hjälp, så hade allt en hel del fått bli der», sade fader Truls med en röst som skälfde en smula af nattkylan.

»Det här har Truls Jonasson gjort som en riktig krona, och jag skall nog komma ihåg honom för det.»

»Det var min själ inte jag. För det var hunden. Jag har aldrig sett en sådan hund. Han har jaggu folkaförstånd, det svär jag på.»

»Ja — han är gammal och säker.»

»Säker? Hm!... Jag tyckte di talade om att han skulle skjutas i våras, — för han skulle vara för gammal, sa' di.»

Det låg icke så litet agg i tonen, och det var icke svårt att gissa hvem som talat om Fältman.

»Jag skall skaffa ny vallhund bara för det Fältman skall få hvila sig, och han skall få lefva tills han dör af ålder.»

»Ja, hur ny han är, så blir han min lif aldrig hvad Fältman har varit», kom det med inbiten gammalmansenvishet, och ett par af herrarne stötte hvarandra på armbågen, förstulet leende åt den lilla striden mellan herre och tjenare.

Fältman halfåg på marken och hostade i det han grinade illa och gjorde de underligaste krumbugter med tungan, som om han förgäfves ansträngt sig att harskla och spotta som en menniska. Det märktes hur torr han kände sig i halsen, nu, efteråt.

Pigan, som bar omkring bränvin till släckningsmanskabet, kom nu fram till den gamle, för att också gifva honom af styrketåren.

Han torkade sig med pelsärmen och tog glaset.

»Skitt me' mig», sade han, »det är värre med den stackals hunden!»

Och han tömde supen med tydlig saknad öfver att icke kunna dela vederqvickelsen med sin arbetskamrat.

»Du har väl inte en spann att låna mig?» sade han till pigan.

»Nej, allt sådant ha de att langa vatten med.»

»Jaja gu' så blir det väl alltid nå'n råd. — Tack för syppen.»

Och pigan gick.

Truls Jonasson klef betänksamt öfver stängslet in till kreaturen, tog af sig sin ena träsko och mjölkade några tag deri, derpå nappade han upp en handfull gräs och skurade skon väl ren, och när detta var gjordt, mjölkade han den så full att fradgan lekte på brädden, så klef han varligt öfver stängslet igen och satte drycken framför sin rag-gige vän, som genast reste sig och började lapa, klatschande med sin långa tunga så att mjölken stänkte honom kring nosen.

»Det gjorde godt i skrofvat. Hvad?» sade den gamle belåtet, i det han stod och njöt af hur godt det lät.

*
*
*

Det var julotta och kyrkfolket kom i större och mindre klungor uppför backen, medan en del skockade sig inom grindarne eller på muren, för att få sig ett godt litet prat i den tidiga morgonstunden. På marken låg ett tunt lager af snö, och från de höga fönstren lyste det ut med en underligt genomskinlig klarhet.

Och så luktade det af nybrutet granris ända ned på backen, längs gången och ut på vägen.

I sakristian stod klockaren och vaktade dörren, ännu viktigare än eljest, noga öfvervakande att ingen obehörig skulle smyga sig in denna väg, som endast var tillgänglig för några få, de allra förnämligaste af sockenborna, hvilka skulle ha sin plats uppe i koret; och för hvarje gång denna dörr

öppnades, flöt det en ljusflod ut i den gråa morgonskymningen.

Och der, tätt invid dörren, dragande sig tillbaka för ljusstrimman hvarje gång den höll på att nå honom, men kastande en lång blick in i rummet efter hvar och en som gick in, stod en ensam gammal man med en hund bredvid sig.

Detta långa ansigte med sin stora näsa och sina torskögon såg ännu hederligare ut än annars, — rentvättadt, helgdagsrakadt, och dertill pregladt af en inre oro, som gaf det mera uttryck än det plägade ha.

Och han stod och tänkte — gamle hederlige Truls Jonasson — att den här gången skulle han ha sin vilja fram. Han ville sätta sitt lif på att få den fram, och därför hade han listigt nog ställt det så, att hustrun skulle gå in genom stora hufvudingången med menigheten, medan han sjelf tog vägen genom sakristian. Han hade icke behöft mer än antyda att man underrättat honom om att detta var det *brukliga* vid sådana tillfällen; ty hur enfaldig gamle Truls kunde vara, så visste han dock att för det argumentet står ingen qvinna, vore hon också stridigare än sjelfva Sara.

På detta sätt hade det kommit sig att han och Fältman fått stå här fredligt och obemärkta, medan kyrkan fylles.

Nu led det dock mot tiden att gudstjensten skulle begynna, och presten kunde komma hvilket ögonblick som helst.

Han måste gripa sig an.

Till och med Fältman tycktes ha känning af sin herres oro, ty han hade låtit svansen sjunka och lade öronen fromt tillbaka.

Den gamle harsklade sig, rättade på sina lös-kragar, satte stora psalmboken under venstra armen, harsklade sig åter, försökte taga en dugtig min på sig och knackade derefter på dörren. Icke med ett krökt finger, som en vanlig människa, utan med sina fingertoppar, så att det fick ljudet liksom af en tass.

Klockaren tittade ut, något förvånad.

Truls Jonasson hade dragit sig tillbaka och gjorde många mystiska vinkar och tecken från skuggan der han stod. Klockaren såg ännu mer förvånad ut, men steg ändå ned på trappan, i det han förde dörren till efter sig.

»Ah — är det Truls Jonasson!» utbrast han, när han kände igen den gamle. »Ja visst skall Truls Jonasson in den här vägen! Han, som skall fram och hedras inför hela församlingen!»

»Jaha ja — hm.»

Den helgdagsrakade gamle höll sig med högra handen om hakan, sköt fram läpparne, betraktade sin ena stöfvelnos, som han höjde i vädret. Han såg begrundande ut.

»Det var bara min hund. Den här hunden, — Fältman — hm.»

»Ja *honom* ska' vi nog få hem», sade klockaren resolut, som om dermed alla bekymmer voro undan-

röjda; och för att visa sin redebogenhet, böjde han sig hastigt ned som för att taga upp en sten.

»Ja, ska' det vara på *det* viset, så kan vi gå begge två», sade Truls Jonasson upprörd, i det hakan skälfdde mellan löskragarne.

»Hvad menar Truls Jonasson?»

»Jag — hm — jag menar ingenting», sade den gamle, skamsen öfver att ha förgått sig.

»Jo, — visst var det något?»

Det gälde ju: nu eller aldrig. Derför kom det:

»Jag menar om jag kan få taga hunden med?»

»Hunden! I kyrkan? Nej *det* går aldrig an.»

Det blef en betryckt paus.

Fältman såg skamflat ut, han tryckte sig tätt upp till sin herres ben och såg ut som ett lam, fast han hade pels som en ulf. En sådan här situation låg icke inom hans erfarenhet. Han förstod icke hvarför han skulle vänta framför detta stora hus, och hvarför det inte luktade kor, och hvarför man såg på honom som om han gjort något ondt.

»Han är lika förståndig som en människa», sade den gamle med öfvertygelse.

Och så blef det tyst igen.

»Det var han, som frälste alla patrons kor vid den stora eldebranden», tillade han.

Det var ett kinkigt fall. Klockaren ref sig i nacken. Den gamle tycktes hålla så styft på detta. Men hvem hade väl någonsin hört talas om en hund som går i kyrkan.

»Och jag ansvarar för, att han håller käften.»

Truls Jonasson menade icke alls något illa med sitt fula uttryck. Han menade bara att det i det fallet var honom så mycket lättare att ansvara för sin hund än för sin hustru.

Fältman såg ut som en bekräftelse af sin herres ord; klockaren kastade en pröfvande blick på honom.

»Vi få höra hvad kyrkoherden säger; der kommer han.»

Fältman och hans herre drogo sig vördnadsfullt tillbaka, men klockaren blef stående på trappan.

»Här är Truls Jonasson, han, som skall ha medalj i dag; och han vill taga hunden med sig in, men det kan naturligtvis inte gå an?» sade han då han helsat.

»En hund? Nej, käre Truls Jonasson, det kan man inte», sade kyrkoherden och log öfverseende.

»Han gör inte en mask för när.»

»Men man brukar inte ha hundar i kyrkan.»

Det var precis samma argument, som Truls Jonasson sjelf användt, men han tyckte förmodligen att det icke borde gälla män och män emellan, ty han vidblef med en slättbos hela envishet:

»Han säger inte ett muck.»

Och Fältman såg så menlös ut, att man rent af måste anse honom för ett vidunder af förställningskonst, om han ändå kunde ha ondt i sinnet.

»Ja men på sjelfva juldagen! Nej, kära Truls Jonasson, det går inte.»

»Ja men inte står jag och tar tack och beröm

för allting, när det var *han* som gjorde't! Så då kan det vara det samma med medaljen.»

»Inte kan det vara Truls Jonassons mening att gå ifrån alltihop?»

Truls Jonasson stannade och vände sig om.

»Kan di *ta* mig?» sade han.

Han menade kronobetjeningen.

»Nej, naturligtvis inte!» svarade presten, förvånad öfver en sådan fråga.

»Ja då kan nå'n annan ta medaljen, för jag vill inte ha'n.»

Den gamle gaf sig i väg, och Fältman följde med, utan att han behöfde hvissla på honom ens: han hade ingen smak för presterskap och kyrka.

»Spring efter honom och säg att han får ta hunden med, om han kan gömma honom bakom bänkarne och ansvara för att han håller sig tyst.»

Klockaren lydde tillsägelsen, och de två vände tillbaka.

Truls Jonasson klef med försigtiga steg genom sakristian, följd af sin fyrbente kamrat, som gick honom så nära, att han oupphörligen trampade honom på hälarne med sina tassar.

Den gamle skulle ha sin plats i choret, för att vara nära altaret då det högtidliga ögonblicket skulle komma. Han satte sig på yttersta ändan af den bakersta bänken, der man — i betraktande af att han var så att säga hedersgäst — lemnade honom så stor plats att den kunnat förslå åt en domprost. Fältman satte sig också, på platta sten-

golfvet, tryckt uppåt väggen och tätt intill sin herre. Det var inte möjligt att uppföra sig mera passande än Fältman; sjelfva hans sätt att vända sig om och draga svansen åt sig, när någon gick förbi, tycktes säga: ursäkta mig.

Både kyrkoherden och klockaren blefvo alldeles trygga i det afseendet, och gudstjensten fortgick ostördt.

Endast då man reste sig för att läsa evangeliet hände det att gubben satte sin fot på vännens tår.

»Aj!» skrek Fältman med en mycket gäll, men mycket belevnad hundröst, och hans herre träffades af en förebrående blick från klockarstolen. Fältman fick dock sitta qvar, synbart gripen i sitt samvete öfver att så ha komprometterat sig.

Efter gudstjensten höll prästen ett tal till tjenare och husbönder, trädde derefter för altaret och kallade fram »ryktaren Truls Jonasson, åt hvilken sällskapet Pro patria skänkte sin stora silfvermedalj för långvarig och trogen tjenst». Och gamle Truls lydde kallelsen, på en gång skamfull och stolt, allt folket stimmade, skockade sig och sträckte hals för att få se honom, och der stod han framför skranket.

Af de granna orden och af Pro patria och allt det andra förstod han ingenting, men han förstod att det var en hedersdag, och att Fältman var med, och att Sara nu äntligen fick se, att man ändå kunde bli ansedd för något, fast man var bara ryktare, och han var glad att inte behöfva stå der ensam på kyrkogolfvet inför hela menigheten: han

kände någon, som tryckte sig in emot hans knäveck, varm och mjuk. Och så hade han en oklar tanke på gräl och stränghet, och ett värmande minne af den tysta foderladan och en kall nos, som bökade bakom hans öra i den tryggaste, tillgifnaste vänskap, och det stod tårar i de stela torskögonen, när presten fäste den hvita medaljen på den mörkblå vadmalströjan, och ingen kunde säga att Fältman uppförde sig annat än anständigt.

Hans förman såg icke åt honom ens, klappade icke detta raggiga hufvud, som gränat i tjensten liksom hans eget, men han kände det tryckt in mot sitt högra ben, — så förtroendefullt och välbekant. Och ingen menniska hade något att anmärka; Truls Jonasson och hans hund, de hörde ju tillhopa, tyckte man. Ja, en gammal fröken, som egde tre moppar, men inga barn, snyftade i sin näsduk vid denna syn. Ty det var något som hon förstod.

Och när Truls Jonasson trädde tillbaka, lyckönskades han af honoratiores, blef tagen i hand och måste bocka, och när orgeln spelade upp, strömmade folket ur kyrkan, och de två försvunno genom sakristian.

Hvad som derefter följde mellan Truls och hans hustru, har historien icke upptecknat, men förmodligen såde han henne, att när en ryktare får medalj, brukas det att han har sin hund med i kyrkan.

Jul.

Intet snötäcke höljer marken och ingen rimfrost skyler träden. I sin hjälplösa nakenhet stå de skälfvande af köld. Ingen måne ger landskapet ljus; det är bara en grådaskig skymning, och öfver slätten stryker en däfven vind, som kyler genom merg och ben.

Vägen är uppältad och fötterna hänga fast i den leriga jordmånen, som är så seg att den binder. Det är en liten genväg utan skärf och sten, endast trampad, icke körd.

Uppför backen kommer en liten gubbe stretande med sin kärra. Det är styft lass för en så gammal man, och kanske har han långt att gå; stegen äro så tunga. Med ett plask sjunka träskorna ned i mörjan, och med ett sugande ljud dragas de upp igen. Men efter hand som han närmar sig backens topp blir marken fast, och då går det lättare. Till sist stannar han uppe på höjden, der vägen går jemnt ett litet stycke, tills den bär nedför igen. Han pustar några gånger, skjuter mössan tillbaka och torkar pannan med ärmen af sin fårskinnspeles.

Det var sista uppförsbacken, men också den värsta.

Skymningen tätnar. Den som nu vore hemma!

Han spottar i näfvarne, gnider deras styfva inner-sidor och fattar åter tag. Nu går det utför, nu är det inte fråga om att tråla med lasset, kärran får fart af sig sjelf. Han går raskt — raskare än han vet om, ty han tänker på fisk och gröt. Derfor längtar han hem.

Innan han vet ordet af, har han börjat lunka, och så vill kärran i sken. Backen är brant. Det är inte så lätt att sakta af nu, och så måste han springa ett stycke, tungt och ovigt. Det skulle se löjligt ut, men hans knän äro gamla och darra af trötthet. Det fins emellertid ingen der, hvarken att hjälpa honom eller göra narr, och i alla fall skulle han icke brytt sig stort om det. Han småsvärjer ett tag, knycker i kärran, som om hon vore en ostyrig häst, får slutligen bugt med henne och paltar fram åt vägen i sakta mak. Han hinner alltid hem innan gröten är kokt.

— Skall *det* vara en julbild! Hvad ha vi med gubben och hans kärra att göra?

— Fattigmans jul är så underlig ibland.

— Men en sådan idé! Nej, ljus skall det vara — mycket ljus! Det är julafton.

Husets invånare göra toalett. Salongen står tom.

Ljusskenet kommer från lampan på bordet, från kronan i taket, från armstakar på svarta pelare. Det strömmar ut från alla sidor så obarmhertigt klart, att de stackars skuggorna icke veta hvar de skola göra af sig, utan kasta sig kors och tvärs, öfver och under hvarandra, för att så bli liggande helt stilla midt i allt detta ljus — tunna, genomskinliga — föga mer än antydningar af skuggor.

— Så skall det vara!

Granen, som glänser af stjernor och guldpynt, är icke tänd ännu, den står undanskjuten i ett hörn och väntar sin triumf att bli aftonens glanspunkt. Dess mörkgröna barr suger girigt in ljuset och sänder i utbyte sin kådiga skogslukt kring rummet. Den säger tydligare än ord, att nu är det jul.

På borddukens hvita damast glänsa fruktkorgar med vaxgula äpplen och brunskaliga nötter. Ljusstrålar brytas i karaffernas skarpa facetter, medan tunna små vinglas stå kring dem i ring, klara som dagg, bräckliga som lyckan.

Allt står i väntan.

Der ute i köket är det också varmt och ljust. I grytan puttrar en gås, och Lina står högtidsklädd och rör i gröten. Hon har ett näpet ansigte och ser snarare ut som en fröken än som en piga. Det synes på minen att hon sjelf vet om det, ja det synes på sjelfva den prydighet, hvarmed hon håller i slevven. Men så är hon också städerska i ett fint hus, och det ger en viss air.

Det är blott af god vilja hon för en stund turar om med köksan, som är uppe och klär sig.

»God qväll, Lina», säger en ungdomsfrisk röst, och ytterdörren öppnas på glänt.

»Jesses hva' han skrämde mej», säger Lina med sitt huldaste leende och ser alls inte rädd ut.

»Du förstår att jag är våt och ruggig, för det är sådan dimma i qväll, och jag har inte lust att visa mig för fästmannen innan jag ser riktigt nobel ut.» — Den talande kommer in och stänger dörren efter sig; det är en lång pojke på en nitton, tjugu år.

»Hvar är mamma?»

»Frun är i sängkammaren och klär sig, men jag tror visst att hon är färdig nu. Han kan gerna gå in i salongen, för der fins ingen människa, så kommer frun nog ut. Jag har så svårt att gå från gröten.»

»Behöfs inte, Lina. — Ack, hvad här känns varmt och godt! — Vill du vid tillfälle bära detta upp på mitt rum?» Han lade handkoffert och ytterplagg på en stol.

»Så fort Johanna kommer ner.»

Den unge mannen öppnade dörren till salongen och steg in. Det var en egendomlig stämning som kom öfver honom, då han stod ensam i detta ljusa, tysta rum. Det grep honom med ens, att det på hela vida jorden icke fans en fläck så vänlig, så ren och så glad som detta hem — och det var *hans!*

Han skulle velat breda ut sina armar emot det,

som om det varit ett lefvande väsen, hvilket han kunnat trycka intill sig i öfverväldigande lycka.

Så öppnades dörren midt emot, och modern steg ut.

»Mamma», sade han bara. Det kan ligga så mycket i ett enda ord.

Det var hon som var själen i detta hem, hon som åt allt hvad hon vidrörde gaf denna pregel af skönhet.

Hon lade sina händer på hans axlar och såg honom in i ansigtet.

»Barn», sade hon smekande, »pappa är så ledsen öfver att du inte blef student.»

Och så kysste de hvarandra.

Hon såg bra ut ännu, oaktadt sin korpulens, och det låg elegans öfver hela hennes person, från den lilla spetsmössan, som satt en smula kokett, till de hvita händerna, som voro mjuka och vårdade.

»Mamma kan bara fråga mina kamrater», sade han; »hvar enda en säger att det var orättvist.»

Hon ser på honom tvisflande, men naturligtvis tror hon honom.

»Jag är så rädd att du roat dig för mycket; du har allt kostat pappa många pengar.» Hon ser upp i hans vackra, unga ansigte med en blandning af beundran och farhågor.

Han tar henne om kinderna och kysser henne igen.

»Inga moralkakor på julafton.»

»Men pappa — — —.»

»Ja, pappa tror att man kan plugga latin på

samma sätt som han gnor igenom en sifferkolumn, sakta och säkert så att det aldrig kan klicka.»

»Men han blir så ledsen.»

»Så muntrar lilla mutter upp honom.» Han gnider henne skämtsamt på ryggen, så att sidenet skriker.

»Men, Otto, du får betänka — — —.»

»Jag *har* betänkt!» utropar han gladt och snurrar henne rundt, »men nu är det jul, och nu ska' vi ha roligt, och jag har köpt de allra stiligaste julklappar till systrarna, och så har jag fått några småskulder, och så bryr jag mig inte om att bekymra pappa med den saken, för det är inte mer än du kan hjälpa mig med, om du håller inne litet af hushållskassan. Och du är den hederligaste, raraste lilla prisse till mamma!» Och så kysste han henne.

»Men, Otto!»

»Ja det kan inte hjälpas. Det är en sådan härlighet att komma hem från allt det der bråket och tråket — — —. Och Emmy som är förlofvad!»

»Ja, och du kan tro att Heribert är en fin karl.»

»Ja, det tror jag väl — en löjtnant! De äro väl mycket kära?»

»Som nyförlofvade.»

»Hej, hvad jag skall ha roligt med Emmy! Det klär henne bestämdt att vara förlofvad. Hon är så fin och nätt, och så ser hon ut alldeles som konfekt. Ah, du — mamma — vår Emmy är en stilig tös!»

Modern log. Ja, hon hade heder af sina barn, och hon kände sig så lycklig. Hade Otto nu varit student med, skulle det varit alldeles för mycket. Hon tyckte att han var så vacker och ståtlig, att hon knappast kunde låta bli att se på honom, och den blinda, afgudiska moderskärleken riktigt strålade ur hennes ansigte.

Han tog hennes händer. Det är alltid en njutning att se sig beundrad.

»Hvar är pappa?»

»Naturligtvis inne på kontoret; man kan inte ens få honom in att klä sig. Det är riktigt tråkigt för Heriberts skull.» Det flög en skugga af missnöje öfver moderns ansigte. »Sådan är pappa alltid.»

»Det gör ingenting», sade sonen tröstande; »han må vara klädd eller inte, så får man hålla af honom ändå.»

Det var en tacksam blick han fick för dessa ord, — för detta öfverseende med faderns svaghet. De tryckte hvarandras händer; det fäns icke ett moln på familjelifvets himmel.

* * *

Vid pulpeten satt fadern, lutad öfver den stora kassaboken och med hufvudet hvilande i händerna. Men han arbetade ej.

Det var ett vackert hufvud, med vågigt, grånande hår. Men när han nu satt der ensam, låg det något betryckt öfver hållningen och ett drag af grämelse i uttrycket, — en rastlös, aggande oro,

som nött djupa fåror i hans ansigte. Det var sällsamt vekt, detta ansigte.

Han var helt försjunken.

Det var sällan han tänkte på detta. Det var bäst att slå bort det. Han hade alltid hoppats att det skulle yppa sig något tillfälle att godtgöra. Men det hade icke kommit något.

Och nu var det bokslut igen.

Hvilken påpasslighet hade han icke behöft för att dölja denna balans — — — hvilken skarp-sinnighet! Det hade lyckats. Men den hade vuxit som en lavin. Nu kunde det ej dröja länge. Den måste falla ned öfver dem alla, nu såg han det. Han hade hållit emot af alla krafter och väntat på räddning — förgäfvets. Nu var den honom öfvermäktig.

Innan nästa jul — — —. Ja. Det var otänk-bart annat.

Det kändes som om en skoningslös hand gripit tag om hans strupe.

Olyckan tyngde honom ned till grafven, tyckte han. Om han bara finge dö, innan det blefve uppenbart! Dö omgifven af de sina, in i det sista värmd af den kärlek, för hvilken han offrat så mycket — äfven det ingen eger rätt att offra. Nu fans det endast *en* lycka, och det var denna.

Han knäppte samman sina händer och bad så ihållande som ett barn ber i sin yttersta ångest. Han bad om detta enda, och fram under hans slutna ögonlock pressade sig två brännande heta tårar.

Innan nästa jul — — — innan nästa! Och denna sista ville han göra så ljus och glad, i denna sista högtid ville han riktigt fråssa af deras ömhet.

Han kände inga förebråelser, endast smärta. Om han fått börja från början skulle förhållandet blifvit det samma. Han kunde icke säga nej — icke till dem; han kunde icke bära missnöje — icke af dem; icke säga hela sanningen — icke till dem. Det var allt.

Han kunde icke lefva utan tillgifvenhet, därför hade han köpt den, — köpt den så länge af hustru och barn, att han nu var en ruinerad, ärelös man.

Hvad han var gammal och trött! Han reste sig tungt. Nu var det jul. Nu väntade man honom der inne.

Ett matt glädjeskimmer flög ännu öfver hans ansigte vid tanken på ljusen, glammet och all denna tacksamhet för de vackra julpresenterna. Han hade lidit så mycket att han tyckte sjelfva lidandet måste vara en försoning.

Rikemans jul är underlig ibland.

* * *

Kärran står i skjulet, och morfar sjelf har redan kommit i andra kläder och sitter skinande nytvättad i kakelugnsbänken, klädd i sin bästa mörkblåa vadmalströja, som ser styf och ny ut trots sina trettio år.

Far sitter framme vid bordet och läser en skrynklig tidning, som gått ur hand i hand, tills den blifvit slinkig och slö som en gammal riksbanksfemma.

Det lyser en fotogenlampa på bordet, en riktig fotogenlampa, men utan kupa, ty det är en s. k. »springlampa». Men här lyser den upp förträffligt. Duk ligger på bordet och sofvelfatet är redan fram-satt; fina brödet ligger bredvid.

Matlagningen försiggår inne i stugan; det sparar ju alltid. Borta i sängen står potatisfatet med en dyna öfver sig för att hålla värmen. Fisken kokar som bäst, och mor rör i gröten så att en varm imma sprider sig kring rummet och retar aptiten. Morfars ögon följa slevvens kretsrorelse, fångna i den njutning som för den sysslolöse ligger i att betrakta en verksamhet.

Moran har knappt hunnit trettioalet, men ser äldre ut, om man vill jemföra henne med de högre klassernas qvinnor. Hon är stor och stark, har blanka röda kinder och torkar sig då och då öfver pannan med förklädessnibben, ty det är varmt der borta vid spisen.

Ungarne pallra omkring på golfvet, mycket otåliga, men tysta och anständiga, ty mor har respekt med sig. En af dem står nära spisen, och när han tror sig obemärkt, närmar han försigtigt sitt pek-finger till ett stycke fisk, för att känna om det är kokt.

»Paug, vill du la ble!» ropar modern och ger honom en knuff i hufvudet så att han dryer af, hånad af de andras förstulna flin och speglosor.

Men nu är det kokt.

Grötgrytan aflyftes — — — skrammel med spiselringar och så en betydelsefull tystnad.

»Hana, plocka opp pantofflerna», befaller modern, och ordern åtlydes punktligt. Sjelf lägger hon upp lutfisken på ett lersfat. Det ryker och immar omkring henne. Förväntningarna äro spända till det yttersta. Endast far ser likgiltig ut; det hör till hans värdighet. Först när fisken ställes på bordet, lägger han bort sin tidning.

»Seså, nu ä' de mad», säger modern åt barnen, och i en blink äro de på sina platser.

Och nu är det jul i stugan. Icke med gåfvor och gengåfvor, icke med gran och konfekt, men med ett mål så bastant, en förnöjelse så hjertinnerlig, att man skall minnas den hela året.

»Moffar, nu ä' gröden på bored», säger far. Och »moffar» klifver fram till bordet.

Icke längre en tanke på att kärran var tung eller vägen lång, eller att yngre ben än hans borde traskat den. — Endast gröten — gröten!

1884.

Den gamla Sèvresgruppen.

Varm och klar sken vårsolen in genom dubbel-
fönstren, hvilkas rutor voro matta och grå
efter den långa vintern. Krukväxterna stodo på
fönsterbrädet och vände sina saftiga blad emot sol-
ljuset. Deras grönska var så frisk att den syntes
genomskinlig. På divanbordet stod en utslagen hya-
cint, spridande sin vällykt kring rummet, och från
den öppna förstugan sken en gullglänsande sol-
strimma in genom en springa i dörren.

Vid ena fönstret satt en ung flicka uppkrupen i
en gammal länstol, låtande solvärmens genomströmma
sina maktlösa lemmar. För henne var våren nå-
gonting nytt och utomordentligt, ty hon hade legat
sjuk det sista året.

Hennes ansigte var magert, bredt öfver kind-
knotorna, smalt och hopklämdt nedåt hakan; mun-
nen syntes bred, och ögonen voro allt för stora,
onaturligt glänsande och med detta skarpa, begrun-
dande uttryck, som så ofta medföljer en tärande
sjukdom. Håret var kortklippt öfver hela hufvudet,
tätt och vågigt som en hundfäll och bildade en

mörk ram kring pannan. Detta ansigte var icke vackert, men det bar en pregel af individualitet, som man sällan finner hos så unga flickor. Hon var endast nitton år.

Der satt hon ensam i tystnaden och såg ut på den smala bygatan, på hvilken i dag inga dranktunnor eller spanmålsforor skramlade förbi som om hvardagarne. Det var helgdag, och folket hade gått till kyrkan.

Fångenskap — må nu vara i sjukrummet eller cellen — kvarlemnar alltid vissa spår, och om de icke framträda annars, skall man skönja dem i blicken. Det ligger i en sådan blick ett allt uppslukande begär, en omätlig åtrå; det är som ville den insupa sjelfva lifvet och magasinera det, antingen som skadestånd för det förflutna eller upplag för framtiden.

I den unga flickans ögon syntes just något af allt detta, till och med under det hon betraktade den ointressanta bygatan, hvars makadamisering småningom hvitnade i solskenet.

I helsans dagar hade det funnits något som hon älskat öfver allt annat; det var naturen.

Då hon ensam ströfvat omkring i skogen eller följt en gångstig öfver den ödsliga ljungheden, hade hon ofta tänkt, att när en gång ungdomen försvunnit och förhoppningarna fallit till intet, skulle naturen ju ännu vara sig lik. Den kunde icke svika, och den djupa glädje, den eger att gifva, skulle aldrig kunna tagas ifrån henne. Men sjukdomen

hade kommit, och allt hvad den rika naturen hade för henne, var endast en almosa i form af en solstråle. Tanken på att endast vara en atom i denna stora härliga verld och att försvinnande uppgå deri hade visserligen der ute under den fria himlen kunnat skaka bort de sjelfviska småsorgerna och ingifva en känsla af ljuf sjelfföröglömmelse, men i sjukrummets febertyngda atmosfer och dystra skymning hade denna panteistiska verldsåskådning icke kunnat hålla stånd, ty det fins intet som oemotståndligare än lidandet påtvingar oss känslan af det personliga i vår varelse.

Det var på allt detta hon satt och tänkte, medan hennes blick vände sig mot solskenet der ute, omedvetet som blommornas blad.

Hon spratt till i det hon hörde röster. Den långa ovanan vid umgänge hade alstrat en viss skygghet, och det var med en pinsam känsla af tvång som hennes egentliga jag drog sig tillbaka inom det skal, hvarmed den konventionella sällskapstenen lyckliggjort oss.

De inträdande voro hennes far samt en främmande herre, som för många år sedan vistats på orten och sedan rest sin kos, man visste knappt hvart. Hon kände genast igen honom, ty han hade föga förändrat sig på alla dessa år.

»Detta är min dotter Ida», presenterade fadern, »hon var ett litet barn, när du lemnade orten.»

»En provinsros i knopp», sade främlingen i flaxig ton och med ett leende öfver sin qvickhet.

»En mumie kunde man också säga», mumlade hon förargad.

»Ah, Gud bevars, vid frökens ålder!» svarade han utan att låta sig bekomma.

»Och sedan man legat sjuk ett år», sade hon med ett kallt leende, som trots hennes ungdom bildade skarpa linier kring munnen. I sjelfva den hårda stämman klang en ton af smärta, hvilken icke ens undgick den tanklöse skrällaren. Han kände att något borde sägas, som bättre passade för tillfället.

»Ett år», upprepade han, »ett år; vid frökens ålder!»

Nu måste hon vända sig om för att icke skratta. Det var dock förunderligt med denna menniska. Han var så stor och stark, hållningen var så imponerande, och ändå kom man att tänka på en papegojas meningslösa pjoller, så snart han öppnade munnen.

Han fann synbarligen den unga flickan så olik allt hvad man kunnat vänta — »vid frökens ålder» — att han förlorade lusten att fortsätta konversationen på det hållet.

Herrarne slogo sig ned borta vid bordet, och småningom fingo de ett samtal i gång sins emellan, under det Ida satt och betraktade dem med sina skarpa ögon, lyssnande till hvad de sade. Hon kände en allt starkare motvilja för honom, som vräkte sig der borta i soffan, med ytterrocken på och en min som om han kunnat köpa allt hvad han såg, den spenslige gamle mannen inberäknad.

Hon satt och drog sig till minnes allt hvad hon hört om honom och försökte lägga tillhoppa det ena med det andra, för att få klart för sig, hvad han egentligen kunde vara för slags person.

Hon hade hört talas mycket om honom, ty i forna dagar hade han lyst som en sol öfver landsbygdens sällskapsverld. Förnäma bekantskaper hade öppnat alla dörrar för honom, hans extravaganser hade omgifvit honom med en strålgans, han hade en oemotståndlig tur hos det täcka könet, och herrarne nödgades erkänna, att hans viner voro utmärkta samt han sjelf »en förb—dt vacker karl». Hans sällskapstalanger voro visserligen icke många, men i de få han egde var han oöfverträfflig: han dansade som en kavalleriofficer och kunde dricka hvem han ville under bordet. Med det förre förtjuste han damerna, med det senare herrarne. Whist hade han aldrig kunnat lära sig, det var för djup-sinnigt för honom, men han spelade gerna »knack», och vanligtvis med tur. Den militära banan var den enda, som låg för hans håg, och han hade redan som pojke beslutat att antingen bli löjtnant eller ingenting, men efter att tre gånger ha blifvit kuggad i studentexamen, hade han måst välja det senare. Alldenstund han var utrustad med en beundransvärd förmåga att använda penningar och lefva högt, hade han först gjort slut på sitt betydliga fädernearf, derefter på moderns förmögenhet och sist — efter att hafva gjort ett rikt parti — på sin hustrus. Sedan hade han sålt på auktion

hvad som fans qvar, samt försvunnit från skådeplatsen. Nu var han närmare femtiotalet, och man hade ryktesvis hört, att han icke ändrat lefnads-sätt. Hur han fick medel att fortsätta det, var en gåta, men bysqvallret — som så gerna kokar i hop mystiska och skandalösa historier — ville veta, att han förstått skapa sig en inkomstkälla af sitt vackra utseende.

Det var således icke underligt att den unga flickan var en smula nyfiken.

Hon hade hört sin forna barnpiga, en arbetarhustru, som bodde vid vägen ute på heden, tala om, hur hon mången natt farit upp ur sömnen vid ett förfärligt och ihållande tjut, beledsagadt af hofslag och hundskall, och då hon sprungit till fönstret, i fall det var månljust, sett en karl spränga förbi med lösa tyglar, liggande på hästens rygg och med armarne slagna om dess hals, under det två stora hundar i sträck följde efter. Det var den rike mannen, som kom hem från ett dryckeslag, fullständigt berusad, men alltid i stånd att hänga på hästen. Och hur många gånger hade icke hennes far med strålande ögon försäkrat, att han aldrig sett vackrare syn än när den unge Levi, liksom vuxen vid hästen, låtit denne dansa framåt gatan. Man tycktes rent af ha betraktat honom som ett underdjur. Det var allt detta Ida satt och tänkte på, och hon undrade, hurudant hans lif nu var.

Herrarne hade endast talat om alla förändringar, som timat på orten under Levis frånvaro, men

nu förde värden plötsligt samtalet öfver på den andres mark, i det han sade:

»Jag har hört, att du under hela denna tid icke haft någon stadigvarande bostad, utan rest hit och dit; är det sant?»

»Till en del», svarade gästen, kastande sig tillbaka i soffan och stödjande sig på armbågen, »jag har visserligen haft bostad, men aldrig länge på samma plats, jag har bott än i Berlin, än i Paris, men mest i Wien. Der trifs jag bäst; det är en stad hela dagen!»

»Jag tycker att ett sådant lefnadssätt måtte vara bra kostsamt.»

»Naturligtvis.»

»Du hade redan omsatt en hel del penningar, medan du var här hemma.»

»Ack, min vän, det var ingenting!» utropade främlingen skrattande och med någon stolthet, »då skulle du sett de summor, som gått genom mina händer sedan dess!»

»Men hur är det möjligt?»

»Inte var det mina pengar, men de gingo genom mina händer. Det är inga småstadsförhållanden, jag lefvat i, skall du veta, och jag har affärshufvud, fast på *mitt* vis. Du skulle icke kunna förstå mig.»

Han reste sig upp och började gå fram och tillbaka. Det var en vacker karl ännu, ett hufvud högre än mängden och med någon benägenhet för korpulens.

»Endast ett vill jag säga dig», fortfor han och

slog ut med sin stora välformade hand, »jag har alltid haft tillträde till de bästa kretsar; jag *måste* det, i min ställning har det varit nödvändigt. Och du ser att jag hållit mig uppe.»

Han stannade framför sin värd och bröstade sig, sjelfbelåtet exponerande sin vackra figur.

Landsortsbon betraktade honom med en blandning af tvifvel, förvåning och beundran.

»Det är ofattligt», sade han, mera för sig sjelf än till den andre.

»Bah», skrattade främlingen och vände sig om med en af dessa vårdslösa, oberäkneliga rörelser, som tycktes vara hans andra natur. Dervid råkade hans kringflygande blickar att falla på en stor porslinsgrupp, hvilken stod på en chiffonier, till hälften dold bakom en öppen dörr. Han spratt till som en hönshund, när den får väder af vildt.

»Hvar har du fått den der pjesen ifrån?» sade han och gick fram till chiffonieren.

»Jag har köpt den på en auktion. Jag hade den redan då du var på orten.»

»Kan nog vara, jag har aldrig gifvit akt på den. Då för tiden brydde jag mig icke om sådana saker.»

»Är den inte utomordentligt vacker?» utropade konvalescenten, i det hennes ögon glänste till. Det låg nästan ömhet i hennes ton.

»Åhjo, den är ganska vacker», svarade gästen vårdslöst, »hvad kan den ha kostat på sin tid?»

»Jag gaf tio kronor», svarade värden, »men jag har varit bjuden hundra och ville icke sälja den ändå.»

»Jag bjuder dig hundratjugu.»

»Du!» utropade värden, — det lät som han trodde att den andre mist sitt förstånd, — »hvad skulle du med den?»

»Kära du, jag handlar med sådana saker liksom med hundar, hästar och andra lyxartiklar», svarade Levi skrattande. »Du kan icke tro hvad den förnäma verlden vurmar för gamla konstföremål nu för tiden. Jag har ett förbaskadt fint väderkorn... gör dem mina små tjänster. Nå, inte gör man det förgäfvets, inte. Får jag lof?» Han lyfte ned bilden och såg efter i bottnen, hvad märke den bar. Det var äkta Sèvres.

Den unga flickan spände blicken i honom och höjde ögonbrynen. Nu gick det upp ett ljus för henne. Den elegante herrn var således endast en våg, som från stora verlden slog upp till deras lilla samhälle för att skölja med sig hvad der kunde finnas värdt att ega.

»Nå, vill du sälja den?» frågade han och stälde bilden tillbaka på dess plats.

»Om det inte kostade så mycket att hålla pojkarne i Lund, så ville jag visst icke, men nu är saken den, att man alltid behöfver penningar», svarade värden.

»Du kan tänka på det; jag betalar naturligtvis kontant.»

»Vi sätta så stort värde på den», sade den unga flickan.

»Man kan få en vacker bild igen och ändå ha penningar till öfvers.»

»Ett dussinarbete, ja, men detta är unikt.»

»Och Sèvres», tillade fadern.

»Sèvres? Nej, det kan jag icke tro. Nej, gammalt danskt porslin — tacka Gud, om det ens är *det* — ja, ja, ett godt arbete i alla fall — men Sèvres — nej.» Han slog med handen och skakade på hufvudet.

»Men hvad är det då för ett märke der står i botten?» frågade den unga flickan.

»Det vete tusan, jag känner icke till det der märket. Hur fanken skulle en Sèvrespjes ha kommit till den här afkroken?»

»Men det är möjligt ändå», sade egaren, »jag köpte den på auktionen efter franske konsuln.»

»Må så vara, gruppen är i alla händelser vacker; jag har ju också bjudit hundratjugu kronor för den. Nå, hur gör du, min gamle vän?»

Fadern såg frågande på sin dotter.

»Jag skall sakna den mycket», sade hon med låg röst, och hjertat klappade dervid, som om det velat flyga upp i halsgropen. Denna bild var henne mycket kär.

Främlingen slog till ett flatskratt.

»Tycker fröken då att den harmonierar så bra med omgifningen?»

Hon blef blossande röd. I grunden var hon en skygg och inbunden karakter och hade riktigt måst göra våld på sig för att få fram hvad hon redan sagt.

»Den är så vacker, att den adlar allt det andra», svarade hon och läpparne skälfdes lätt.

»Nej, min bästa fröken, om en sådan pjes skall taga sig ut, måste den stå der den passar. Allt i stil, verklig stil. Fröken skulle bara se ett *sådant* hem!»

Hon teg. Må hända hade han rätt, men ändå . . . Hon mönstrade honom med en lång sidoblick, tänkande i sitt sinne: så ser då schakalen ut, som följer stora världens lejon; nu förstår jag hvarför han är så glad och välmående.

»Om du sjelf vill bjuda ut den åt en konsthandlare, skall han gifva dig mycket mindre», återtog schakalen.

Värden såg villrådig ut.

»Och det behöfs bara att en piga slår benen af den, så har du ingenting.»

»Det har jag också tänkt på», sade värden; han var synbarligen böjd för affären.

Se der äntligen ett skäl som låter höra sig, tänkte den unga flickan, men hon sade ingenting. Om den nu blefve sönderslagen och hon afstyrt köpet, skulle ansvaret falla på henne. Hon skrattade, till hälften gillande, hälften förargad. Om schakalen också var för dum att spela whist, var han dock slug nog att köpslå!

»Vi kunna ju tala dèrom sedan», sade han i likgiltig ton, »men först tror jag att vi gå ut i byn för att bese de förändringar, som blifvit gjorda under min bortovaro. Au revoir», tillade han med en artig bugning, och båda herrarne lemnade rummet.

Då den unga flickan blifvit ensam, kastade hon

sig tillbaka i länstolen, lutade hufvudet mot dess karm och tillslöt ögonen.

Hon var den mellersta af tre systrar. Fadern var enkling, och döttrarna skötte hans hus. Inkomsterna räckte nätt och jemt till för de dagliga utgifterna samt till sönernas uppfostran. Döttrarna hade aldrig gått annat än i byskolan, men der hade Ida alltid varit den främsta. Till lynnet var hon icke lik sina systrar. Visserligen hade hon, medan hon ännu var frisk, dansat och skämtat som de, men hennes sinne var mera inåtvändt, och hon var road af studier, häri uppmuntrad af äldste brodern, som gaf henne böcker och goda råd. Före sin sjukdom hade hon stått illa till boks hos fadern, ty det der eviga »hängandet med näsan öfver böcker» kunde han icke tåla; det var bara tidspillan, och fruntimmer borde kunna taga sig till något bättre. Samma kunskapsbegär, som förskaffade bröderna loford och premier, inbringade således systemen ingenting annat än snubbor och förargelse. Men oakadt sin gnatighet var gubben icke hård, och när det enda af barnen, mot hvilket han ansett sig vara sträng, så plötsligt kastades på sjuksängen, greps han af en vidskeplig fruktan, att Gud för att straffa honom skulle låta henne dö. Derför visste han icke hvad godt han ville göra, och hon tycktes med ens ha blifvit hans hjertebarn. Det exempellösa tålmod, hvarmed hon led, var för honom ofattligt, och ibland när han gråtande satt vid hennes säng, var det *hon* som måste trösta honom genom sin glada

vänlighet. Allt detta framkallade någonting snarlikt beundran. Han förstod icke, att han sjelf genom sin småaktiga despotism till den grad förbitterat hennes lif, att hon nästan ansåg sjukdomen som en lycka, bara därför, att den gaf henne tillfälle att följa sin håg för studier. Och han hade aldrig tänkt på att — hos sådana naturer som hennes — kärleken till friheten är vida starkare än kärleken till lifvet.

Hon hade ej suttit ensam länge, då förstugudörren rycktes upp af hennes äldsta syster, en vacker flicka i modern vårtoalett.

»Det var ju tur», utropade hon, röd af ifver, »pappa är bjuden hundratjugufem kronor för den gamla porslinsbilden. Kära Ida, för allt hvad du gör, så säg till honom att han säljer den, det vore ju ett spektakel att säga nej. Jag talade med honom på gatan, och han sade något om att du icke skulle tycka om i fall han gjorde det; men nu skall du icke vara barnslig. Hvad är det der gamla skrället att hålla på?»

»Skrälle!» upprepade den yngre systemen förnärnad.

»Ja, Herre Gud, hvad det inte är, kan det bli. Var nu förståndig. Jag skall bara ta min parasoll, så skall jag springa bort till faster Lina och fråga, om hon vill sälja sin gamla kaffeservis.»

Hon snodde omkring i vråarna, fann sin parasoll bakom ett skåp och skyndade ut igen, icke väntande på svar.

Då hon var borta, reste Ida sig mödosamt och gick fram till chiffonieren, der bilden stod.

Hon stälde sig framför den och bara såg. Nu skulle hon ju skiljas från den för alltid. Tårar ville skymma hennes ögon, men hon såg ändå, det var ju sista gången.

Denna grupp förestälde Bacchus och Ariadne.

Fotställningen utgjordes af ett klippstycke, hvars yta bildade en bädd af sjögräs och tång, på hvilken en panter sträckte sig i fredlig slummer. På en grof vinpress, och med fötterna stödda mot djurets rygg, suto båda hufvudfigurerna. Deras nakna kroppar voro utförda med en renhet och flärdfrihet, som verkade välgörande. Han ung och kraftfull, med en sydländings hy och mörkt hår, sammanhållet af ett guldband och kringlindadt af en ranka; hon spenslig och späd, med fina lemmar, hvit kroppsfärg och guldgula lockar, uppbundna i en grekisk knut. Öfver deras knän låg en sjelfsvåldig satyrunge med brunludna bockben och näpna små hornknaggar. Båda sågo leende ned på honom, och vinguden förde med ena handen en bägare till den lofvande ungdomens läppar och omslöt med andra armen sin blonda gemål, hvars nedlutade hufvud lätt hvilade mot hans. Uppåt gudens knä klängde en apa, vig och nyfiken, sökande att uppfånga en skymt af skogsbarnets lärospån, samt beredd att, om det vattnades henne sjelf i munnen, fördjupa sina tänder i en persika, som hon höll i sina små svarta fingrar. Kring vinpressen lindade sig rankor

med mogna drufvor och finådriga blad. Detaljarbetet var fristående och utfördt med beundransvärd finhet. På locket af vinpressen låg en tråd-härfva omsorgsfullt hoprullad: ett människolifs förvecklingar och sorg, glömda under den sorgfria tillvaron vid sidan af en gud.

Det låg ett lif, en värme öfver hela framställningen, som fångslade mera ju längre man såg, och öfver qvinnofiguren, med dess uttryck af blyghet och lycka, hvilade en poesi så skär, att den höjde denna porslinsgrupp till rangen af konstverk.

För den unga flickan hade den varit ett slags sällskap, och när de andra gått till sina förströelser, lemnande fången ensam med sina böcker, då hade det ofta händt att hon lagt sig på soffan i salongen, bara för nöjet att betrakta den. Så hade den småningom blifvit den fasta kärnan i ett undangömdt skönhetslif, en nedgräfd skatt, hvars tillvaro ingen mer än hon kände till. Ingen mer än hon!... Jo, rikedomens schakal. Men han såg ju icke hur vacker den var, endast att den var gammal och äkta Sèvres. För honom var den endast en affär.

Hon tyckte sig höra steg och gick därför bort till sin förra plats igen.

Det var herrarne, som kommo tillbaka ifrån sin promenad.

Fadern gnuggade händerna med förnöjd min.

»Nå, hvad säger du nu?» frågade han och gick fram till dottern. Levi bjuder mig hundratjugufem kronor.»

»I guld», tillade Levi.

»Gör som pappa vill», svarade hon med ett leende.

Han böjde sig ned och hviskade:

»Din sjukdom har kostat så mycket, och jag tycker att man icke har rätt att afstå från ett så godt bud, när det gäller en lyxartikel.»

»Det är sant», svarade hon och böjde ned hufvudet för att dölja sin rodnad, ty det var en låg tanke som vid faderns ord flög genom hennes hufvud: en snabb jemförelse mellan de kostnader han haft för henne och dem han haft för sönerna. Afund... afund således! Hon blygdes inför sig sjelf.

»Sälj den, bara sälj den», hviskade hon hastigt och afgörande; nu tycktes hon önska det mycket ifrigt. Fadern såg på henne med någon förvåning.

»Efter den der pjesen tycks ega ett särskildt värde för fröken, skall jag höja priset till etthundra-trettio kronor», sade Levi med en medlidsam dragning på munnen, som ökade hennes förbittring.

»I guld», tillade han, som om detta betydligt höjt summans storlek.

Herrarne beseglade affären med ett handslag, och köparen räknade upp penningarne borta på divanbordet, der hyacinten stod och blommade. Därefter flyttade han bilden från chiffonieren ned på bordet och kastade sig sjelf i en gungstol, under det värden räknade ned penningarne i sin portmonnä.

Den gamle mannens blick flög bort till dottern, det gjorde honom ondt, att hon såg så nedslagen ut.

»Kom hit, min pulla lilla, så skall jag dela vinsten med dig», sade han.

Hon reste sig med motvilja, ty hon visste att klädningen var för stor i lifvet och såg fattig ut. Då hon satte sig i soffan hos fadern, lade han en tiokrona i hennes magra hand och såg på henne med en lång blick. Han visste, att hon tyckte om penningar.

»Tack», sade hon och knöt in guldmyntet i hörnet af sin näsduk, som var gammal och söndrig. Hon stoppade den hastigt ned igen, så att främlingen icke skulle gifva akt på dess brister.

»Vänta litet, du kan få den här med», sade fadern och lade en tjugukrona till henne på bordet.

Hon skrattade till, ty hon hade sett hans korta strid med sig sjelf. Derefter tackade hon å nyo och knöt äfven in tjugukronan i näsdukssnibben. Men med ens föll det henne in, att det var för sin egen tillgifvenhet hon tog penningar — är då *det* något som kan köpas och säljas? Hon blef plötsligt allvarsam. Lifvet är ju så förunderligt.

Herr Levi gjorde sig i ordning att aflägsna sig med sitt fynd.

»Min syster har verkligen en ovanligt vacker servis, som du bör se på», sade värden.

»Det kan jag göra, om du är så god och följer mig.»

Levi tog sin köpenskap på armen och aflägsnade sig med en djup bugning för Ida. Hennes far följde honom.

Då de voro borta, flög hennes blick ofrivilligt bort till chiffonieren, der bilden stått. Så tomt der såg ut!

Och för första gången slog det henne, att allt i hemmet bar en pregel af att hafva sett bättre dagar. Hon hade aldrig tänkt på det förut. Och så undrade hon, huru systrarna alltid kunde vara så glada och endast tänka på sin klädsel och sina nöjen. Kände de då aldrig denna fruktan för fattigdomen, som nu grep henne? Hvarför sträfvade deras bröder så ihärdigt efter en ställning i lifvet, men aldrig de?

Hon sprang upp ur stolen och stälde sig vid fönstret.

Det var väl ett giftermål, som skulle skänka dem deras lifsbröd. Så tänka många flickor, och deras lif är en väntetid. Om icke sjukdomen gifvit henne ett annat åskådningssätt, skulle hon kanske tänkt som de.

Med en kraftig ansträngning rätade hon upp sin slappa hållning. Spänstigheten fans qvar och ännu var hon ju ej mer än nitton år. Skulle det då i hela verlden icke finnas ett arbete för henne, för henne ensam? Utan att behöfva gå och vänta på — det der.

Hon kastade hufvudet tillbaka och sköt fram underläppen med ett egensinnigt leende.

»Ja, det är rätt», sade hon tyst, »det *fins* en väg: det är att förtjena penningar; se'n får det andra komma af sig sjelf.»

Hon gick ut i förstugan, som doftade af nyhackadt enris, och stälde sig så i den öppna dörren. Solen sken varmt på hennes ansigte, luften var på en gång frisk och ljum, och för hvarje andetag vidgades hennes sjunkna bröstborg.

Hade det verkligen varit så stor olycka med den der gruppen? Det var väl sjukdomen som gjort henne pjunkig. Hon hade ju hört talas om en ung man, nyss uppkommen från nervfeber, och som blifvit så bedröfvad vid tanken på att middagen möjligen kunde blifva fördröjd genom sotarens besök i köket, att modern vid sitt inträde fann vuxna karlen badande i tårar.

Det fans ännu så mycken lefnadslust kvar, att hon gaf sig till att skratta — så ensam som hon var — vid tanken på detta uppträde.

Och sedan fick hon syn på tvenne sparfvar, som hoppade på den ojemna stenläggningen invid husraden, plockande ett korn här och ett korn der. Det var riktigt ett nöje att stå och se på dem, ty det var snygga och välmående små sparfvar, med riklig utkomst och eget bo under takskägget. Från trädgården midt emot hördes en flock af deras kamrater käbbla med ifriga små röster. Och midt på gången stod grannens tupp och gol.

Det var ju vår!

1884.

Tvist.

De hade varit skilda två hela månader, och för första gången under sitt treåriga äktenskap. De hade i sina bref kommit öfverens om, att hon icke skulle komma ned till tåget för att möta honom, ty det var dem emot att främmande ögon skulle betrakta deras första sammanträffande. Nu var det ju alldeles som att vara nyförlofvade igen; de hade tusen små barnsliga påhitt, tusen små hemliga trollkonster, för att riktigt raffinera sin förälskelse.

Så skulle hon då icke gå ned till tåget. Nej. Och »lillen» var skickad hem till mormor; han skulle icke få komma hem förr än efter middagen. De första timmarne ville hon icke ens dela med sig åt lillen; de skulle vara endast hennes.

Och den lilla våningen stod fin, mjuk och varm som en dunklädd fogelrede. Hon hade ordnat allt med små skickliga händer, hon hade provat och afpassat allt. Det kunde aldrig vara vackrare!

Det lilla matrummet med sina skulpterade möbler, sina dyrbara skåp, sina bronsfat på väggarne, strålade i full belysning. Ljuset föll ned på gnistrande

glas; på hvitaste damast; på nyputsadt silfver, än matthvitt i färgen, än lysande blankt; på frukter i högfotad majolikaskål; på vinkaraffen med dess skarpa facetter, som glänste likt ädla stenar. Och i salongen med dess mjuka sjelfsvåld, dess dubbla mattor, dess kringbonade lyx af varma tyger, långhåriga djurfällar, japanska parasoller, taflor, stafflier och miniaturskulptur, — ja, i salongen en rödaktigt varm dager, som dämpad simmade fram ur två konstgjorda blomkalkar, till hälften dolda bakom en grupp af storbladiga växter; en ljum, ren luft, genomandad af en hemlighetsfull doft, en atmosfär som gjord för hviskningar och smek; och så tunga draperier, liksom sömndruckna ögonlock.

I fruns sängkammare var det mörkt; endast en lång ljusstrimma föll skrått dit in och försvann i dunklet.

Hon stod i matrummet och väntade, med ögonen fästa på pendylen. Nu kunde han komma, nu borde han komma, nu tyckte hon att han redan skulle varit der. Hon stod stilla med händerna stödda mot en stolrygg, vänd emot tamburdörren och spändt lyssnande efter ringklockans slag; pigorna hade fått befallning att icke öppna.

Var hon vacker? Nej, kanske inte. Det var ett sydländskt utseende: en låg panna; en böjd, liksom tillplattad näsa; en stor mun med röda läppar, liknande bär, och hvita tänder, hvilka glänste fram som en smal strimma hvar gång munnen halföppnade sig med en lindrig krökning. Under det

tjocka, klippta pannhåret glänste ett par blankbruna ögon, i hvilka hela ansigtets lif tycktes koncentrera sig, ett par långsträckta, kupiga semit-ögon med svarta svängda ögonhår, som skuggade framåt öfver blicken, och som emellanåt sopade till ett tag, liksom för att göra dessa bruna ögon ännu blankare.

Hon stod alldeles orörlig, men hela hennes vareelse tycktes sträcka sig mot dörren der borta. Den stora spegeln mellan fönstren återkastade hennes bild, men hon såg ej dit ens.

Det var en fin, stram växt, på en gång fyllig och fast; en fin, kraftig spänstighet, som uppenbarade sig till och med nu, då hon stod stilla. Plötsligt höjde hon hufvudet och näsborrarna vidgade sig. Det hade hörts ett ljud så omärkligt, att knappt en katt på rof skulle ha gifvit akt på det. Men det närmade sig, det var steg i trappan. Klang... der ljud klockan!

Hon hade låtit dörren till tamburen stå öppen. Snabbt och ljudlöst ilade hon dit ut, med en tjufs hela säkerhet lade hon handen om dörrlåset, och i ett enda tag hade hon öppnat. En tystnad bara. Det var blott köksdörren som stängdes. Hon såg ut. Ingen der.

»Hvem ringde?» ropade hon inåt köket.

»Ringde det?» sade kökspigan och öppnade dörren, »det tänkte jag inte på. Fruen hade ju sagt att...»

»Javisst. Jag hör sjelf efter», svarade hon med en nervös darrning i rösten. Och så stängde hon

dörren igen, vred om nyckeln och återvände till matrummet.

Hvad hennes hjerta kommit att bulta! Hon lade handen deröfver, liksom för att lugna dess slag. Hon gick förbi spegeln in mot salongen.

En hög, bredaxlad gestalt — ett friskt, rödlett ansigte — två långa gula mustascher, djerft strukna åt sidan —

»Karl!»

Med ett enda språng var hon i hans armar, men hon kastade sitt hufvud tillbaka; med starka händer, som stämpar stödda mot hans axlar, höll hon sig ifrån honom. Hon bara såg och såg, fråsansande af den robusta manligheten i hans stort tilltagna drag; hennes blick klängde sig fast vid hans, det glänste och glittrade i dess mörka speglar, af solig, jublande lidelse. Fuktiga, röda läppar lyste.

Vacker kunde hon väl vara, men med sin egen sydländska skönhet; vacker endast i sol, ful så fort den drog bort, ful i hvardaglighetens gråa belysning.

Med ens släppte hon af sitt tag och lät sig med uppåtvändt, leende ansigte kyssas gång på gång, i det hon tillslöt ögonen som för en hagelstorm.

»Men Karl, hur kom du in?» sade hon slutligen flämtande, andlöst — i det hon tog hans arm för att gå till bords.

»Jag lurade dig; jag gick bakvägen upp i köket och narrade Hanna att gå upp för stora trappan och ringa.»

»Skurk der!»

»Jag ville se din min.»

»På ryggen?»

»I spegeln, du!... Kuggad! Hvad?»

Ett muntert, tvåstämmigt skratt och så ännu en kyss innan man ringde på pigan.

Måltiden var glad och samtalet lifligt. Det fans tusen ting att berätta, som man icke hunnit med i bref. Vid desserten fick pigan befallning att gå, och då blef det ännu lifligare. Hans ansigte hade starkare färg, hennes ögon kastade långa strålvastar, liksom diamanter i skugga.

Han drog upp champagnekorken, slog i hennes vida, vattenklara glas, spilde på duken, straffades med bannor och kysste på handen; så kom han till sin plats igen, lyfte sitt glas och höll ett litet tal. Och de tömde sin skål med en lång, menande blick, som om i rummet suttit fullt af folk, och de icke haft annat sätt att meddela sig med hvarandra än att lurendreja med sådana blickar bakom de andras ryggar.

Och de började tala om gamla tider och draga fram gamla minnen, som älskande alltid bruka, — liksom om det närvarande icke vore dem nog.

»Och om jag inte hade friat», sade han, »säg, hade du aldrig gjort det sjelf?»

»Nej, aldrig», svarade hon skrattande och höjde sitt glas.

»Jo, erkänn att du skulle ha gjort det, hellre än att det ingenting skulle blifvit af.»

»Jo pytt! Det hade varit ditt det värsta.»

»Men du sade ju sjelf att du hade varit gräns-
löst otålig.»

»Ja; det är så ömkligt af en man att inte kunna
gripa sig an.»

»Ja, och det är så präktigt af en qvinna att
alltid vilja yxan skall gå, men aldrig våga hålla
om skaftet.»

»Fy dig!»

»Men sant är det. Skål, lilla kreolska! Tacka
mig du, att jag friade. Jag undrar hur du skulle
burit dig åt, om du nödgats göra det.»

»Puh! Jag skulle helt enkelt låtit dig draga
dina färde.»

Hans hvita tänder glänste under de långa, un-
danstrukna mustascherna. Han böjde sig framåt.

»Du var lika kär som jag.»

»Prat!»

»Ni qvinnor äro lika illa deran som vi; det är
bara att ni inte vilja erkänna det.»

Hans muntra ögon sågo helt skadeglada ut, och
han hade sänkt rösten.

Hon hade blifvit blössande röd.

»Det är inte sant!» sade hon med hetta.

»Jo, det är likaså sant, som glädjande och na-
turligt.»

»Karl!»

»Seså, var nu inte tillgjord. Erkänn att jag
gjorde dig en tjänst med att jag friade.»

»En tjänst!»

»Ja; hur skulle det gått om hvarken du eller jag velat?»

»Det hade varit mig likgiltigt.»

»Och det vill du säga!»

»Det vill jag!» utbrast hon häftigt. »Det du der säger, är ju att nedsätta hela vårt kön.»

»Nedsätta?»

»Ja, just nedsätta.»

»Hur kan du säga det?»

»Att en qvinna skulle fria till...»

»Herre Gud, om hon inte kunde få honom att göra det!»

»Så gjorde hon det ändå i evighet inte.»

Frun var så harmsen att hennes näsvingar skälfdde och ögonen sköto blixtar.

»Hvad vill du slå vad om?»

»Nu är du dum!»

»Och du vill påstå att...» Han närmade sig henne, med servietten på armen. Han böjde ett knä och slog sin ena arm om hennes lif, medan han höll champagneglasen upp mot hennes. — »Du vill påstå att du inte är lika kär i mig som jag i dig?»

»Inte på ett sätt.»

»Att vi äro alldeles lika — att vi ha ingenting att förebrå hvarandra», fortsatte han.

»Jag har inte lust att höra på dig», sade hon och ville skjuta honom åt sidan.

»Att det inte ser så ut, därför att du inte behöfver visa det, men att i grunden...»

»Jag vet inte hvar du *får* det ifrån!» utbrast hon förnärnad.

»Från att det är så roligt att vara uppriktiga och att inte spela komedi.»

»Jag tror att vi resa oss från bordet nu», sade hon och sköt undan stolen.

»Ester, jag ville se dig så sann och så mänsklig, jag ville att du tryggt och gladt såg mig i ögonen och sade: ja, Karl, om inte du hade friat, så skulle jag haft lust att göra det själf.»

»Min herre, du misstar dig en smula på mig», utbrast hon med ett skratt af förbittring, »om andra qvinnor äro sådana, så är *jag* det åtminstone inte.»

Hon ringde på pigan och de gingo in i salongen. Han kastade sin serviätt på en stol i förbifarten och lät sitt champagneglas stå orördt.

Stämningen var förstörd. Frun satte sig att sy, som om lif och död berott på hennes arbete, herrn bläddrade tyst i några böcker. Och det blef icke ens bättre, när lillen kom hem. Och då han gått bort med sin sköterska, fortsattes den tysta striden der inne. Båda ansågo sig förorättade och ville tvinga den andre att yttra första ordet.

Man drack slutligen té och samtalande för pigans skull, men när hon gått togs den kalla tonen fram igen.

»Jag är trött efter resan», sade han, »jag går in till mig.»

»God natt», svarade hon flyktigt och nickade åt honom från andra ändan af rummet. Hon hörde

honom gå igenom matrummet och in till sig sjelf, hon hörde honom stänga dörren efter sig.

Trodde han att hon skulle försöka att säga honom ett vänligare god natt? Aldrig!

Hon kastade sig i en stol och började meditera öfver hans orättvisa beskyllningar. Ty orättvis hade han varit både emot henne och hela hennes kön, det kunde icke förnekas. Hon öfverraskade sig med att lyssna om han icke skulle komma tillbaka. Men allt var tyst.

Hon var visst icke oförsonlig. Om han ville yttra ett enda litet ord till ursäkt, så skulle hon förlåta honom strax. Men han kom icke.

Klockan knäppte och knäppte, klippte tiden kortare och kortare med små obevekliga tag, klippte tystnaden och hennes väntan i otaliga små bitar. Men det kom ingen.

Hon reste sig upp; det var tid att gå till sängs. Så sent det var redan!

Hon gick in i sin sängkammare och tände ampeln i taket; den matta, ljusröda ampeln, som gjorde alla konturer dunkla och sväfvande som en gammal fesaga. Hon kastade af sig fotbeklädnaden och utbytte den mot ljusblå sidenskor, som trampade mjukare än en katt på sina tassar.

Hon gjorde det långsamt, liksom för att vinna tid. Hon tog klädningen af och drog på sig en hvit morgonrock med halflånga, vida ärmar, som föllo tillbaka vid hvarje rörelse. Hon drog snodden åt om lifvet; ty det var mjukt hvitt tyg, som smög

sig åt växten och icke frasade; det var mjukt, lätt tyg, som ljudlöst gled öfver mattorna; det var yfviga, långa spetsar, som framhöllo allt det veka och qvinliga i rörelser och gång. Hon kastade sig på sned i en emma, för att se hur vackert släpet låg ut öfver mattan, och hon låg qvar der en lång stund.

I hela huset märktes icke en rörelse.

Hvad gjorde Karl? Sof han? Grubblade han?

Skulle de skiljas så? För första gången i sitt lif. Och hvad hade det varit för en bagatell? Hvad betydde det om hon friat eller han, när de blott voro lyckliga!

Hon kände sig så olycklig som om hjertat ville brista. Ämnade han verkligen icke komma igen? Och detta var den efterlängtdade dagen! Och de hade skilts åt som ovänner för en bagatell!

Hon reste sig och gick fram och tillbaka på golfvat, vridande sina händer. Om han bara ville komma, skulle hon kunna falla på sina knän för honom.

Hvad hon förbannade sin grälsjuka!

Hon kunde icke sofva, icke lefva, icke andas, om hon ej finge se honom innan hon gick till sängs. Hon måste se honom; om det också vore blott en enda liten skymt!

Han brukade aldrig ha rigelnyckeln i sin dörr. Hon smög genom det mörka matrummet och fram till dörren, och lade ögat till nyckelhålet, och nu såg hon honom.

Han hade kastat rocken af och stod i bara skjortärmarne. Han stod vid fönstret utåt trädgården, der de så många gånger stått bredvid hvarandra och sett ut i qvällen, som han nu stod der ensam. Han höll sin ena arm stödd högt upp mot väggen, och med pannan lutad deremot, i en omedvetet plastisk attityd. Det låg någonting så tungsint i sjelfva hans ställning. Ansigtet kunde hon icke se.

Men hennes beundran kunde icke skåda sig mätt på denna ståtliga gestalt, denna smidiga kraft i hållningen, denna smärta midja och dessa fasta, breda axlar. Hon hade egentligen aldrig förr tänkt på hur vacker en karlfigur kan vara. Han stod stilla som en staty. I halfdagern der inne kunde hon blott skymta konturerna, men dess företräden framhöllos af de hvita skjortärmarne och den mörka, hårdt åtdragna västen.

Nedslagen som en ångrande botgörerska, återvände hon till salongen.

Hon hade ingen ro. En efter en plockade hon hårnålarne ur sitt strida, svarta hår och skakade det derefter ned från hufvudet, så att det föll öfver hennes axlar i vild oordning.

Hon skulle velat gråta och snyfta, hon skulle velat slita i detta hår, men hvad skulle det tjenat till!

Hon kunde icke ropa på honom. Rösten skulle dö i hennes strupe af förödmjukelsen. Men hon kunde vänta, hon skulle vänta. Måste icke hans längtan vakna, liksom hennes. Stod han icke kvar

der inne vid fönstret! Hvad tänkte han? Han var icke vred längre; då skulle han redan ha gått till sängs. Men han stred mot sin stolthet, liksom hon.

Hon hade haft orätt. Ja. Men det svåra var just att gå och säga honom det. Det skulle alltid se ut som...

Nej, det kunde hon icke.

Åh!

Hon sjönk ned på chäslongen i salongens ena hörn, midt under den japanska parasollen och midt emot den mörka dörren ut till matrummet. Hon drog en pall under fötterna och lutade sig tillbaka, mjukt, själfsvåldigt, med händerna under sitt hufvud, så att de vida ärmarne föllo tillbaka, och håret spred sig i svarta slingor öfver hennes nakna armar. Hennes ögon sågo drömmande upp i rymden, och hennes läppar halföppnade sig. Hon gnolade sakta, — helt sakta, om och om igen hans egen välkända favoritsång; hon sjöng den smekande, släpande, söfvande; hon sjöng den stigande, sjunkande; den drog genom tystnaden lik ett stilla sorl af vatten, som bubblar fram öfver spolade stenar, — bortdöende som en ensam liten fogels sista aftonqvitter. Då hörde hon dörren gå der borta i mörkret.

Hon tystnade icke. Endast mer söfvande sakta drog melodien öfver hennes läppar. Det var tyst der ute i mörkret, men hennes ögon spejade ej dit. De blickade ännu uppåt mot skuggorna i taket. Blanka, sorgsna, vidöppna ögon; bruna, med svarta ögonhår, som skuggade öfver blicken. Och hennes

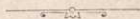
sydländskt gulhyade drag belystes af skenet från röda blomkalkar. Hon låg stilla med tårad blick, och melodien sjönk ned som fogelns sista, sömniga lilla ton.

Och då var han der, ända inne vid henne, knäböjande på mattan och med båda armarne om hennes midja, — midjan med den hvita, åtdragna snodden. Och tyget var mjukt, det frasade icke. Hon såg icke heller ned; tysta och halföppna logo hennes röda läppar. Men hennes ena arm smög sig fram och lade sig om en kortklippt nacke.

»Ester», hviskade han och pressade sitt ansigte mot denna bara arm.

»Jag gör afbön», svarade hon, halfqväfd af glädje och skrattlystnad; »om du inte friat, så hade jag velat göra det sjelf.»

1886.

Fruntimmer.

Han var grundligt förfjeskad, den käre Teodor, och trots sina gryende mustascher liknade han mera en brådmogen skolpojke än en ung jurist, hvilket han emellertid var.

Han hade just kommit upp från en reumatisk feber och låg påklädd på moderns förmakssoffa. Kring honom stodo i djupsinnig rådplägning mamma sjelf, hennes två ogifta systrar och husets gamla trotjenarinna.

Tedde var mammas ende gosse.

»Men kanske du kunde gå ut sjelf, om vi stödde dig, en under hvar arm?» frågade moster Agata, ett raskt gammalt fruntimmer, som styrde hela huset.

Tedde bara skakade på hufvudet.

»Om vi kunde bära ut honom på soffan?» föreslog mamma.

»Vi», upprepade moster Agata och betonade ordet, i det hon med en ringaktande blick mätte sina systrars spensliga gestalter.

»Ja, jag åtminstone skulle gerna...», började mamma, men moster Agata afbröt henne tvärt, i det hon vände sig till den gamla pigan.

»Lina får gå efter ett par stadsbud», sade hon, »för annars blir här ingenting af, och ut skall han i dag i detta vackra vädret.»

Lina såg frågande på matmodern, men då denna icke hade något att invända, gaf hon sig i väg.

Moster Agata gick till sina sysslor, och mamma satte sig på soffkanten för att bättre kunna se sin älskling. Moster Lilly tog plats vid hufvudgården och började att sakta smeka hans hår.

Älsklingen låg tyst med slutna ögon och såg ut, som om han hade förskräckliga smärtor, hvilket emellertid alldeles icke var händelsen. Men det låg någonting så nervretligt i detta ideliga betraktande och den enformiga smekning han kände på sitt hår.

»Gossen min, hur är det fatt?» frågade modern, som studerade hans minspel och nu med någon oro räckte sig fram för att se närmare på honom och klappa hans kind.

»Bra», svarade han och gjorde en otålig rörelse med hufvudet utan att öppna ögonen.

De smekande händerna drog sig tillbaka, och de båda damerna utbytte en blick af hemligt förstånd, i det de skakade på hufvudet och gjorde tecken åt hvarandra att hålla sig stilla.

Så förgick en stund.

»Sofver ni?» frågade den unge mannen skarpt, i det han såg upp.

»Visst inte, min engel», svarade moster Lilly med en röst, som hon gjorde onaturligt len för att

behaga honom och som naturligtvis ökade hans förargelse.

»Nå, om ni inte sofver, så måtte ni kunna tala», sade han med oändligt uttråkad min.

De två utbytte en blick af förskräckelse. Hvar få något ämne ifrån?

Moster Lilly fann sig först och började:

»I dag morse, när moster Agata skulle gå på torget, träffade det sig inte bättre, än att hon glömt pengarne hemma och...»

»Ack, herre Gud, var *det* något att tala om!» utropade han förtviflad.

Moster Lilly såg på mamma med en hjälplös blick, och då denna syntes lika rådvill, trippade hon ut i salongen med små korta steg samt började derifrån signalera åt systemen att komma efter.

»Min lille gosse, jag skall bara gå ifrån dig på ett ögonblick», sade mamma och klappade honom på handen, hvarefter hon smög sig ut i salongen. Här började en hviskande rådplägning, som den sjuke fåfängt ansträngde sig för att uppfånga, men hvars resultat blef, att moster Lilly skulle springa bort till den gifta systemen för att be dennas båda döttrar komma och muntra Tedde.

Just som moster Lilly gått, kommo stadsbuden, och Tedde blef burens köksvägen ut i trädgården.

Det var en liten lugn fläck med blommor, gräsplaner och några träd, nätt inkilade mellan gårdar och plank. Den unge mannen drog ett djupt andetag, då han kände den ljumma sommarvinden, och

det var med en känsla af obeskrifligt välbehag hans ögon hvilade på de gröna träden.

Men det varade icke länge, ty så kom frågan:

»Hvar skola vi sätta honom?»

»Under träden», svarade personen i fråga.

»Inte i skuggan, mitt barn, det är värme du behöfver», sade modern.

»Jo, visst skall han sitta i solen», inföll gamla Lina på sitt tvärsäkra vis, »han måtte väl veta att för röjmatisten är ingenting så bra som det. En ska' sitta midt i solen, så att blodet kan koka. Det är det, som hjälper.»

Stadsbuden hade i afvaktan på tvistens utgång ställt soffan ned på trädgårdsgången, der solen badade som värst. Det var en het röt månadsdag.

»Men är du inte klok? Tror du, att blodet kan koka!» utropade Tedde förargad, i det han kastade en förkrossande blick på den gamla tjenarinnan.

Hon skrattade föraktligt.

»Om inte klokare folk än *han* sagt det, så skulle jag aldrig brytt mig om att tala om'et», sade hon och tillade derefter med sin myndiga ton: »Gör nu bara, som frun har sagt». Frun var alltid den sköld, bakom hvilken hon förskansade sig.

Stadsbuden, som hyste stor respekt för Lina, lyfte åter upp sin börda och kånkade vidare.

Den unge mannen började verkligen känna det, som om temperaturen, åtminstone hvad lynnet beträffar, började närma sig kokpunkten. Han ned-sattes på den största gräsplanen.

»Jag vill bara säga dig, att om jag skall sitta den här bakugnen, så kan jag åtminstone inte äta någon middag», hväste han åt Lina, ty han visste, att en sådan hotelse var det enda, som kunde bita på denna stenhårda varelse. Men den här gången tog icke ens det.

»Jag är lika nöjd, om han inte äter, bara han sitter i solen», svarade hon med minen hos en, som fattar ett hjeltemodigt beslut och låter alla betänkligheter fly vid utförandet af sitt stordåd. Derefter gick hon in i huset för att gifva stadsbuden deras betalning och en sup. Hon hade tagit med sig från landet den öfvertygelsen, att hvarje välförhållande af en Adams son fordrade denna extra belöning. Kassan tillät hon sina matmödrar sköta, men brännvinsflaskan behöll hon sjelf, väl vetande, att äfven den kan vara en makt.

Mamma följde strax efter in i huset för att taga sin stickstrumpa och en stol. Sedan satte hon sig midt för sin älskling, så att hon riktigt skulle kunna betrakta honom och glädja sig åt att se honom ute i det gröna.

Han drog halmhatten ned öfver ögonen för att åtminstone få någon hämd för sitt lidna nederlag, och det var alldeles icke hans mening att erkänna, hur väl han egentligen fann sig der ute. Tvärtom, han retade upp sig allt mer och mer, och det var rent af med förargelse han märkte, att en doft af jasmin slog emot honom med hvarje vindfläkt. Jasminer voro hans älsklingsblommor.

Mamma riktigt vändades öfver hans onådiga tystnad. Han visste det och njöt deraf.

Så kom moster Agata. Hon var röd och varm.

»Gud bevars, Anette, ämnar du steka honom, eller hvarför har du satt honom i hetaste solen?» utropade hon redan på afstånd, i det hon slog sina hattband till sidan.

Mamma svarade icke, utan såg bara olycklig ut. Hon var lika rädd för Agata som för Lina.

Moster Agata gick fram till soffan.

»Har du sjelf valt den här platsen, min käre gosse?» sade hon och klappade honom på axeln.

Han höll på att icke svara, så förbittrad var han.

»Nej», kom det slutligen, kort och vresigt.

»Då skall du bli flyttad», min engel», förklarade hon beskyddande och klappade honom åter.

Men nu hade han fullt och fast satt sig i sinnet att vara martyr och bli stekt.

»Jag vill inte flytta!» ropade han förtviflad.

»Men, mitt barn, när du inte vill sitta här, så . . .»

»Jo, jag vill sitta här. Då gör jag ju mamma till viljes.» Han hade dragit hatten ännu längre ned, lagt armarne i kors och stötte fram orden. Han tyckte, att der borde gömma sig en hel verld af hån i dem. Detta kärleksfulla stirrande hade gjort honom ursinnig.

Moster Agata skakade betänkligt på hufvudet. Då hon gick, hviskade hon till mamma:

»Han får bestämdt solstyng.»

Mamma skrek till och släppte strumpan.

»Hvad nu?» utbrast sonen och sköt hatten på nacken i öfvermåttet af sin förargelse.

»Om du sitter och får solstyg?»

»Dess förr är det slut!» utropade han med all den bitterhet, hvaraf hans tjuguariga stämma var mäktig.

»Tedde!» ropade modern, som om han med ens satt dolken för sitt bröst.

Men han hade omgjordat sig med oåtkomlighe- tens pansar, genom att draga hatten ned för ögonen.

Mamma var rådlös. Hennes händer hvilade slappa i knät, och hon tänkte icke ens på att taga upp stickstrumpan. Då uppenbarade sig en räd- dande engel i skepnad af Teddes äldsta kusin, en ung flicka med ett vackert ansigte och beskedlig min.

Hon var blond och blek, mycket lång och myc- ket försigtig i sina rörelser. Det såg ut, som fruk- tade hon att den rangliga figuren kunde knäckas vid minsta ovarsamhet.

Hon gick fram till soffan, med ett grannlaga smil, ett sådant der matt, konstladt leende, som man finner passande i ett sjukrum.

»God dag, Tedde lille», sade hon i blid ton, en smula läspande.

»God dag», svarade Tedde temligen buttert.

»Hur är det med dig i dag?» frågade hon. Den lena stämman hade icke förändrat en enda nyans genom hans påtagliga ovänlighet.

»Bra», svarade han motvilligt. Det förargade

honom, att han icke kunde säga motsatsen; det skulle varit så lagom åt henne.

»Lina stod och lagade sådan skön soppa åt dig, när jag gick genom köket», återtog hon med den vänlighet, man gerna antager emot barn och som hon lärt sig under hans sjukdom. Han tänkte med harm, att det funnits en tid, då han hållit till godo dermed, nu bringade den honom i uppror.

»Jag bryr mig inte ett dugg om Linas soppa», mümlade han under hatten.

»Är det inte bra varmt?» frågade hon outtröttligt, blidare än någonsin.

»Jo, det är varmt», svarade han onaturligt lugnt. Han kände lust att bitas.

»Jag skall taga hit en stol, så kan jag sitta och hålla min parasoll öfver dig», sade hon och sprang in i huset, följd af mammans beundrande blick.

Adèle var just en flicka efter hennes sinne. Tänk så väl hon förstod hennes käre gosse! Hvilken kärleksfull omtanke! Han visste bara inte att värdera det ännu, men det skulle väl komma med tiden.

»Hvad det kan vara stor skilnad på systrar», yttrade hon, vänd till Tedde, »ser du, att Adèle kom strax, men Hilda är naturligtvis ute och ränner som vanligt.»

Tedde svarade icke, och i det samma kom Adèle med stolen. Hon satte sig vid soffan och spände upp sin parasoll öfver kusinens hufvud.

Han fann det afskyvärdt, men en återstod af artighet hindrade honom att säga så.

»Jag bad mamma skicka hit syster Hilda, så snart hon kommer hem», sade Adèle.

Tedde svarade icke. Det förargade honom. Hvarför skulle man tvinga Hilda att komma, när hon inte sjelf hade lust? Han lade sig tillbaka mot soffans karm, betäckte ansigtet med hatten och tillslöt ögonen.

Han kände sig gränslöst olycklig, hjälplöst hemfallen åt denna pjunkiga välmening.

Der låg han stilla som ett lam och skulle kunnat ryta som ett lejon. Kände han icke moderns bekymrade blick till och med genom halmhatten! Visste han icke, att Adèles hand darrade af trötthet, der hon i sin obeqväma ställning höll parasollen öfver honom och sjelf stektes i solen!

Nu kom moster Agata ut med ett glas vin på en asiätt.

»Se här, min gosse, här skall du få någonting att styrka dig med», sade hon.

»Jag vill inte ha», blef det tvära svaret.

»Smakar det bättre, om Adèle klingar med dig, så skall jag gå in efter ett glas till.»

Det var alldeles inte fråga om, huruvida Adèle kunde ha lust att dricka något vin eller ej. Det blef med ens klart för honom, att all denna ömhet endast var en förklädd egoism, och han skulle velat slå dem för den. Allt var endast därför, att han var deras, *deras!*

Det blef honom för vidrigt, och för att undgå vidare öfvertalningsförsök tömde han glaset i ett enda drag med en häftighet, så att det kom i vrångstrupen och han började hosta.

Det hördes in, och moster Lilly kom ut, helt förskräckt.

»Det var rysligt hvad du blifvit förkyld, min engel», sade hon med sin milda, något klagande stämma, »vill du inte ha en bit lakrits?»

»Vrångstrupen», hostade han och pekade på det tömda vinglasen, under det moster Agata bultade honom i ryggen med sin lediga hand.

»Vin», sade moster Lilly, »ack, herre Gud!» Hon hyste en formlig fasa för alla starka saker.

Men nu var måttet rågad. Tedde vände på hufvudet så häftigt, att hatten föll till marken, och så bröt han ut:

»Gå er väg! Jag vill ingenting ha, ingenting alls. Jag vill vara ensam — *ensam!* — jag kan inte uthärda det längre.»

Han ordentligt stormtjöt.

Mamma reste sig. Adèle lät parasollen sjunka. De sågo på hvarandra.

Tedde hade satt sig upp.

»Jag blir tokig, om jag inte får vara ensam», utropade han, i det han grep sig om hufvudet med båda händerna.

»Solstyng», mumlade mamma förtviflad, men man hörde icke på.

»Jag är inte något favoritdjur, som lefver bara

för ert nöje; jag är inte en knähund att kela bort; jag är en människa — herre Gud, ha'n I aldrig tänkt på, att jag verkligen är en människa! — att jag inte är till för er skull, utan för min egen, att mitt lif inte är ert, utan mitt! — att jag inte kan uthärda detta pjunk — att jag vill vara fri?»

Mamma såg på honom med namnlös förskräckelse; någonting liknande hade hon aldrig hört. Adèle både rodnade och bleknade; hon blygdes öfver, att kusinen kunde bära sig så taktlöst åt. Det hade hon aldrig trott om Tedde.

»Tag undan, tag undan!» ropade han och pekade på stolarna. Derpå slog han händerna för ansigtet, och den nervösa öfverretningen gaf sig luft i en paroxysm af tårar.

Hans ofrivilliga plågoandar skyndade att efterkomma tillsägelsen, och så blef han ensam.

Det var en obeskriflig lättnad, på en gång smärta och njutning.

Han hatade dem för denna sjukliga, klemmande ömhet, som kringbäddat honom mjukt och bindande som ett spindelnät; han kände sig nedtryckt af den qväfvande atmosfer, hvarmed den omgifvit honom. Det våldsamma utbrottet hade någonting frigörande med sig. Han grät af längtan efter lifvets friska vind, efter sorg och glädje, efter att lefva sitt lif på egen risk och räkning. Men ju starkare denna åtrå häfde hans barm, dess tyngre sjönk medvetandet om hans egen litenhet öfver honom. Han led under sin egen småsinthet och gnatighet, under att

se sig hämmad och förkrympt. Och under allt detta smögo sig sjelfförebåelser in i hans sinne, sakta och obarmhertigt. Hvad var han? Endast en vekling, en onyttig varelse, så oändligt mycket mindre än en vanlig dagakarl. Och dem, som sträfvat och arbetat för honom, lönade han med otack!

Och så kom det öfver honom en känsla af tröstlös ensamhet, af bitter, brådmogen lifsleda. Hela verlden var sjuk och osund. Det vore bättre att vara död.

Han spratt till, ty han hörde steg på trädgårdsgången. De kommo icke från köket, utan från den lilla grinden åt gatan.

Det var ju Hilda!

Der kom hon med sin raska gång, klädd i splitter ny sorgdrägt efter farmodern. Den lilla näsan sattes käckt till väders, och hon svängde med armarne, när hon gick. Krusflorsslöjan var slagen kring halsen och fäst på ena axeln, helt vårdslöst — som det tycktes — men mot dess veckrika infattning var ansigtets färg af dubbel verkan.

Hon var vid strålande lynne, som vanligt, och tycktes söka ett föremål för sitt okynne. Tedde fattade ögonblickligen, att han var det utsedda offret, och visste, hvad han hade att vänta. Han skyndade att torka sina ögon, och det var med blandade känslor han besvarade hennes muntra »god dag», ty det var honom klart, att han skulle bli utskrattad utan miskund.

Hon kastade sin uppspända parasoll på gräsplanen och stälde sig framför soffan.

»Är här ingenting att sitta på?» sade hon och såg sig omkring, som om hon väntat, att han skulle resa sig upp och öfverlemna platsen åt henne, eller allra minst gå efter en stol.

Så kom hon att se närmare på honom, först förvånadt, sedan skälmaktigt, och så kom det — skrämmande njutningsrikt som en kall dusch — ett klingande skratt, så oemotståndligt smittosamt, att han sjelf måste instämma deri, mörkröd af blygsel.

»Nej, Tedde, aldrig i verlden hade jag trott dig vara ett sådant pjåk!» Och så skrattade hon igen.

Men han bara såg och såg, leende och med hufvudet lutadt mot soffkarmen, under det solskenet strömmade ned öfver hans smala ansigte och heta ögon. Han fann henne icke vacker, endast frisk och kall — frisk, så att man kunde glömma smärta och död vid att se på henne.

Han visste, att hon alldeles icke ämnade stanna hos honom, helt enkelt därför, att hon skulle finna honom tråkig. Men sjelfva denna konsiderationslösa egoism gjorde ett obeskrifligt upplifvande intryck, dåsig och förslappad som han kände sig. Och i det ögonblicket tyckte han, att all verldens välmening icke kunde gå upp emot ett stycke sådan der sjelfvisk, oförfalskad lefnadslust.

Djurstudie.

Staðens buller trängde in så dämpadt som om allt gått på filt, och under dessa åldriga träd var det trots middagshettan svalt som en afton. Icke en fogel rörde sig; jag kunde tro mig ha gått bort ifrån världen, så stilla var det.

Längst bort låg fattigkyrkogården, flack och vidsträckt lik en enda stor äng. Tufva höjde sig vid tufva, och hvarenda gräsvåg gömde ett menniskolif, jemnadt med marken, längesedan glömdt, utplånadt.

Under almarnes långa pelargångar lågo de för mögnares grafplatser, rad vid rad, led vid led. Vintergrönan klängde omkring, vild och frodig, höljde kullarne i täta bolstrar, breddde sig öfver marken och stack sina nyfikna trefvare mellan staketets galler.

Endast närmast inne vid grafställena fans en sandad stig för vandraren att gå på; men gångens midtelparti var lagdt till gräsmatta.

Här, i denna djupa skugga, hade sjelfva gräset ett egendomligt utseende: spädt, spirande grönt, liksom vore det tidigt på våren.

Plötsligt spratt jag till; genom tystnaden ljöd en hunds ängsliga gnäll och derefter ett kort skall.

Jag gick åt kanalen till, som på ena sidan begränsade kyrkogården. Längs denna sida fans intet stängsel, ty här var det öfverflödigt; den breda kanalen var skydd tillräckligt; endast öfver den branta stensluttningen, som utgjorde dess brädd, lopp ett plank från hagtornshäcken och ned i vattnet.

Jag kastade en blick öfver till den andra sidan, der landsbygden och slätten togo vid. Der var det sol. Öfver råg- och klöfverfält stod luften och dallrade af värme.

Hunden, hvars skall jag hört, var en stor, svart newfoundlandare. Han sprang omkring på motsatta stranden, skälde och gnisslade; då och då försökte han springa ned för den sluttande stenkanten, men halkade, blef rädd och drog sig tillbaka. Min blick följde riktningen af hans, och jag upptäckte nu föremålet för hans ångest, en liten hvit pudel, som rörde sig framåt i det mörka vattnet med muntra små simtag. Då och då viftade han ett tag med svansen, liksom ville han säga: »ingen fara».

Jag undrade hur han kommit dit. Förmodligen hade de båda sprungit och lekt på kanten, och den lille af oförsigtighet rullat ned.

Det var rörande att se den stora hunden. Icke ett ögonblick var han stilla. Än gaf han till ett skall, liksom förebrående den lilla kamraten att han icke vände om, än jemrade han och tiggde. Den lilla hunden vände ett par gånger, liksom villrådig

om vid hvilken kant han skulle söka att komma upp; och för hvarje minut växte newfoundländarens oro. Slutligen grep han ett djerft beslut, sprang snafvande utför de slåthuggna stenblocken och plum-sade i. Med några starka tag hade han nått den lille, som nu tycktes bli rädd och ville komma undan. Det var emellertid den stores fasta beslut att rädda honom, kosta hvad det ville. Han öppnade just sitt stora gap och skulle gripa till, då den lille gjorde en snabb vändning och kom undan med ansträngande af alla sina krafter. Det var hans afsigt att nå kanten åt kyrkogårdssidan. Han blåste ur näsborrarne, han sträckte fram hufvudet och arbetade vattnet med sina små fötter, medan hans ögon förskrämda sneglade åt den stora hunden, så att det hvita tittade fram ur dem.

Han manövrerade så skickligt som en lättskött liten båt. En gång slog han om riktning och sam åt motsatta stranden. Men newfoundländarens nit var nu en gång väckt och kunde icke stillas. Jag kunde se det ifriga uttrycket i hans bruna ögon. Han flämtade af fruktan att misslyckas, han arbetade sig fram med sina starka tassar, han reste sitt stora hufvud, höjde sig ur vattnet och grep efter den lille. Denne trycktes ned, men vred sig undan och kom upp igen. Hans ögon mätte afståndet till stranden, och dödsångesten stod målad i hans lilla ludna ansigte, han fnös och pustade under sina ansträngningar, och de små fötterna rörde sig med feberaktig brådska. Men han hade långt till båda

sidor, och det skulle bli honom omöjligt att undkomma. Hans räddare tog ännu en ansats och slöt hans hals i sitt stora gap med ett enda tag. Jag hörde ett svagt jemmerläte och såg den lille sjunka magtlös tillhopa. Dock blott för ett ögonblick. Det uppstod en förtviflad brottning. Den lille tycktes få öfvernaturliga krafter. Han skrek och plaskade, han vred och vände sig; och under detta tumult drefvo båda mot andra stranden.

Plötsligt skildes de, och den lille dök upp en aln ifrån den andre. Han simmade med ansträngning och närmade sig min kant. Newfoundlandaren gjorde sig åter i ordning att fatta tag.

Jag skrek och hojtade för att få honom att afstå.

Det var som om han förstått mig. Han simmade omkring ett slag på måfå, steg derefter i land vid motsatta stranden, der han stannade i vattenbrynet utan att söka komma upp för stensluttningen. Han skakade sig, lyfte hufvudet och följde uppmärksamt den lilles rörelser. Denne tycktes vara alldeles utmattad; än tog han häftiga simtag, än slappades de, som skulle de helt och hållet afstanna. Han hade ännu icke hunnit längre än midt i kanalen. Frukten för den store kamraten hade synbarligen afhållit honom från att välja den kortaste vägen.

Newfoundlandaren tycktes förstå att icke allt var som det borde; han började springa fram och åter längs kanten af vattnet, ifrigt vädrande i luften. Plötsligt kastade han sig åter i och simmade rakt på den lille. Jag såg hur hans stora, allvarliga

ögon glänste af beslutsam ömhet: den här gången ämnade han icke släppa tag.

Äfven jag började tro hans ingripande vara nödvändigt, och jag lät honom hållas.

Det var med obeskriflig spänning jag afvaktade utgången af detta drama i smått. Hela scenen var så egendomlig, just genom den fullkomliga stillheten omkring oss. Det var som funnes det icke fler varelser i verlden än jag och dessa två djur, hvilka kämpade en den besynnerligaste kamp, icke föranledd af fiendskap, utan af den mest ovisa, mest varmhjertade välvilja.

Newfoundländaren hade nu hunnit den lilla hunden, men denne värjde sig ännu, som det syntes i halft medvetlös förtviflan.

Räddaren hade fått säkert tag och släpade den olycklige simmaren med sig; hans lilla kropp drogs fram genom vattnet, motståndslöst som en trasa.

Jemnt och kraftigt kom newfoundländaren närmare. Han klöf vattnet som en liten ångbåt, och det bildade sig en böljande fåra efter honom, likt ett kölvatten. Han nådde stranden, der jag stod, men det var svårt för honom att komma upp med sin börda, ty kanten var slammig och glatt. Han simmade först åt ena, sedan åt andra hållet; slutligen tog han ett djerft språng och kom upp på afsatsen, der den sluttande stenbanken tog vid. Han tycktes ett ögonblick ha för afsigt att klättra upp för denna, men den var för brant. Innan han fattade vidare beslut lade han den lilla hunden på afsatsen och skakade vattnet af sig.

Jag stödde mig mot ett gammalt pilträäd, för att kunna böja mig fram och se riktigt.

Den lilla pudeln låg der slapp och samman-sjunknen. Han var död. Hans räddare hade qväft honom.

Men ännu anade denne ingenting. Han nosade på den döda kroppen utan att fatta sammanhanget, derefter höjde han hufvudet för att se sig om efter en utväg.

Hvilken blick ur dessa ögon! Stora, bekymrade, — djupa som en människas.

Mig lemnade han utom räkningen. Det var som om jag icke funnits till, så upptagen var han af hvad han förehade.

Han återtog sin börda och började långsamt gå framåt afsatsen, långsamt och med högt uppburet hufvud, ty den döda kroppen hindrade hans gång.

Då han kom till planket, försökte han hoppa öfver det, men misslyckades och föll tillbaka. Sjelf fick han fotfäste på afsatsen, men tappade i fallet sin börda, som med ett plumsande försvann i djupet. Endast några ringar syntes på vattnet, långsamt vidgande sig.

Newfoundländaren såg ned, som om han ingenting förstått. Först småningom tycktes han fatta hela sanningen. Och hans förtviflan blef gränslös. Sökande sprang han omkring bland de sparsamma vasstråna, doppade ned hufvudet för att känna, drog upp det igen och nosade kring kanten. Jag kunde höra hans ursinniga fnysande. Han rusade upp

och ned, vädrande åt alla sidor. Med ens greps han af hela tröstlösheten i sin belägenhet. Han stod alldeles stilla, höjde nosen, och ett klagande tjut ljöd långdraget ut öfver nejden.

Det fins ingenting ödsligare än ett sådant tjut. Folktron påstår att det bådär olycka. Jag ryste till dervid.

Det fans något i denna vilda, ensamma sorg, som var smittosamt. Det var lifvets stora tragik, satt inom den trängsta ram.

Öfver hvitnande rågfält stod luften och dallrade, solen sken på flacka betesmarker, men öfver vattnet inne vid stranden föll slagskugga. Icke en våg ringlade sig, icke ett ljud störde tystnaden. Den gamla pilen speglade sina hängande grenar i den blanka ytan, färgad mörk af det tjocka vattnet från stadens fabriker.

För hunden, som sörjde der nere, var mitt deltagande intet. Han såg icke åt mig ens. Men ännu en gång höjde han hufvudet och tjöt, — långdraget, entonigt — liksom i anklagande förtviflan. Och hän drog tjutet öfver den vida, soliga slätten, hän öfver gröna grafvar i almarnes skugga.

Jag hörde en skarp, drillande hvissling långt borta. Hunden lyfte sitt hufvud och lyssnade. — Lifvet behåller sina kraf midt i den tyngsta sorg.

Med ett språng satte han öfver planket och försvann.

Herr Tobiasson.

»**D**u har alltid varit ett nöt», sade herr Tobiasson till sig sjelf tidigt på julafton, då han efter slutad rakning lyfte ljuset mot spegeln för att se hur arbetet lyckats. Han såg länge på det gamla ansigte, som ur spegeln betraktade honom med icke mindre uppmärksamhet.

Ja, herr Tobiasson var ett ovanligt gammalt nöt, det visste han. Men han kunde icke fatta hvarför han skulle vara det. Han hade från barnsben sökt att vara klok och förständig, som alla andra voro det. Men det hade icke lyckats. Och därför stod han nu och granskade sitt ansigte, som om han der kunde finna svar på de spörsmål han stälde till sig sjelf. Ansigtet såg emellertid ut, som om det kunnat tillhöra en ganska intelligent gammal herre. Derför trodde ingen honom om att vara sådan han verkligen var. Och det var väl.

Ett lustigt ansigte var det. Det kunde bli långt och det kunde bli kort. Det hade mjuka, rörliga drag, liksom af kautschuk. Munnen var hoptryckt, som hade man slutit den genom att ge hakan en

knyck, näsan var klumpig och stor, beherskande det hela med komiskt majestät. Öfver den blanka hjessan låg håret draget upp i tunna stripor för att skylä kalheten, men från öronen växte det rundt kring nacken i kortklippt stålgrå rikedom.

Ur detta gummiansigte logo ett par ljusa ögon, skyddade af gardinlika ögonlock, med många skrynklor. Genom en elak liten dragning af ena mungipan i förening med en hopknipning af dessa ögonlock kunde detta ansigte förvandlas till en inkarnation af gubbslug illmarighet. Det visste herr Tobiasson, och han visste, att det var hans lycka, ty deri låg hans enda värn, när dumheten ville lysa igenom.

»Jaha ja», sade han och såg på det godlynta gamla ansigtet med dess många valkar, fårör och ränder.

Det der »jaha ja» var för honom ett slags sällskap. Det kunde svara på allting och utsäga allting. Hela dagar kunde förgå, utan att han hade annat umgänge än det. Men det kunde vara tillräckligt så, ty egentligen bestod han af två personer. Det var just det, som förargade honom.

Han hade flyttat den långa vägen från Lund till Stockholm bara för att bli qvitt den ena af dessa två. Och nu var han med i alla fall, det kände herr Tobiasson. Det var därför han drog ihop sitt ansigte, så att munnen blef till ett enda streck och hakan lyftes upp emot näsan. Af ögonen syntes nästan icke ett spår: gardinerna voro för; och herr

Tobiasson ref sig i nacken, der det ännu fans något att rifva i. Ja, två personer var han. Den ene en gammal tok, som inte kunde låta bli att hålla af hela världen, den andre en inbiten skeptiker, som hånlog åt denna sentimentalitet.

Hvarhelst herr Tobiasson mötte någon, som behöfde hjälp, der var narren framme och pockade på att han skulle vara tillreds. Och om herr Tobiasson fogligt svarade, att hvar och en får reda sig, som han kan, så fick han känna sin plågoande. Ty han gaf icke tappt. Han kunde hålla den arme mannen vaken nätter igenom, han tutade i hans öron, att han var en förstockad gammal syndare, ja, han förbittrade hvarenda bit mat för honom och kom honom att känna det, som om han stulit den ifrån andra.

När herr Tobiasson till sist var så förpint, att han icke kunde mer, så gjorde han narren till viljes. Men då blef det skeptikerns tur! Och hade herr Tobiasson haft det hett förut, så blef det ettervärre nu. Ty skeptikern var långt mera raffinerad än narren, och han förstod att framhålla det hela så bottenlöjligt, att herr Tobiasson kunde blygas ögonen ur sig. Han hetsade den arme mannen med sitt hån, han marterade honom med sjelfförebråelser, han visade honom med matematisk noggrannhet, hur ett visst litet kapital skulle rinna bort genom gifmildhetens tomma taska utan att lemna kvar annat åt en viss gammal herre, än medvetandet att ha hushållat som en tok. Sluttablån bestod alltid

af herr Tobiasson sjelf, sedd som fattighusgubbe i magisk belysning.

Med det sista kunde skeptikern göra herr Tobiasson ursinnig; i sin förbittring trätte den gamle herrn på narren, knöt handen så till sägandes för näsan på honom och sade, att han icke var värd en pris snus.

Men ingenting hjälpte. De fortforo att slitas om honom, de två, och han skulle velat ge allt hvad han egde, bara för att få ro. Han gick alltid med en hemlig känsla af att hvad han gaf åt en, det tog han ifrån en annan, och det var narren skuld till. Derfor beslöt han att bryta med denne; han ville helt enkelt resa ifrån honom och söka räddning hos skeptikern.

Detta visa beslut satte han i verket med en brådska, som om det gäلت att rädda sig undan en jordbäfning. Han sålde sitt hus, satte auktion på sina husgudar och köpte sig en lifränta. I Lund kunde han icke stanna, ty hvarje medellös student var en snara, — ja, öfver hufvud hvarje student, som befann sig i »tillfällig» knipa. Och gatorna vimlade af dem.

Till Stockholm kom han en ruskig december-morgon, medan staden låg och sof. Han njöt af att allt såg så främmande ut och kallt. Här skulle han vara fredad. Hans böcker och hans musik skulle bli hans verld. Studentsången gaf han tusan; här hade han stora operan.

Och så hade herr Tobiasson under sin jagt efter

rum funnit en möblerad dublett, som var olik alla andra dubletter han besett. Han hade endast anmärkt, att han skulle önska en schäslong i sitt innersta rum, och en schäslong anskaffades.

Värdinnan var en vänlig menniska, förskräckligt rädd att herr Tobiasson skulle bli missnöjd och flytta bort. I hans dåvarande sinnesstämning gjorde denna ödmjukhet honom godt, ty den kom honom att känna sig som en hårdhjertad gammal man, hvilken icke bekymrade sig om något annat än sin egen bekvämlighet. Han försummade intet tillfälle att framstå som sådan. Det skulle vara ett slut på gamla lifvet, — absolut!

Han var ordentligt rädd för att få intresse för sitt värdfolk.

Men nu — der han stod och beskådade sitt nyrakade ansigte — nu hade han ändå dessa människors historia så klar i sitt hufvud som i en uppslagen bok. Han hade fått den bit för bit, utan att de sjelfva vetat derom; han hade fått den af uppsnappade ord, af frun, af pigan, af barnen; af sjelfva möblerna, som han begagnade. Ty mot sin vilja var herr Tobiasson en mycket vaken och mycket nyfiken gammal herre.

Han visste, att dessa två haft ett trefligt litet hem, som de sjelfva arbetat ihop, hon som sömmerska, han som handelsbiträde. Sedan de gift sig och etablerat affär, hade allt gått dem väl i händerna, ända tills krisen kom och mannen på borgensförbindelser miste allt hvad de sparat tillhopa.

Så blef det att börja från början igen, sedan konkursen var utredd. Sina bästa rum hade de hyrt bort för att skaffa sig en inkomst, och allt hvad möbler de egde qvar hade de användt för att göra dessa rum så lockande som möjligt; det fans så godt om lägenheter nu och var svårt att få hyresgäster, men de hade velat göra sitt bästa. Sjelfva hade de med barnen packat sig tillhopa i sängkammaren. Herr Tobiasson hade en gång kommit att kasta en blick dit in: — så godt som tomma väggarne, en urblekt stol, ett barskrapadt bord, de fattiga sängplatserna, och för resten rama, nakna nöden. Det enda de sökt rädda undan — mannens schäslong — det hade han sträckt ut sina labbar efter, bara därför att han hade penningar och de hade inga. Fans det rättvisa i det? Och der gick han — gamla latmask som han var! — och hofverade sig i öfverflöd, medan andra som trälar måste slita för sig och sina barn. Var han inte en gök i ett småfogelnäste? . . . en oförskämd gammal gök! Var han inte en inkräktare och blodsugare?

Han hade fruns chiffonier och herrns skrifbord, och deras bästa divansmatta låg under hans fötter till dagligt bruk. Och måste icke herrn som en tjuf smyga sig ut i sin egen tambur för att få höra sitt eget piano, när herr Tobiasson värdigades spela på det samma! Och kunde de arma ungarne taga sig en enda glad stund utan att genäst tystas med ett: »gamle herrn kan bli ond!»

En piga hade de, som — bara hon — kunde

göra herr Tobiasson grå hår, om han inte haft det förut. För det första kunde han icke tänka sig i hvad för ett uselt kyffe de kunde ha hittat upp henne, ty det fans någonting i hela hennes utseende, som om hon aldrig sett solen skina på sig. För det andra voro hennes kläder så tunna och eländiga, att herr Tobiasson frös bara af att se på dem. Och så såg hon alltid skrämd ut för något, särskildt för honom sjelf; och alltid gick hon och sträckte fram hufvudet, som om hon sökte efter första bästa råtthål att krypa ned i. Han märkte, att hon aldrig tilläts komma in till honom utan att först hafva gjort särskild toalett, hvilken bestod i att hon vattenkammade sitt burriga hår samt satte framför sig ett urblekt och förtvättadt förkläde, tunt och stärkt som ett stycke papper. På stökdagar — frun bakade småbröd till försäljning — kunde han se pigstackaren skynda öfver gården i en ännu värre kostym än vanligt. Han hade särskildt fäst sig vid att det på ena öfverarmen rifvits ett trekantigt hål i det tunna bomullstyget, så att bara skinnet tittade fram. När det var en riktigt kall dag — och sådana funnos det många den vintern — då kunde den refvan ordentligt spöka för herr Tobiasson. Han såg den hvar han gick och stod, han kunde icke tänka på annat än hur kölden måste nypa i denna nakna hud, krypa längs kroppen under tunna kläder, fnarra ett blåfruset skinn, draga i det med skälfvande nervtrådar, smyga genom hvarje por, — smyga genom merg och ben, smyga

ända ned i själen, — denna bitande köld, som trängde genom hans tjocka vinterrock. Det var att bli vanvettig af att känna hur hon frös, och ingen tycktes se det mer än han! Alla kunde låta henne gå så, bara inte han — inte han!»

Var det inte att bli tokig af! Hvad rörde det honom, att hon frös? Han hade sagt sig det hundra gånger, och ändå föreföll han sig sjelf som en förkastad varelse, bara därför att han vågade ha penningar, medan nöden gick utanför hans dörr.

Hvilka qual måste det icke ligga i att vara rik, när man kunde känna det så af en stackars lifränta!

Han hade ämnat fira sin afton så angenämt, ensam med en flaska Johannisberger och sin musik; han hade fått hem nya noter, ett helt fång att äta sig igenom. Och nu kom detta och förstörde hans glädje! Det var narren — endast den förbannade narren, som var skuld i det. Han hade sagt åt herr Tobiasson: »du kan gå ut, lika godt hvart, du kan säga dig bortbjuden, promenera i staden och få en bit mat på en restauration. Hvad skadar det dig? Och så kan du lemna våningen åt dem, skaffa leksaker åt barnen, ett klädningstyg åt pigan och någonting åt frun. Du kan hålla dig undan, så att det åter är, som om de hade sitt lilla hem, och som om allt vore som förr och ingen inkräktare funnes. Det kan du göra».

Så långt hade det gått, när herr Tobiasson tog till med sitt »jaha ja», och han sade det förtretadt,

ty han kände redan i faggorna, att hur mycket han stretade emot, så skulle narren draga åstad med honom ändå... Jaha ja, han skulle lemna allting ifrån sig, jaha. — Han var så förbittrad, att han sjöd. — Och hur skulle det gå? Jo, man skulle märka, att han var ett få. Man skulle taga emot allting; i början med öfverraskade miner, tacksamma leenden, sedan skulle det gradvis nedsjunka till en angenäm vana, ett likgiltigt hållande till godo; sist skulle det bli till växande fordringar. Och så var man under toffeln: — värdinnans toffel. I Lund hade det varit hushållerskans. Skeptikern grinade som vid smaken af malört.

Nej! Hvad rörde det honom huru deras julafton blef? Kunde *han* hjälpa alla menniskor?

Han ville slå bort sina dumheter. Han ville gå ut och äta middag. Hvad var det med julafton? Var det något, som han hade med att göra? Julafton?... bara för barn! Han skulle behandla den öfverlägset. Han hade vuxit ifrån julafton. Han var en gammal skeptiker.

Nyrakad och fin gaf han sig åstad. Rakad hade han nu en gång blifvit; det kunde icke hjälpas mer.

På gatan mötte han barn och gummor med papperssirade armstakar. Han mötte herrar med paketer, stadsbud med paketer, fröknar med paketer. Herre Gud, menniskorna voro ju galna! Och alla tycktes de ha brådt om, alla sågo så viktigt förväntningsfulla ut. Han kände sig till öfverlopps

eller som en obehörig, och han gick fort, liksom för att inbilla folk att någon väntade honom. För att slippa gå på gatan och spela en komedi, som ingen brydde sig om att se på, slank han ned på Östermalms ångkök, det var det närmaste. Han var en tarflig man med bara en lifränta och inga illusioner; han kunde gerna äta på ångkök.

Ensam satte han sig vid ett bord, och medan han väntade på soppan föll han i funderingar.

Ung hade han varit en gång. Och det hade funnits en annan, som också var ung då, och som hade röda kinder, en rund liten figur med nätta fötter i högklackade skor. Hans mor hade icke yttrat ett förebråelsens ord, men han hade känt med hennes känslor, — känt med henne hur det var att bli tillbakasatt af den man höll mer af än sitt lif, att skjutas undan i andra rummet, att lemna husets styrelse ur sina händer efter att ha egt den i trettio år. Hvarje vänlig blick åt de röda kinderna var en stöld från modern: det var en slitning att icke uthärda. Derfor drog han sig tillbaka för att tänka efter, innan han tog ett afgörande steg, och medan han tänkte efter, gifte sig de röda kinderna med en kolhandlare, i den fasta öfvertygelsen, att Per Tobiasson var en svekfull mansperson, den der samvetslöst dref sin lek med trofasta qvinnohjertan, och allt framgent närande ett agg emot hela hans kön — kolhandlaren inberäknad. Och så blef herr Tobiasson gammal ungskarl — för att försona sitt svek.

Ja, och nu satt han der ensam på ångköket och åt soppa. Jaha ja.

Hur hade det varit förra julafton? Han hade haft studenter hos sig, tre stycken, som inte hade något hem att resa till. De hade varit så glada, berättat historier, rökt hans cigarrer och sjungit visor till öfver tolf. När de märkte, att han ville de skulle gå hem så tidigt, blefvo de missnöjda och tyckte, att han inte behöft bjuda dem, fast de voro för artiga att visa hvad de tänkte, och när de gått, var hushållerskan arg som ett bi, därför att de stannat så länge.

Här skrattade skeptikern öfverlägsen. Så var det att bry sig om andra! Nej, man skulle lefva för sig sjelf bara. Endast *en* kan man göra till nöjes; må då denne ende vara man sjelf!

Herr Tobiasson kände sig snillrik. Det var ju en aforism, han hittat på, — en sannskyldig aforism, — och med nästan cynisk aptit förtärde han sin biff, som efterträdt soppan. När han hunnit till katrinplommonen, var han nöjd med sig sjelf, utan ringaste förbehåll.

Men det var qvafft der nere, och det kändes godt att komma upp på gatan igen.

Det låg snö på marken, lyktorna voro tända. Slädar pinglade fram och tillbaka, sjelfva klangen hade något af friluft och frost.

Han stack händerna i öfverrockens fickor och började gå.

Der låg Humlegården, aftecknande sina lyktor

och trån mot ett genomskinligt töcken, der låg biblioteket så mörkt och tungt, borta från Esplanaden andades det elektriska ljuset i långsamma drag och med blåaktigt sken. Detta var annat än Lund! Det var så stort och ödsligt att gå ensam i denna främmande stad. Han tyckte om det och han söp in luften i djupa drag, som vidgade bröstet.

Det är ändå märkvärdigt med julafton, luften är en annan, ljusen ha ett annat sken, och minnen komma tågande, sorgsna stämningar, barnsliga tankar och en underlig saknad af — lycka.

Aha, var han nu der igen!

Nej, julafton var en dum inrättning. Hvad hindrade honom, att ignorera den? Att trotsa den rentaf?

Han vände sig hastigt om och började gå nedåt Stureplan till. Han ville gå en tur i Kungsträdgården. Hvad rörde det honom, att andra hade brådtom eller att andra voro väntade dit de gingo!

Han dref sakta framåt trottoaren, förbi de upplysta bodfönstren. På Stureplan var det skumt. Hvilken massa granar! De liksom sögo mörkret till sig, gömde det emellan sig. De stodo på träfötter, de lågo på marken, stora granar, små granar; granar till både fattiga och rika. En sträf lukt af barr och nyskuren en kom med hvarje andetag; det låg jul i sjelfva luften.

Värdfolket skulle inte ha gran; de hade inte råd till det. De hade sökt klargöra det för de små, men dessa hade icke kunnat fatta det. Hvarför

skulle de icke ha gran? De skulle vara tysta och snälla hela dagen, kunde de så icke få gran?

Han hade hört det på morgonen, genom den tunna brädväggen, när han var i sin garderob.

Hvilken jätte till gran! — mörk, tät och styf.

»Hvad kostar den?» frågade han endast af nyfikenhet, ty han var en vetgirig gammal herre.

»Femtio öre.»

Hans häpnad var mållös. Var det ett pris?

»Jag kan liksom gerna sälja den till det som att släpa hem den igen», sade karlen.

Men det var ju inte skapligt att sälja en sådan gran för femtio öre. Det var ju barbari, det var ju rena vanvettet. Hushållade man så med skogen här uppe?

Karlen stod och såg så förvåningsfull ut; han höll mössan i handen. Här skulle det väl bli handel af.

»Det har gått dåligt i dag. Så dåligt har det aldrig gått något år, därför säljer jag för vrakpris.»

Karlen hade stått der med sina granar från tidigt på morgonen, han hade rest in till staden, den långa vägen, medan det ännu var mörkt, långt innan dagen började gry. Och nu sålde han en sådan gran för femtio öre!

Herr Tobiasson såg ut som om han betänkte sig. Karlen med de förvåningsfulla ögonen stod och betraktade honom, angelägen att läsa hans tankar.

Var det nu möjligt att säga sig ha frågat af

nyfikenhet blott, och att gå sin väg? — se den höfligt påpassliga minen gå öfver i misräkning och groll!

»Det är röfvareköp», sade karlen.

»Bär hem den då, här är mitt kort.»

»Och så får jag tjugufem öre för jag bär hem den.»

Herr Tobiasson gaf honom sina sjuttiofem öre och gick vidare.

Der, på hörnet, låg en blomsterbutik, liten och oansenlig, men med så vackra blommor. Herr Tobiasson kunde aldrig låta bli att se på dem, han var en blomstervän. Der inne stod en ung man och såg på, medan trädgårdsmästaren ordnade friska blommor i en korg, hvita, röda, mångbrokiga, och under blommorna låg det frukt — äpplen, päron och drufvor, — drufvor i stora, gröna klasar. Den unge mannen log, han log så lycksaligt, och hans vinterrock var så sliten, hans händer röda af kölden. Men hvad tänkte han på det! Det var julafton.

Herr Tobiasson gjorde helt om. Det var icke att uthärda. Han hatade den unge mannen, som var så glad, han hatade trädgårdsmästaren, som såg så beskäftig ut. Hvad rörde det dem, att det var julafton i qväll! Behöfde de göra sig till fånar för det? — Drufvor och blommor...

Jaha ja.

Han dref åter hemåt. Han skulle gå hem och läsa tidningar, låtsa som om ingenting vore på färde.

Ingenting? Jo pytt! Man skulle vänta julklappar af honom, nu, när han varit ute. Han visste precis hur det skulle gå till. Pigan skulle komma in med hans aftonté, se på honom med en skyggt glad blick: nu ger han mig sin gåfva. Och han skulle låtsas om ingenting. Då skulle den glada minen draga bort igen som en försvinnande ljusglimt, hon skulle sänka hufvudet på det der sättet, liksom hängde det löst på en tråd och föll framåt af sin egen tyngd. Och hennes ögon skulle fyllas af tårar. Han kände det så väl. Det var utstående, ljusblå glosögon. Tårarne skulle draga sig öfver dem som vatten öfver en glasruta, göra blicken orörlig, stå och leka på brädden af ögonlocken, färdiga att rinna öfver. Hon skulle göra allt för att dölja det; bortvänd skulle hon gå ur rummet och ljudlöst stänga dörren efter sig. Men han skulle ha sett det ändå, och han skulle se den blicken om och om igen i sitt minne, han skulle pinas, våndas...

Och nu spökade den igen, den slankiga gamla bomullsklädningen med refvan på ärmen, der kölden bet i nakna huden.

Hade han då mera qvar sjelf än att han kunde lefva som han gjorde! Hvad var det för fordringar? *Hvad* skulle han försaka? Nej, det måste vara slut med blödigheten!

Under det han gick och grälade med sin sjelf kom han in i trappuppgången och traskade upp.

Det var pigan som öppnade.

»Här var nyss en karl mnd en gran», sade hon tvekande, »han sade, att den skulle hit.»

»Jaha, jag vill ha gran», sade herr Tobiasson kort.

Han steg in. Der stod granen och fylde hela rummet med doften af jul.

»Det är sant, här var en herre och lemnade sitt visitkort, han sade, att han skulle komma igen om en stund», rapporterade pigan i det hon gläntade på dörren.

»Jaså.»

Hon stängde dörren igen. Herr Tobiasson gick fram till sitt skrifbord och såg på kortet. Ja, det var ju rätt: Ludvig hade flyttat till Stockholm för ett par år sen, det hade han inte kommit att tänka på förr än nu.

Kortet var från en af hans många brorsöner, från den bland dem alla, som han hållit mest af. Herr Tobiasson stod ännu och såg på det välkända namnet, då det ringde på tamburklockan.

Pigans röst hördes derute: »jo, herrn är hemkommen». Och så öppnades dörren.

Herr Tobiasson ryste i förkänslan af nya konflikter.

»Hvad är det för fasoner, att komma till Stockholm så der inkognito?» sade den inträdande, i det han kom fram emot den gamle, »ja, farbror känner väl knappt igen mig; det har blåst många väder sedan vi råkades sist.»

Han var liten och jovialisk, med ett par gulgrå

mustascher, som slukade hela karlen, och med ett par skrattande kisögon.

»Jo visst, jo visst», sade herr Tobiasson, som för ingen del ville se rörd ut, och han skakade kraftigt hand med sin gäst.

»Det är en hel historia, bara hur jag kunnat hitta farbror», sade denne. »Farbror hade bott på hotell och jag såg det i tidningarna; för resten har jag fått gå till väga som en detektiv. Ha tag i farbror skulle jag då... Sådana konster, att inte kunna underrätta mig!»

Alldeles den gamla tonen! Herr Tobiasson blef varm om hjertat bara af att höra den.

»Ja, att jag är gift, det vet farbror. Och *hur*, det skall farbror sjelf få se.»

Jo, det syntes. Det formligen sken omkring honom.

Herr Tobiasson kände sig smått generad, det gjorde han alltid inför nygifta.

»Och när man är lycklig, har man sådant behof att dela med sig», fortsatte brorsonen, »och farbror kan då rakt inte få sitta ensam på julafton. Vi ha det litet och enkelt hos oss, men der är hemtrefnad och barnaglädje. Farbror skall komma till oss i qväll. Jag går inte, förr än jag får farbror med. Herre Gud, det skall riktigt påminna om gamla tider: jag har ju firat två julaftnar hos farbror — jag. Hvad det var en härlighet att få komma från studentrummet ned till farbrors lilla hem. Kom nu med strax, farbror. — Farbror skall

se mina bytingar; jag har två stycken redan... Min lilla hustru kommanderade mig till att göra ännu ett par uppköp på hemvägen, men farbror kan väl följa med i alla fall, så kan jag visa vägen. Det är krångligt annars att hitta för farbror, som är främling.»

Herr Tobiasson kände sig ännu villrådig. Det var honom som skulle en dold fara kunna lura i brorsonens hus. Men på samma gång kunde han icke säga nej till de der ögonen, som så vänligt voro fästa på honom och väntade ett svar.

»Ja, jag följer med.»

Hvilket jubel det skulle bli här hemma, när han gick! Han skulle låta dem taga granen, han skulle bli borta hela qvällen, han...

Narren ville icke ge honom tid att ångra sig; nu skulle det gå i en hast.

»Jag kommer strax», sade herr Tobiasson, som redan hade ena armen i ytterrocken och bråkade för att få den andra ärmen på, medan han med barska steg gick igenom tamburen, mot familjens boningsrum. Efter att ha anmält sig med en ljudlig knackning öppnade han dörren.

Endast barnen voro inne. Det största af dem, en liten flicka, satt på en pall och tycktes berätta historier för de andra två, hvilka helt obesväradt slagit sig ned på golvet framför henne. Berätterskan tystnade häpen och såg på den gamle herrn.

»Jag vill tala vid mor», sade han.

Den äldsta skyndade ut i köket, och strax der-

efter kom frun. Herr Tobiasson drog sig ut i tamburen, der det var mörkt, och frun blef stående midt emot honom, i den öppna dörren.

»Se här: jag vill be frun köpa någonting åt barnen — sådant förstår jag mig inte på — och så står det en julgran derinne, och så går jag bort nu och kommer inte hem förr än mycket sent, så att herrskapet kan begagna mina rum alldeles som sina egna.»

»Tusen tack, det är alldeles för mycket», sade frun ödmjukt och med tydlig öfverraskning, medan hon i skumrasket försökte att förstulet se på penningarne.

»Det är inte jul mer än en gång om året», sade han med en ton, som genast afkyldde henne och kom henne att likt ett skyggt barn se upp på den stränge gamle mannen.

Han kände ett styng i hjertat. Denna skygga blick skulle förstöra hela hans julglädje.

Han var elak, han var hård, han var en gemen gammal knarr. Han oqvädade sig med allt som stod till att upptänka. Han var inte värdig att gå på jorden. Hade inte den stackaren ledsamheter nog, utan att han behöfde komma och säga henne ovänliga saker.

Och så öppnade han dörren in till sina rum och sade: »Nu är jag färdig».

När de kommit på halfva trappan, vände han om, sprang upp igen och slog larm på köksdörren.

»Är Tilda der?» frågade han häftigt, då frun öppnade.

»Tilda!» ropade frun.

»Tilda!» ropade barnens små klena röster der inifrån.

Och Tilda kom springande med andan i halsen. Herre Gud, det gamla odjuret kunde alltid hitta på och flytta till nyår, om man icke gjorde honom till nöjes.

Han såg på Tilda och visste inte riktigt hur han skulle säga. Och denna hans villrådighet tog sig uttryck på sitt eget sätt: kautschuks-hakan sköt upp emot näsan, de borstiga ögonbrynen sänktes, ansigtet blef så kort, munnen så bred och näsan så komiskt beherskande.

»Hur mycket kostar tyget till en klädning?» kom det till sist.

Tilda såg upp, om frågan verkligen vore ställd till henne. Det var den, ty under de yfviga ögonlocken plirade ur skuggan ett par ögon ned på henne. Hon stammade, stirrade och letade efter ord.

Kunde...? Var det möjligt att...? Hade han en käresta? Det hade sådana gubbar ibland.

Det var som om han läst hennes misstanke, och den gjorde honom ursinnig.

»Till en piga!» kraxade han till med ett korp-läte så omenskligt, att Tilda förfärad såg bort till matmodern efter undsättning.

»En åtta, tio kronor», svarade denna, som mera bibehållit fattningen.

»Se der. Och låt mig så slippa att se den der med refvan på ärmen: den är inte värd bättre än brännas upp», sade han vresigt och räckte henne en tiokronesedel.

De utstående ögonen blefvo blanka af tårar. Var det af tacksamhet för den nya klädningen eller af förödmjukelsen att bli förebrådd den gamla? Hur kunde han veta! Hon neg till tack och såg dubbelt så förlägen och dubbelt så fattig ut som annars. Det skar i det gamla tokhjärtat att se det, och han skulle gifvit mycket, om han kunnat stryka med sin hand öfver det burriga, nedböjda hufvudet, som icke hunnit bli vattenkammadt, och om han med vänlig röst kunnat säga: stackars barn, jag menade icke illa. Men det kunde han icke. Han var förlägen, mycket förlägnare än Tilda.

Medan han i sällskap med brorsonen gick utför trappan med tunga, knarrande steg, räknade han harmset efter hvilket hål dessa onödiga utgifter gjort i hans kassa. Och nu måste han naturligtvis köpa någonting åt brorsonens barn också? Julen är ju ett uttryck för ett det oförsyntaste utpressningssystem, det kunde väl ingen bestrida. — Och hvad skulle han hitta på att köpa åt de barnen, som han icke kunde afspisa med pengar! Hvad brukar man köpa åt barn? Det visste icke herr Tobiasson. Kunde man gå in i en bod, slänga penningarne på bordet och säga: ge mig för tre kronor leksaker?

Han kände sig bitter och gallsjuk. Hvarför skall

julafton tvingas på dem, som icke vilja ha den? Han ville icke. Hvarför kunde han då inte slippa!

Emellertid hade de hunnit ned på gatan. Det frös. Snön knarrade så, att det nästan skrek under fötterna.

De kommo förbi en leksaksbod.

»Här skall jag in», sade den gamle med försviflans beslutsamhet.

Brorsonen hejdade honom.

»De få leksaker mer än tillräckligt», sade han, »köp för femtio öre karameller att locka fram dem med; det är lagom.»

Den gamle kände beundran för denna afgörande ton. Det var ju märkvärdigt att veta så precis hvad som skulle till!

»Men här skall jag gå in, vill farbror gå med?» Den bestämde unge mannen steg in i en garnbod, och utan att tveka bad han att få se på några yllevästar för fruntimmer.

»Det skall vara västar med ärmor i», tillade han.

Man lade fram en packe ylleplagg på disken.

»Ja, de kännas ju tjocka och bra», sade han gillande, i det han med kännaremin grep och vände i dem. Det var som om han aldrig i sitt lif gjort annat än köpt fruntimmersvästar. Herr Tobiassons beundran var i stigande.

»Det skall vara åt vår piga», förklarade den unge mannen, vänd till den gamle.

Och han syntes icke villrådig. Han tog ut en

väst, svart och röd, och han fick den inlagd i ett papper, och det var alldeles som ingenting för honom.

Så gick man.

I dörren tvärstannade herr Tobiasson. Han vände sig hastigt och sade hänsynslöst:

»Får jag också en af de der tjockaste; en af dem med ärmor i.»

Han fick den inlagd i ett paket, betalte och gick ut till brorsonen, som väntade på trappan.

Herr Tobiasson var belåten. Kan man tänka sig sådan tur! En ylleväst hade han aldrig kunnat tänka på af sig sjelf. En ylleväst med ärmor i, det var just hvad som behöfdes. Nu skulle hon icke behöfva gå och frysa på stök- och bakdagar.

Jaha ja! För det var så likt honom: väga, begrundna, ångra, föresätta sig med en den vidlyftigaste omständlighet, och så i ett ögonblicks öfverilning gå bort och göra just det han föresatt sig att *icke* göra. Hade han icke nu slängt ut penningar igen. Fyra kronor! Två operor hade han kunnat få höra för det. Men han var ett fä. Derfor skulle han få sluta på fattighuset, utan några operor.

* *

Måltiden var slut, granen hade varit tänd, barnen hade fått sina gåfvor, och nu satt man och rökte i herrns väl ombonade arbetsrum.

Flickan, som var yngst af de två, hade somnat på soffan, omgifven af sina leksaker, och pigan hade

burit henne bort, alltjemt sofvande. Men pojken var ännu lika vaken som någonsin och sprang omkring på golfvet, ridande på en käpphäst och smäl-lande med en piska.

I en beqväm skrifstol satt herrn, med fötterna hvilande på en af de utdragna lådorna i sitt skrifbord, och nära honom, med armbågarne mot ett litet sybord, satt hans unga hustru, åhörande honom med lifligt intresse, ehuru väl han blott hade att förtälja om saker, som borde vara henne gamla och välbekanta, nemligen hans första bekantskap med henne sjelf, hans obetänksamma frieri och allt som deruppå följt. Väl hade det varit ett vågstycke att gifta sig på så små inkomster, men det tycktes gå bra, och man hade icke ångrat sig. Härvid sågo de två på hvarandra med leende, menande blickar, och herr Tobiasson fick det intryck, som vore de uppfyllda af en oändlig tacksamhet emot hvarandra för någonting.

Utsträckt i världens Voltaire-stol och med cigarrkoppen på dess klaff, satt han och betraktade den lilla interiören med en skygg, välvillig nyfikenhet.

Egentligen var det mycket få äktenskap herr Tobiasson sett, men att det fans lyckliga och olyckliga sådana, det visste han. I de lyckliga smektes man — och det gjorde honom skamsen, ty smekningar voro förbjuden frukt, som det var en fräckhet att plocka midt för allas näsa, — i de olyckliga trätte man, och då var det säkrast att hålla sig på afstånd.

Att bli så der handlöst inkastad i två unga människors hemlif, gjorde därför ett underligt intryck på honom. Det fans någonting så naturligt och otvunget hos dem, deras vänlighet hade en själsfinhet, som var ny för honom, och deras hvardagsspråk var så kamratligt, att han kände sig hemmastadd som i en krets af sina studentskyddslingar.

Med sin gammalmans-nyfikenhet granskade han deras ansigten, och han fann i dem intet, som tydde på slitningar, ingenting, som ingaf oro, farhågor eller medlidande; endast trygghet och tillfredsställelse. Särskildt slog detta honom hos den unge mannen, och han kunde icke låta bli att jemföra honom med sig sjelf. Pinades han manne af denna känsla, som var herr Tobiassons lifsplåga, den, att antingen göra orätt mot sig sjelf eller mot andra? Säkerligen icke. Det måste finnas någonting inom honom, som satte jemvigt i det hela.

Medan denna tankegång flöt fram som en stilla underström, satt den gamle och lyssnade till den unges berättelse om de små händelser, som bildat hans och hans följeslagerskas lefnadsöde.

Pojken sprang omkring, lekte för sig sjelf, slog med sin piska och småpratade, som om han haft någon till sällskap.

Attraherade af rörelsen, följde herr Tobiassons ögon hans lek, i början tanklöst, men småningom med vaknande intresse.

För den gamle enstöringen var denna människa

i tillväxt rent af ett fenomen. Om barn visste han lika litet som om äktenskap: unga studenter och gamla ungar hade varit hans hela umgänge.

Visserligen var han van att på gator och i promenader möta sådana små kräk, vallade af mödrar eller barnflickor; han hyste en viss vördnad för dem, som för någonting af en djup och hemlighetsfull betydelse, men derjemte som för något, hvilket var honom okänt som en främmande kult. Barn voro det uppväxande släktet helt enkelt — den kommande generationen — och bestodo för honom egentligen icke af individer. Han skulle lika litet kunna känna dem åtskils, som han kunde känna det ena myrägget från det andra.

Att kvinnor vårdade barn var lika berättigadt, som att myror släpade sina otympliga larver omkring i solskenet; men att detta på något sätt kunde röra en man, det hade aldrig fallit honom in, därför hade han aldrig känt den ringaste lust att närma sig en af dessa tjocka, kringrultande små menniskolarver.

Tvärtom; han gick ur vägen för dem.

Hvad som först fäste hans uppmärksamhet vid den lille var, att han i det rundkindade ansigtet trodde sig märka ett spel af skiftande själsrörelser, hvilka han aldrig skulle ha tillskrifvit en så utvecklade varelse. Den lille hade kommit underfund med att han var föremål för uppmärksamhet, och med det samma var hans sätt att uppföra sig all-

deles förändradt; det hade kommit en viss tillgjordhet, man skulle kunna säga medvetenhet deruti.

Efter att först med en min af otillgänglig misstro ha hållit sig på afstånd, började han nu komma närmare, men alltjemt under en antagen likgiltighet, som tog sig utomordentligt komisk ut. Vana som föräldrarna voro vid honom, gåfvo de ej akt på den lilla komedi, som spelades så att säga mellan kulisserna. Det var barns vanliga sätt och ingenting att fästa sig vid.

Men herr Tobiasson var ända till häpenhet förvånad. Detta måste vara ett alldeles märkvärdigt utveckladt barn, ett riktigt litet underverk. Skulle föräldrarna icke ha märkt det! Denna varelse i sin afstubbade kolt och med sina tjocka små ben var ju en sannskyldig människa, redan utrustad med den menskliga naturens egendomligheter, själsskiftningar, ja sjelfva dess små narraktigheter. Herr Tobiasson skulle ha haft lust att i öfvermåttet af sin rörelse ropa: han tänker, — han tänker bestämdt! Men han blygdes. Föräldrarna sågo ut, som om det hörde till det dagligdags vanliga; herr Tobiasson fruktade att icke kunna göra sig begriplig för dem. De måtte icke ha blick för sådant.

Men i tysthet erfor han den mest naiva glädje. Det var som om han gjort en upptäckt, hvilken var så häpnadsväckande ny, att han ännu icke vågade anförtro den åt någon, och han kände derjemte ett slags natursamband mellan sig och den lille. Denna känsla gaf ett intryck af rikedom och

fullhet; det var som om synkretsen vidgats omkring honom.

Ålderdomens kärlek till de små hade vaknat med ens: — individens instinktiva kärlek till sitt slägte. Herr Tobiasson skulle timvis kunna sitta och se på denna lilla lustiga figur. Här tycktes vara ett outtömligt fält för iakttagelser.

Den lille sökte låtsa som om han icke det minsta frågade efter den gamle, men på samma gång spejade han efter om ej denne skulle vara hågad att taga första steget till ett närmande. Allt oftare strök han förbi under sin lek, nästan snuddade vid, drog sig undan, som om han fruktade att bli fasthållen, men gjorde allt för att utmana till ett attentat i den riktningen. När icke detta hjälpte, småmyste han glimtvis med en min af hemligt förstånd, och så bar det af igen i zigzag och krumbugter, som när en hare skall förvilla spåret.

Herr Tobiasson samtalade under allt detta, hörde och svarade; men hela hans intresse följde den lille. Om man tordes lyfta på den der trinda bytingen? Om han skulle skrika vid det? Tro han kunde vara tung?

Herr Tobiasson fick ett begär att lyfta honom, — ett alldeles omotiveradt och oresonligt begär, som inom ett par minuter vuxit till passion.

Han *måste* lyfta honom, han *måste* känna, om han kunde vara tung.

Utan ett ord och utan ett leende — ty han kände att detta var ett experiment, som fordrade

den utomordentligaste djerfhet och kallblodighet — sträckte han sig fram, grep treåringen, lyfte honom rakt upp ungefär en aln från golfvet och satte honom derpå genast ned igen, precis på den fläck, der han tagit honom.

Jo, han var tung, förtjusande tung, alldeles hänförande tung, — tung som en menniska, ja, nästan som en klump.

Herr Tobiasson hade rodnat starkt — af ansträngning eller sinnesrörelse.

Pojken stod stilla ett ögonblick och såg på honom ur ögonvrån, allvarsamt, forskande. Han betänkte sig synbarligen på hur han skulle upptaga dessa preliminärer för en närmare sammanslutning. Så gnäggade han till som en häst, galopperade bort i rummet och låtsade som om ingenting händt. Modern såg efter honom med en beundrande blick, men herr Tobiasson syntes fullkomligt oförändrad och samtalet fortgick som förut.

Inom några minuter hade den lille emellertid åter börjat närma sig, i små afsatser och med många krumsprång, uppjudande alla sina småkonster för att locka den gamle till att förnya manövern. Men då detta icke ville lyckas, befans han till sist stående alldeles stilla vid herr Tobiassons ena ben, tungt lutande sig in deremot och med sin ena knubbiga hand hvilande deröfver. Inviten var tydlig.

Herr Tobiasson tog denna lilla hand i sin, och det fick ske; efter ett ögonblicks betänketid lyfte han hela den lille herrn upp i sitt knä, läggande

sin arm om en tjock liten midja, och äfven detta fick ske; ett tänkande litet ansigte vände sig till och med om, och ett par blåa barnaögon sågo in i det gamla ansigtet.

Det kändes så underligt, så underligt! Det blef så varmt kring hjertat, det steg som en fuktig vårvärme genom bröstet, det ville välla upp som en våg och strömma ned som ett regn öfver skrynkliga kinder, men det löste sig i ett leende, som likt ett solsken strålade ned öfver den lille och lyste upp hela det fårade anletet.

Den unge familjefadern tvärtystnade. Det fans något i denna grupp, som tilltalade sjelfva hans skönhetssinne, och drifven af ett plötsligt infall sade han:

»Willy, kyss farfar.»

Ordet kom honom i munnen, nästan utan att han tänkte på det.

Den lille såg ett ögonblick på den gamle, liksom pröfvande, så stödde han händerna mot hans bröst och vände med allvarlig min sin ljusröda, fuktiga barnamun upp emot honom. Den gamle böjde sig ned och kysste den så lätt som en andedrägt.

»Liten får aldrig se någon annan farfar», sade den unge mannen, »pappa fick inte lefva så länge, att han kunde få se några barnbarn, han — staccaren! Men så borde det ha varit: farbror skulle ha haft barnbarn nu.»

Det uppstod en paus. Gubben lade undan sin

cigarr, som var nära utrökt, och som han glömt att hålla eld på.

Ja, så borde det ha varit, klang det genom hans sinne. Han borde ha varit en gammal farfar nu, med barnbarn på sitt knä. Men han hade sprungit öfver en länk i kedjan... Farfar? Hur egendomligt det lät! Det var blott ett oskyldigt skämt, men det kastade ett ljus öfver hans förgångna lif.

För första gången slog det herr Tobiasson, att det aldrig funnits någonting öfver- och underordnad i hans förhållande till människorna. Han hade känt samma förpligtelser mot alla och hade därför aldrig kunnat räcka till för dessa opropotionerliga kraf. Det var denna bristande förmåga i att öfver- och underordna, som hindrat den inneboende kärleken i hans natur att slå ut i blommor, hindrat den att förtätas till frukt och kärna. Det ena förhållandet hade förqväft det andra utan att sjelft ega förmåga af utveckling.

Medan herr Tobiasson satt och kom in på dessa funderingar, hade frun gått ut efter kaffet, som hon nu sjelf kom in med och stälde på det lilla bordet, under det mannen viktigt sysslade med att draga korken ur ett likörkrus.

»Farbror får inte tro, att vi under vanliga förhållanden äro så här öfverdådiga», sade han gladt, med omsorg knackande på lacket, rundtom, rundtom, »men om julen kan man väl få lof att glömma sin vanliga sparsamhet... Fram med likörglas, hustru! Hvilken doft! Jo, jag vet, att du förstår

dig på det — läckermun!» Han log upp emot hustrun, som stod och ordnade koppar och glas på kaffebrickan, för att kunna rymma allt.

Herr Tobiasson satt och såg på sin brorson, stadigt hållande sin arm kring den lille. Denne »familjeförsörjare» var en bild af helsan. Hans figur började redan runda sig så smått, men endast som i ett öfvermått af välbefinnande. Kände *han* det kanske, när han gaf åt de sina, som om han tog ifrån andra? Aldrig! *Han* var på det klara med hvad som för honom var öfver- och underordnad. Här fans det inga slitningar mellan ensidig egoism och ensidig själföföglömmelse, här fans regulatorn: familjen. Det som för herr Tobiasson varit så oförenligt — egen fördel och välviljan mot andra, det sammansmälte här så naturligt, det begränsades så välgörande. Han undrade öfver att han aldrig sett äktenskapet från samma sida som nu. Det fans ju en helt annan betydelse i det, än det, som han drömt om.

Den gamle herrn försjönk i sina tankar, som han så ofta brukade göra; hans blick blef frånvarande och han gaf icke akt på, att brorsonen, sedan han slutat sina bestyr med likörkruset, nu satt och betraktade honom.

Öfver detta godmodiga unga ansigte med sina stora mustascher och sina vänliga ögon hade det lagt sig ett innerligt deltagande. Hans eget hjerta var så rikt och fullt, nu rörde honom fattigdomen i den gamles lif på ett annat sätt än förr, då han

sjelf var en glad student, som njöt af den smula hemtrefnad enstöringen förmått skapa omkring sig. Hur grått hade ej håret blifvit! Hur fåradt detta hederliga, hjertegoda ansigte! Han lade sin hand på hustruns arm, och hennes ögon följde riktningen af hans blick.

»Man kan se hur van farbror är att vara ensam», sade han, och rösten var mjukare än vanligt, »den der inåtvända, koncentrerade blicken är så typisk för dem, som äro hänvisade åt sig sjelfva.»

Som med len hand väckte orden den gamle ur hans grubbel. Han såg upp, och de rörliga dragen jemnade sig till ett vänligt leende. Hvilket vackert patriarkhufvud det var i alla fall!

»Ja; och därför skall du ha tack, att du drog mig hit», sade han, »af mig sjelf hade jag nog aldrig kommit.»

Hans tack var uppriktigt. Det fans något hos dessa unga menniskor och i deras sunda hvardagslycka, som verkade helande på hans sönderreflekterade sinne och som gaf honom något af den sinnesro, han så länge längtat efter. Och så låg det något i att känna denna varma, mjuka lilla kropp i sina armar, som kom hans spridda medkänslor för allt lefvande att samla sig, — samla sig i kärlek till detta lilla barn, som likt en skjuten fogelunge hängde på hans knä, med det silkeshåriga hufvudet tryggt hvilande mot hans bröst.

»Han soffer!» hviskade modern och böjde sig ned för att se in i det finhyade ansigtet, »han är

trött, han har somnat. Se hur rart han sitter hos farbror!»

Farbror bejakade utropet med en nick, — högtidlig, viktig, nästan andaktsfull.

Man log mot hvarandra och gick på tå. Unga frun satte en kopp i herr Tobiassons lediga hand, och man serverade honom der han satt, för att han ej skulle behöfva resa sig. Man drack kaffe och man pratade halfhögt. Herr Tobiasson log och nickade, men var sparsam med svaren. Kunde man vänta, att han skulle svara, upptagen som han var af en så maktpåliggande funktion! Då och då såg han med kärlig omsorg ned på det blonda hufvudet, som viljelöst och tyngdt af sömn låg mot hans bröst.

Frun antydde, att pigan skulle komma in och taga den lille, han kunde vara till besvär. Men herr Tobiasson sköt fram sina läppar, så att hakan plattades in till ett intet, och han drog samman hela sitt gummiansigte till en enda protest, på samma gång han myndigt afvärjande viftade ett nej i luften med sin lediga hand.

Och man höll af herr Tobiasson för det, man var förtjust i herr Tobiasson; han var rent af idealet för en grandonkel.

Man drack sin likör med känslan af att bilda ett heligt litet frimurarelag.

Till sist måste ändå lillen bringas till kojs, och pigan kom på tröskeln.

»Kan inte jag bära honom?» vände sig herr Tobiasson blygt frågande till den unga frun.

Hon nickade jakande och pigan fick en vink att försvinna.

I têtén gick frun och öppnade alla dörrarne, ända till sängkammaren, efter kom herr Tobiasson med små otympliga steg, af hvilka hvart och ett — under hans ifriga försök att gå på tåspetsarne — kom honom att göra en så eftertrycklig knyck med öfverkroppen, att det behöfdes en kärnsund barnnatures allra beundransvärdaste sofgåfvor för att icke väckas deraf. Sist kom den unge familjefadern, stolt öfver att af egen tillskyndelse ha skaffat denna perla af en farbror in i huset.

Så blef den lille afklädd, stycke för stycke, beundrad och tillbedd, och när moderns händiga fingrar lyckats få honom — ännu sofvande — iförd sin långa nattskjorta, som lik en dopklädning hängde ned öfver fötterna, då såg man på hvarandra med vädjande blickar, och han lades sakta ned på kudarne, täcket höljdes öfver honom, och man skulle gå. Nattdlampan stod och brann på en liten hylla, kastande ett matt sken öfver rummet.

Modern kysste den röda lilla kinden, som lyste lik en finhyld frukt ofvan lakanets kant, fadern kysste den, och, öfvervinnande sitt hjertas skygghet, böjde herr Tobiasson sina stela gamla knän vid bädden, tog den dunvarma lilla handen och tryckte den mot sina ögon.

Han älskade detta lilla barn, som han sett först i dag. Han älskade det så, som endast en, den der

känner sig gå bort ifrån lifvet, kan älska den, som inträder deri.

Och så gick herr Tobiasson från lyckliga menniskor hem till sitt lilla ungarbo, bärande sitt paket under armen. Och fast ingenting yttrats, var den bortgående lika på det klara som de kvarblifvande med att nästa inackordering den gamle skulle söka måste bli just hos dem.

Ännu, då han kommit hem, fått tändt i sin sängkammare och börjat kläda af sig, var han endast upptagen af två ting: Ludvigs pojke och Tildas ylleväst.

Han hade haft tamburnyckel med sig och sjelf öppnat; hon skulle således icke få sin gåfva förr än följande morgon. Hon skulle säkert komma in och väcka honom med kaffebrickan. Ja, och så skulle hon se paketet! Nej, han ville gömma det riktigt väl, så att hon ingenting anade, förr än han räckte henne det mjuka plagget. Hur han kände dess värme genomströmma sitt sinne! Nu skulle icke den slitna klädningen spöka för honom på alla kalla dagar. Men hvar skulle han gömma sitt paket? Här, under hufvudgården. Det var ypperligt. Och så skulle han ge henne det och försöka att icke blygas öfver sin egen vänlighet, och icke kraxa bort sin välmening med en sarkasm. Han skulle vara enkel och naturlig som dessa menniskor han sett i qväll.

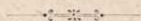
»Aah!» — drog han ut med långt välbehag och kastade sig i sin säng, efter gamla vanan så hand-

löst som en fallande stock, och han såg på ljuset ett ögonblick, frånvarande, inåtvändt, innan han kunde nännas att släcka det.

Nu låg han i sin säng, den lille, — den lille, som var så tung att lyfta, den lille, som skulle växa upp och vara ung och stor, när herr Tobiasson låg och blef till intet i sin graf. Den lille, som kanske skulle bli en gammal man, också han. Men inte en gammal enstöring: — en gammal man med barn och barnbarn.

Så blåste herr Tobiasson ut sitt ljus och somnade sjelf som ett barn från sin julglädje: somnade från tanken på den lille, och med Tildas ylleväst under sin hufvudgård.

1886.

26/9
50-10

0-u

ll
88

Från Z. Hæggströms Förlagsexpedition ha förut
utkommit:

FINAL

SKÅDESPEL I TRE AKTER

af

ERNST AHLGREN och AXEL LUNDEGÅRD.

Pris: häftad 2 kronor.

FRU MARIANNE

ROMAN

af

ERNST AHLGREN.

Pris: häftad 4 kronor.

✱

6000025827

Göteborgs universitetsbibliotek

145
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

